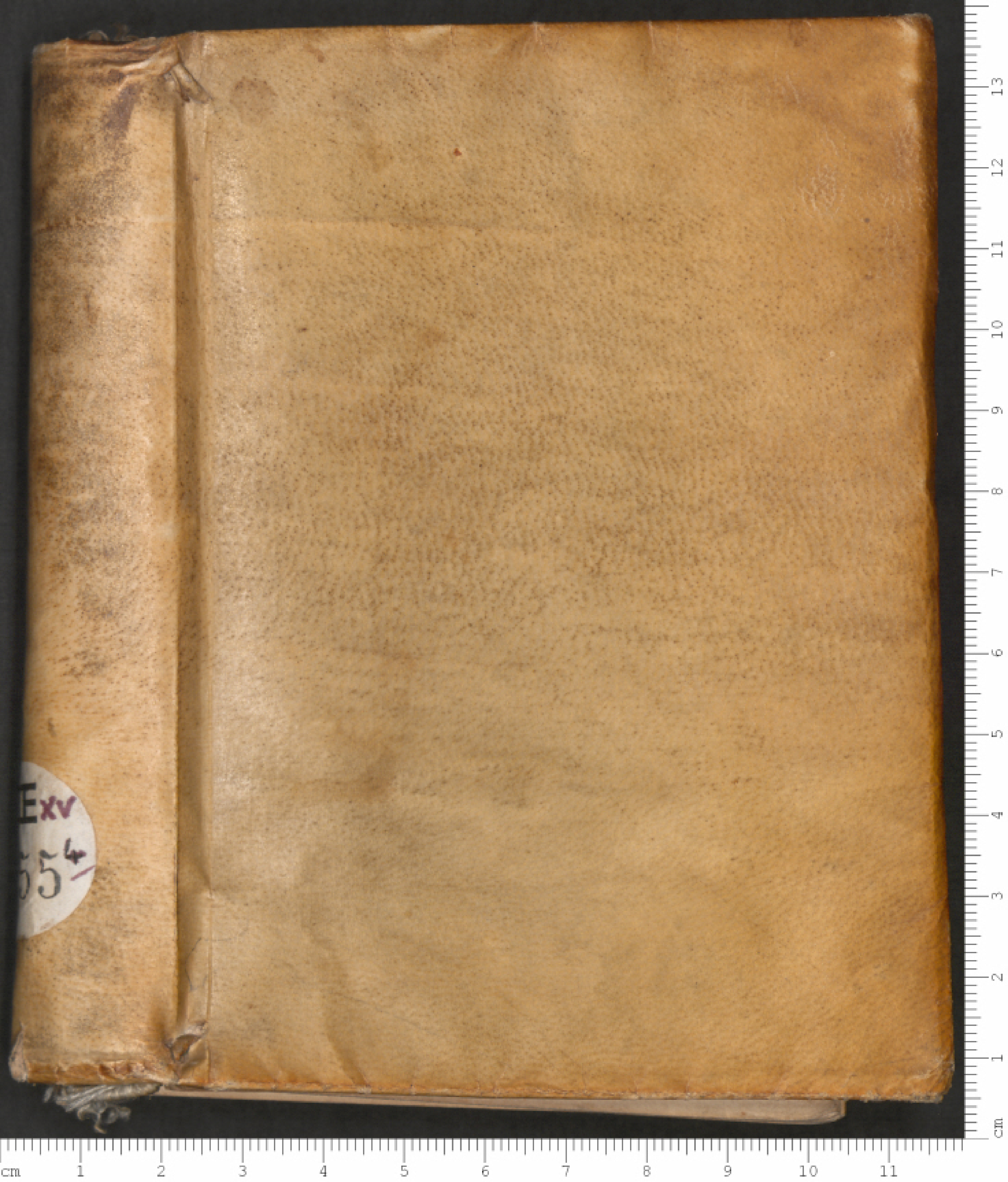

Dyalogus Doctissimi viri Guillermi episcopi parisiensis de septem sacramentis. Nouiter emendatus ac impressus. C.J.M.

¶ Doctissimi viri Guillermi parisiensis episcopi dyalogus de sacramentis cuilibet sacerdoti ꝙutilissimus Incipit feliciter.

Quoniam me sepiꝰ rogasti Petre/ postꝙ sacerdotii sacrũ ordinẽ suscepisti. vt aliqua te de administratiõe sacramentoꝝ edocerem ꝓut cedunt in vsum parochialiũ sacerdotũ. Quia vero te sollicitum video/ tue consentiã charitati. Primitus propones q̃stiones ꝛ quẽadmodum a meis antecessoribus et sacris doctoribꝰ didici. pro meo modulo cum dei adiutorio respondebo. Breuibus verbis vtar. causas dicendorum modicas ponẽdo quas si scire cupias ad sacros canones recurras. seu doctoꝝ sentẽtias atqꝫ scripta ¶ Petrus. Aliud non cupio. sed exẽplari modo ac rudi. ꝛ ꝓut spectant ad vulgi doctrinam quero Guil. In nomie domini nostri iesu xp̄i. ex quo oia sacramenta virtutem obtinent pete.

Petrus. Quia sacramentũ baptismi. ianua est oĩm alioꝝ sacramentoꝝ. ꝛ sine ipso salus testãte dño nõ habet. ideo de ipso sermo noster primo oriatur. Guil. Quia de baptismo loqueris. scias triplicẽ baptismũ fore. Est baptismus flaminis. id est sp̃us sc̃i quo confitentes xp̄m. ꝛ contriti in necessitatis articulo baptizãtur. Alius est baptismꝰ sanguinis quo martires pro xp̄i fide morientes baptizant. Sed tertius est baptismꝰ fluminis siue aque. quo fideles quotidie et pueri bp̄tizantur et regenerantur. Dic de quo istorũ vis ꝓponere questionẽ. ¶ Petrus. De baptismo aque qui a sacerdotibus quotidie fidelibꝰ est ministrãdus. Guil.

Pete de eo modica et vtilia. ¶ Petrus. Quero ex q̄bus constituat̄ baptismatis sacramentū: quo modo: quādo: q̄bus: ⁊ a q̄bus debeat ministrari. ¶ Huil. Questio tua quinq; particulas continet Et ideo ad vnāquāq; illarū prout potero respondebo. Primit⁹ queris ex q̄bus constituat̄ baptismus. Respōdeo q̄ ex rebus ⁊ verbis sicut ⁊ quodcūq; aliud sacramentū. P. Edissere michi q̄ sunt res et que sunt verba. H. Res dicunt̄ elementum verba vero inuocatio trinitatis. elementū eni est materia. et verba illa sunt forma sacramenti. P. Declara michi q̄d est elementū illud q̄d est materia baptismi ⁊ postea que sunt verba q̄ sunt forma eius. H. Quia baptism⁹ est ablutio que habet in aqua fieri: ideo aqua est ꝑpria materia huius sacramēti et nō vinū nec oleū: nec alius liquor vnctuosus: sȝ sola aqua ¶. P. Bene dixisti q̄ aqua est materia sacramēti. Sed nūquid ex omni aqua potest fieri baptism⁹ ¶. H. Dico q̄ non sȝ ex sola aqua naturali fit baptism⁹. Unde ex aqua rosea vel quacūq; artificialiter facta nō fit baptismus Nec ex vrina: cum talis aqua sit potius humor q̄ aqua naturalis. Ex balneo tñ lixiuio vel aqua decoctionis carniū depurata et huiusmodi bene pōt fieri baptism⁹. q̄z in eis natura aque nō mutatur Similiter ex pluuia ⁊ rore collecto fit baptism⁹. quia licet generent̄ ex vaporibus et humorib⁹ terre tñ per virtutē nature q̄ fortior est arte resoluuntur in veraȝ aquā q̄d ars non potest facere. Et sic oīs aqua vniuersaliter naturalis est ꝑpria materia sacramenti baptismi. ¶ P. Quare magis ex aqua q̄ ex alio elemēto fit baptism⁹. ¶ H. Requi

re in quarto sentētiarū causas. Nichilominꝰ aliquas tibi dicā. qꝛ per aquā effectus baptismi designaṫ: scꝫ ꝙ sicut aqua mūdat sordes exteriꝰ: sic baptismus purificat hoīem virtualiter interius. Similiter sicut aqua per eiꝰ frigiditatē mitigat calorē: sic baptismꝰ cōcupiscētie fomitē. Alia causa est ꝓpter cōmunitatē aque et eius abundantiā vt propter defectū materie nullus possit a baptismi susceptione excusari. Alias causas require in scriptis. ¶ P. Sufficit michi ad p̄sens de materia baptismi. Nūc q̄ sit eiꝰ forma michi dicas. H. Forma sacramēti baptismi est hec. Ego baptiso te in noīe patris ꝛ filii et spiritusscti. Amē. ¶ P. Sunt ne oīa hec verba de essentia forme. ita ꝙ si vnū dimittaṫ baptismꝰ nō fiat. ¶ H. Verba q̄ sūt de essentia forme sine q̄bus baptismus non fieret sunt hec. Baptiso te in noīe p̄ris ꝛ filii et spūscti. Unde hec dictio ego cum intelligaṫ in hoc verbo prime ꝑsone baptiso non est absolute de essentia forme. Similiter hec dictio Amē nō est de essentia forme absolute: sed de institutiōe ecclesie. Qꝛ licet ponaṫ ꝓpter expressionē ministri. li ego. Et ꝙ amē est ad certitudinē effectꝰ baptismi. Unde cum non sint de essentia forme absolute: si quis ea dimitteret ꝓpter hoc non impediret baptismꝰ q̄n fieret. Sed q̄ hoc dimitteret sciēter peccaret: mādatū ecclesie trāsgrediēdo: ¶ P. Nūquid potest bene dici baptiso me: sicut diciṫ baptiso te. ¶ H. Nō. qꝛ sicut nullus potest seip̄m generare sic nec baptisare. cū baptismꝰ sit quedā generatio spiritualis. Ideo diciṫ baptiso te: sꝫ nō baptiso me. P. Nunquid potest bene dici baptiso in noībus: sicut

dicitur in nomine. S. Non qz virtus diuina q̄ operatur in baptismo pertinet ad diuinā essentiā que est vna in tribus personis. Ideo ad denotādū vnitatē essentie dicit in noīe et nō in noīb9 ¶ P. Nūquid potest baptisari in noīe genitoris et geniti et flaminis sicut in noīe patris et filii et spūssancti: cū idē significēt. S. Nō qz solū ex illis verbis fit baptismus que significāt ppꝛietates relatiuas personarū. hec aūt significant pater et filius et spūssanctus. Genitoꝛ autē et genitus et flamen nō significāt ppꝛietates relatiuas psonaꝝ diuinaꝝ: sed dicūtur act9 notionales ipsaꝝ personaꝝ: et significāt magis ipsos act9 q̄ ipsas psonas. Et ideo solum. In noīe patris et filii et spūssancti fit baptismus et nō ex aliis ꝟbis ¶ Petr9 nūqd fit baptismus sic dicēdo. Baptiso te. In noīe p̄rias et filias et spūssanctas sicut dicūt laici. Guil. attēde qz variat forma baptismi quinqz modis. Uno mō variando. et hui9. dupliciter vel circa significationem verboꝝ sicut dictum est in nomine genitoris. &c. Et sic non fit baptismus. Alio modo circa voces solū manēte eadez significatione et modo significandi et sic diuersis linguis fit baptism9 sicut latino greco et gallico sermone et sic talis variatio nō obest. Similiter variādo circa voces manente eadē significatiōe et hoc in mera simplicitate sicut laici faciūt qui nesciūt ꝟba latina pferre vl' foꝛmare et in nomine p̄rias. &c. vel ponēdo ntim vel datiuū p genitiuo. non impediretur baptismus. Secus enī esset si intelligens hoc faceret ex intentione et nouum ritū vellet facere et inducere qz et peccaret et baptismū ipediret. Secundo mutat foꝛma coꝛrūpēdo

vel diminuẽdo.scz subtrahẽdo aliqd qd sit de essẽtia forme. vt si dimittatur li. baptiso. vel li te. vel aliquod triũ noĩm ꝑsonaꝝ. Et sic non fit baptism⁹ Verũtñ si necessitate mortis ĩminente vna ꝑsona solũ noĩetur. Et puer decedat anteꝗ̃ alie persone nominent̃. vt sic dicẽdo. Baptiso te in noĩe patris ⁊ tũc puer decederet anteꝗ̃ diceret̃. ⁊ filii ⁊ spũssãcti. Pie credẽdũ est ꝗ sũmus sacerdos scz de⁹ supplet defectũ. Si tñ puer supuiueret. ratione dubii sub cõditõe puer baptisandus esset. Eo ꝗ ecclesia in baptisando tres ꝑsonas exprimit ⁊ nõ solũ vnã Si vero subtrahat̃ vel diminuat̃ aliquid quod nõ est absolute de essentia forme. sz solũ de institutione eccl̃ie. sicut li. ego li. amẽ. Non ĩpediret̃ baptismus. peccaret tamẽ qui hoc sciẽter faceret Tertio ĩpeditur baptism⁹ addẽdo scz quando additio corrumpit sensum. ⁊ est cõtra reuerentiã personarum vt si dicat̃. Baptiso te in noĩe p̃ris maioris et filii minoris. quia ꝑsone coequales sunt. Si vero additio nõ corrumpat sensuz nec sit ꝯtra reuerentiã personaꝝ baptismũ non impedit: siue fiat a parte ante vt dicendo. Baptiso te in noĩe patris omnipotẽtis ⁊ filii vnigeniti: ⁊ spũssancti paracliti. Siue etiam a parte post. vt dicendo. Baptiso te ĩ nomine patris ⁊ filii ⁊ spũssancti: ⁊ beate marie ꝟgis ⁊ hmõi: non ĩpedit̃ baptism⁹. Et hoc tñ ĩtelligitur qñ ille q̃ hoc addit nõ ĩtẽdit⁹ facer⁊ nouũ ritũ. nec hoc faciat ex malicia: sz ex mera simplicitate Sit̃r ꝗ nõ credat ⁊ ĩtẽdat ꝗ baptism⁹ efficaciã hẽat ex btẽ marie inuocatõe vl̃ bti nicolai sz ex sola inuocatõe trinitat̃ sz solũ credat ꝗ orõ btẽ marie ꝟgis vl̃ bti nicolai ꝓsit baptisato ad sui baptismi ꝯƀuatõez

Quarto impedit baptismus trãsponendo scz litteras vel syllabas q̃bus sensus corrũpit. Si vero trãsponat dictiões. sicut li. baptiso post te nõ impedit baptism⁹. licet peccet hoc faciens. Quinto corrũpit baptism⁹ interpolãdo. qñ fit tanta interpolatio verboꝝ ⁊ operũ ꝙ corrũpit intentio ⁊ act⁹ baptismi siue baptisantis vel ĩtermiscẽdo aliq̃d ĩpertinẽs ad sacramentũ. vt dicendo: baptiso te in noĩe p̃ris: ⁊ tunc aliud operet̃ per magnũ tempus vel aliq̃d dicat in medio. vt baptiso te in noĩe patris vade fac ignẽ et hmõi. Talis discontinuatio magna corrũpit baptismũ. Si vero ꝓpter necessitatẽ fiat modica interpolatio. sicut screando vel sternutãdo non corrũpit baptism⁹. Igit̃ ex oĩbus premissis collige ꝙ forma baptismi est hec. Ego baptiso te in noĩe p̃ris ⁊ filii ⁊ spũsſcti. Amen.

PEtrus. Sufficit michi de prima parte questionis mee. Nunc michi de scđa p̃ticula respondeas: scz. Quo modo fiat baptismus. ¶ H. Quis de ritu ⁊ mõ baptisandi q̃ris. Dico ꝙ dupliciť dat̃ baptism⁹ s̃m vsuȝ diuersarũ ecclesiarũ. Qñq̧ dat̃ per ĩmersionẽ: ita ꝙ tot⁹ puer ĩmergit̃ ĩ aqua. Qñq̧ etiã dat̃ ꝑ aspersionẽ: qñ puer asꝑgit̃ ⁊ super eũ aqua infundit̃. ¶ P. Nũquid hec ĩmersio ⁊ aspersio semel fieret aut pluries. ¶ H. Scđm ritum diuersarũ ecclesiarũ qñq̧ fit terna ĩmersio vel asꝑsio. qñq̧ vnica. Et in his cõsuetudo ecclesiarũ est seruãda. P. In locis vbi cõsueuit ecclĩa ternaȝ ĩmersionẽ facere si solũ vnica fieret nũq̃d eẽt puer baptisat⁹. H. Sic. ſȝ faciens peccaret mandatum ecclĩe ⁊ cõsuetudinẽ nõ faciẽs: ſȝ trãsgrediens nisi simplicitas eũ excusaret. P. Que ps corporis de

bet imergi vel aspergi. S. Caput. qr in eo oēs sensus vigent. ⁊ in eo est principiū vite aialis. ¶ P. Et si caput haberi nō possit nunquid pōt alia ps q̄ haberi potest aspergi. vt pꝫ in pueris existētibꝰ in vteris maternis. quoꝝ sola manꝰ apparet ⁊ de periclitatōe timet. S. In tali casu debꝫ aspgi pars q̄ apparet ⁊ pie credendū est ꝙ deꝰ supplet defectū Si tñ postmodū viuꝰ habeat debet totꝰ imergi. vel saltē caput aspgi sub conditōe sic dicēdo. Puer nō intēdo te baptisare sꝫ si baptisatꝰ nō fueris: ego baptiso te in nomīe patris et filii et spūssctī ⁊ hoc securiꝰ. qr aliter nō intelligit baptismꝰ pficī. Igit baptismꝰ p imersionē vel aspsionē vnicā vel ternā hꝫ fieri sicut eccl'ia in qua habitas ɔsueuit.

PEtrus. De tertia parte mee questionis michi respondeas. scꝫ qñ dandus est baptismus. scꝫ statim vel differēdus. S. In adultis nō est statim dādus. sꝫ potiꝰ per aliqd tps differēdus. qr pbandi sūt si ex fide accedūt. Ne resiliāt a pposito ⁊ cōtumeliā faciāt sacramēto. Pueris xo pp̄ter periculū mortis est statim dandus nec est differendus quia non potest eis aliter subueniri.

PEtrus. Quibus vero dādus an oībus indifferēter pueris sit ministrādus edicito. S. Pueris gentiliū ⁊ iudeoꝝ nō est inuitis parētibus. aut eis nesciētibꝰ baptismꝰ ministrādus. maxime tpe quo carēt vsu ratōis. Cū ƀm ius naturale ī tali tpe sint sub parētū cura ⁊ tutela q̄ possent eos inducere ad relinquendū qd ignorantes susceperunt qd verteretur in fidei detrimentū. Vñ beatus Augustinꝰ dicit ꝙ nō est bonū faciendū vt inde pueniat malū. ¶ P. Quid de infantibꝰ quos meretrices

relinquunt in forib⁹ eccl'iarum et in biuiis. de quibus dubitat an fuerint baptisati. S. De huiusmodi infantib⁹ et pueris quos stati natos cõperit et nescit an fuerint baptisati Cõsulit vt sub cõditiõe baptizent. Sub hac forma. Puer si fueris baptizatus te rebaptizare nõ intẽdo: sz si nõ fueris baptizat⁹ ego baptiso te in nomie patris et filii et spũssancti amẽ. Quia in tali casu nõ dicim⁹ baptismũ iterari. qz nõ dicim⁹ iteratũ qđ nescit esse factũ. ¶ P. Et qđ de his pueris ẽ faciẽdũ quos obstetrices ad templũ deferũt: et eos in necessitate ab eis asserũt baptisatos. S. Eodẽ mõ sicut in pdictis facias et eos sub ꝯditiõe baptises nec ĩ mulierũ vbis assentias. qz cũ ignare sint credit semp eas verba baptismi corrupte ꝓtulisse aut imersionẽ seu aspersionẽ modo indebito fecisse. Et iõ pueros sic sub conditione baptizatos non est rebaptizare: sed poti⁹ sue saluti sucurrere.

PEtr⁹. De vltima pte mee qstiõis michi respõdeas: scz a qbus baptismus debeat seu possit ministrari. S. Cuilibz naturã hũanã habẽti ꝯgruit hoc sacramẽtũ ministrare. qz sicut aq est elemẽtũ quo baptismi sacramẽtũ efficit ꝓpt ei⁹ cõitatẽ vt nullus posset ꝓpt defectũ materie a non suscipiẽdo baptismũ excusari. Sic oĩs hõ siue masculus siue feĩa põt baptismũ ministrare ĩ necessitate vt nullus etiã posset ꝓpt defectũ ministri excusari. ¶ P. Si oĩs hõ ẽ mĩster hui⁹ sacramẽti qre sacerdotib⁹ ad baptizãdũ pueri deferunt. S. Sacramẽtorum sacerdos mĩster ẽ pricipal'. iõ pri⁹ et principaliter ad ipm ptinet hui⁹ sacramẽti mĩstratio. qz cessante necessitate hoc sacramẽtũ cũ solẽnita-

te fieri debz: scz sub bñdictiõe aque τ hmõi licz nõ sint de eẽntie sacramẽti. sũt tñ de hõestate τ ꝯgrui tate. Et qz hec ad sacerdotẽ ptinẽt: iõ prio nisi necessitas occurrat debẽt ad baptizãdũ ad sacerdotẽ deferri τ a sacerdote baptizari. Sed necessitate vrgẽte τ sacerdote abñte pñt pueri a clericꝭ baptisari: τ si clerici nõ fuerit pñt a laicis τ pri⁹ a viris: τ si viri sint abñtes: mulieres pñt pueros i tali necessitate baptizare. Et iõ laici tã viri ꝙ mulieres sũt a sacerdotib⁹ ad baptizãdũ pueros istruẽdi ¶ P Pone ꝙ mr̃e parẽte null⁹ fuerit pñs nisi pr̃. Nũquid pr̃ põt i tali necessitate suũ ꝓpriũ filiũ baptisare τ ius petẽdi debitũ mr̃imonii ab vxore nõ perdat. R. In tãta necessitate vbi p aliũ ꝙ p patrẽ vl' mr̃ez puero nõ põt subueniri: licitũ ẽ parẽtib⁹ suos proprios filios baptisare. Nec ꝓpt̃ hoc a iure debiti mr̃ionii sũt priuati. Aliõ tñ eẽt τ ẽ si temerarie alter eoꝝ suũ ꝓpriũ filiũ baptizaret vel ãbo: qz si qs hoc faceret iure debiti mr̃ionii priuaret̃. Etiã ãbo si vterqz eoꝝ hoc temerarie faceret τ ꝓpriũ filiũ baptisaret vn⁹: τ ali⁹ eũ susciperet ¶ P. Nũquid possunt duo hoies vnũ pueꝝ baptisare. quoꝝ vn⁹ verba ꝓferat τ alt' imergat vel aspgat ꝟbi gr̃a. Duo sũt quoꝝ vn⁹ mãc⁹ qz man⁹ nõ hz τ loq̃ põt. τ alter mut⁹: qui loq̃ nõ põt τ man⁹ hz. i necessitate nũquid põt mãc⁹ puero sibi p̃sentato ꝟba ꝓferre τ mutus imergere vel aspgere: τ eoꝝ ope baptisat⁹ sit puer R. Dico ꝙ non: qz oportet in baptismo ꝙ simul cõcurrant in actiõe baptizãdi ex eodẽ ꝟbũ prolatuz cũ opatiõe elemẽti. Aliter falsa eẽt orõ q̃ virtutem baptismi exprimit. vt dicendo baptiso te. Oportet ꝙ ille qui immergit seu baptizat loquatur. et

ꝙ verbū eius accedat ad elementum. Aliter esset falsa oratio ei⁹. Vñ si mācus qui imergere nō potest dicat baptiso te mentit̄. qꝛ nō imergit sed potius mut⁹. ⁊ ideo nō baptisat. inde necessariuꝫ est ꝙ ex eodē ꝓferant̄ verba simul cū aque imersiōe vel aspsione. ¶ P. Quia dixisti ꝙ oīs hō potest baptismū ministrare. Quero an heretici/ scismatici/pagani/iudei/infideles possunt ministrare sacramentū baptismi. S. Dico ꝙ sic. dū tñ habeant intētionē vniuersalē faciēdi qd̓ facit eccl'ia absolute. Nec obest baptismū suscipiētibus ignoranter ab eis. ¶ P. Ad qd ꝓdest baptism⁹/fictis accedētibus adultis. S. Si fictus aliquis accedat ad baptismū sicut sepe videm⁹ iudeos nō intendens ibi aliqd recipe. nisi solum id qd̓ facit eccl'ia. Sacramentū. i. ablutionē recipit ⁊ caracterē. sꝫ rem sacramenti. i. grām spūsscti nō recipit. sꝫ recedente fictiōe nō ꝓpter hoc ē rebaptisandus cū baptism⁹ reiterari nō possit. sꝫ confiteri debet de fictione. et tunc suscipit grām spūsscti ⁊ virtutem obtinet sacramēti. ¶ P. Aliqd ꝓdest illa grā q̄ in baptismo cōfertur. S. Hoīem a pena ⁊ culpa totalit̄ absoluit. ⁊ eoꝝ q̄ ante baptismū gesserat. Tñ qꝛ ī paruulis solū est originale pctm̄ ⁊ nō actuale. cum vsu rationis careāt ipos a pctō originali purgat. et a pena absoluit q̄ pro eo debet̄. Adulti vero qꝛ non solū cōtrahunt pctm̄ originale sꝫ etiā actuale eos ab vtroqꝫ absoluit ⁊ a pena q̄ ꝓ vtrisqꝫ debetur.

PEtr⁹. Nūqd est necessariū ꝙ aliq̄ ad leuandū puerū accedāt semp. Nūqd potest idē pueruꝫ tenere et ipm̄ baptisare. S. Iustū est vt aliq̄ ad suscipiendū puerum de sacro fonte accedant et pa-

trini dicūtur. Quia sicut baptisans est sicut pater spūalis. ita suscipiens est quasi mater vel nutrix spūalis. Ideo sicut in generatiōe naturali reqrit pater et mater. ita in spūali generatione. Vn̄ sicut mater fungit ad puerū officio nutricis sic suscipiens puerū officio nutricis spiritualis et nutrire spiritualiter tenetur et ipsum erudire. In sūma tn̄ necessitate vbi plures haberi non possent. posset ille idē qui imergit puerū vel aspergit in baptismo suscipere. ꝛ vtroqꝫ officio fungit. P. Et quot ad suscipiendū puerū de sacro fonte sufficiunt. R. Vn⁹ solus. sed qn̄qꝫ duo ad designandū vnitatē deitatis ꝛ humanitatis in xp̄o. et qn̄qꝫ tres ad plus admittūtur ꝓpter trinitatē personarū repn̄tationē Nec plures q̄ tres recipias. quia multa cognoui matrimonia ꝓpter huiusmōi cognatiōis spiritualis multiplicationē impediri. sicut declarabo cuꝫ de matrimonio dicā. ¶ P. Ergo consanguinei possunt plures interesse. R. Oēs consanguinei in gradu attinētie pueri baptisati ꝛ ei⁹ parentū pro vnica ꝑsona reputant. Et iō qn̄ dicit q̄ solum tres ꝑsone recipiant ad leuādū puerū. itelligit de illis que nichil attinēt puero nec ei⁹ parentib⁹. ꝛ inter quos posset matrimoniū copulari. P. Quot annoꝝ debēt esse puerū de sacro fonte suscipiētes. R. Adulte etatis ꝛ tot ānoꝝ q̄ suoꝝ pn̄t esse mēores factoꝝ. Et iō pueros nō admittas ad leuādū pueros. qꝛ suos filios docere nesciēt. Et etiā ꝓpter eorū labilē mēoriā post imēores facti sūt. possunt ducere filias suas in vxores. P. Si sacerdos ex imprudentia baptisat masculū puerū quē feminā credit esse. nūqd est puer rebaptizādus. R. Non quia

baptismus nullū ꝓpriū sexum sibi appropriat. sed naturā hūanā. Vñ prima intētio eccl'ie et ministri est puerū ꝛ hoiem baptizare. et per accidens virū vel feminā. Ideo si masculū baptizaret quem cre dit feminā. vel feminā quā credit masculū nō est rebaptizādus puer. Sed nomē appropriādum est qḋ suo sexu cōgruit. vt si femima fuerit et nomen ei impositū fuerit ī baptismo iohānes. iohāna vo cetur. Et si nō fuerit nomē ꝓprium sexui. vocetur scḋm nomē vnius de patrinis vel scḋm ↄsiliū epi- scopi. ¶ P. Quid si mulier mortua fuerit ꝛ puer credat vivere agendū est. R. Si cōstiterit eā esse mortuā statim aperiat. ꝛ puer extrahat ab ea. et si vivus reperiatur baptizet. ¶ P. Et si puer repe- riat mortuꝰ. nūqḋ est cū matre sepeliēdus. R. De hoc sunt diverse opiniōes. qdā dicūt ꝙ sepeliēdus est cum matre licet nō fuerit baptizatus. qꝛ portio matris est. Et huic opinioni videt ↄsentire gaufri dus in summa sua. Alii dicūt qbus magis ↄsentio ꝙ nō est cū matre ī cimiterio sepeliēdus. qꝛ postꝙ formatus perfecte reperit dubiū nō est in eo aiam ꝑfuisse distinctā ab aia matris. etiā corpus eiꝰ licz ei ↄiūctū fuerit ꝛ ab ea sūpsit alimētū. Et ideo idē est iudiciū de eo sicut de pagano. Et hec due opi- niones tāgūtur in decretis. de ↄsecratiōe di. i. sup illud ecclesia in qua mortuorum ꝛc. ¶ P. Multa sunt que precedunt baptismū et que sequūtur. que sūt illa michi doceas. R. Oia tibi declarare lōguz esset. tñ teneas aliud ꝙ eorū quedā dicūtur cathe cismꝰ ꝛ exorcismꝰ. Exorcismꝰ ē illa adiuratio q̄ fie ri hꝫ ante ꝙ baptismꝰ ministret ꝛ ibi fiūt plura scꝫ primū ī frōte signato ad expellādū v̄tutē demōis

Secundū est benedictio cū manus impositiōe. ad precludēdū viam dyabolo expulso ne redeat Tertium est auriū sputo linitio. ꝓpter fidei receptionē. ℂ Quintū est nariū sputo linitio ꝓpter fidei approbationē. ℂ Quintū est salis ī ore appositio ꝓpter fidei doctrine ꝯfessionē. ℂ Sextū olei scti ante ꝛ retro inunctio. ꝓpter aptitudinē eius ꝯtra demonē ad pugnā ℂ Septimū ē aqua benedicta cōtra dyabolicas īpugnatiōes exteriores. Et hec septē ad exorcismū pertinēt. Ad cathecismū vero ꝑtinet fidei instructio de qua debēt instrui ad baptismū veniētes ꝛ ideo dicit̄ ꝑuulis. Credis in deū ꝛc. ꝛ pꝛini respōdēt. credo. s. opā daturos vt credāt Adulti vero debēt per seipos respondere. Igitur hec duo. s. cathecism⁹ ꝛ exorcism⁹ ꝑcedere debent baptismū. Illa vo q̄ sequuntur baptismū tria sunt quoꝝ primū est crismatis vnctio ī vertice q̄ significat descēsū spūsſcti. Scd̄ꝫ ē alba vestis q̄ designat innocētie puritatem. Tertiū ē cādella que in manu ponitur. que designat lumē cognitionis: qd̄ debet habere baptisatus in bonis sectādis. ꝛ malis euitādis ℂ P. Cōuenit hec oia operari ī puero tā in necessitate a laicis baptisato seu ab aliis. R. Non cōuenit qꝛ vt iam dixi. exorcism⁹ ordinatur ad inimici expulsionem. ꝛ cathecism⁹ ad fidei instructionē. Per baptismū autē ꝛ dyabolus eicitur ꝛ patrini in fide firmi sunt et iam pro eo spoponderūt. ideo nō oportet illa iterari. sed solū illa q̄ sequūtur baptismū presbiter opet̄. scꝫ liniōnē crismatis. ꝛc. ℂ P. Quis eorū videt̄ ꝑcedere exorcism⁹ aut cathecism⁹. R. In adultis sēꝑ debꝫ ꝑcedere cathecism⁹ q̄ꝫ exorcism⁹ qꝛ in fide pri⁹ debēt īformari

In paruulis vero quia nōdū habēt vsum rationis secūdū vsuȝ ecclesie pcedit exorcism⁹ ad expellēdū dyaboli potestatē ne vite eoꝝ insidiet̃ ne recipiāt sacramentū. Sufficit autē patrinoꝝ eoꝝ fidelium pro eis fidei cōfessio. Hec tibi petre de sacramēto baptismi dixi rogo te vt ad presens tibi sufficiat

Petr⁹. De aliis sacramētis me doceas. Et maxime de eis q̄ caracterē imprimūt queadmodū ꝛ baptism⁹. ¶ S. Tria sunt sacramēta q̄ imprimūt caracterē, ꝛ ideo nō sunt iterabilia. scȝ baptismus confirmatio. ꝛ ordo de baptismo tibi dixi. de aliis duob⁹ ad te nō ptinet. sȝ solis episcopis ē eoꝝ administratio cōferenda. ¶ P. Aliq̄ntulū de his dicito. ¶ S. Pete pri⁹ de cōfirmatōe q̄ seq̄ debet baptismū. P. Dic michi que forma. ꝛ que materia sacramēti cōfirmatōis et qui debēt cōfirmari. vel a q̄b⁹ et quo loco cōfirmatio cōferatur. ¶ S. Materia hui⁹ sacramēti ē oleū oliuarū ꝛ balsamū simul mixtū. ꝛ vocat̃ crisma. qđ a solis epis ꝯsecratur ꝛ āno quolibȝ renouat̃ ꝛ vet⁹ dȝ igne ꝯcremari Forma aūt hui⁹ sacrī. s. ꝯfirmatiōis est talis. Cōsigno te signo crucis. Et cōfirmo te crismate salutis. In nomine patris et filii et spūssancti. Amen Solis autē epis ptinet hoc sacramētū ministrare Eo q̄ sūt ī gradu altiori ꝛ ad eos ptinet ascribere fideles ad pugnā spūalē ad quā eligūtur ꝯfirmari. Sicut ad reges ꝛ duces pertinet ascribere milites ad pugnā tpalē. papa tn̄ de plenitudine potestatis pōt cōmittere sacerdoti. q̄ sacramētū cōfirmatiōis et minores ordines cōferat. Ad oēs aūt vtriusq̄ȝ sexus ptinet hoc sacramentū suscipere q̄ vsuȝ rōnis habēt. Quia ad statum militie spūalis

oms xpiani debent admitti. ⁊ nomē xpi cōfidēter ⁊ audaciter confiteri. Unde piculosum est hoibus ad sacramentū nō confidere. Ideo ne eoꝝ ignorātia sit crassa ꝙ cōtemptū generare videat. Bonuꝫ est consilium vt moueātur sepius ad hmōi sacramenti susceptionē. Et ad querendum epm vt illud suscipiant. Debet autē ille qui hoc sacramentum suscipit esse ieiunus ⁊ cōfessus. In fronte vero hoc sacramentū confertur. Eo ꝙ est locus euidentioꝛ. vt cōfirmatꝰ plenarie ⁊ plena fronte cōfiteat nomē cristi: ⁊ se esse xpianū. Et nō verecūdet cōfiteri nomē xpi: quia in illo sacramento spūsſctūs datur ad robur. Debet aūt ille qui cōfirmatur teneri ab alio qn̄ ab epo inungitur. Et spāliter a cōfirmato nec refert siue a viro siue a muliere teneatur. Duꝫ tn̄ fuerit tenēs ꝯfirmatus. Et hoc est vt instruatur ad pugnā spūalem ⁊ confessionē fidei ab eo a quo tenetur. Debet etiā ille qui cōfirmat per triduum ferre ligaturā qua frōs eius ligatur propter crismatis cōfirmationem et triduane dn̄ice sepulture significationē. Et ī tertia die ad sacerdotē accedere debet, ⁊ sacerdos cuꝫ sale ⁊ aqua frontē confirmati abluere in piscina siue in loco sacro. ⁊ secreto ligaturam cōburere. ⁊ cineres in terrā cimiterii operiri. Nichil amplius tibi dicam de confirmationis sacramento.

PEtrus. Nūc de sacramēto oꝛdinis aliqua michi dicas. S. Curiosus es. sufficiant tibi sacramēta de quibus indiges erga plebem ¶ P. Aliqua parua a te de illo audire cupio. quia forte michi proderūt ꝑut spero. S. Pete. ¶ P. Quero a

te quid sit sacramentũ ordinis: ⁊ si materiã ⁊ formam habeat: ⁊ quod sunt sacri ordines. R. Sacramẽtum ordinis est quoddam signaculum ecclesie quo spũalis potestas tradit ordinato: quia suscipiens consecratur. Illa vero que porriguntur eis qui ordinantur sunt materia sacramenti ordinis sicut calix cum vino patena cum pane sacerdoti. vnde illa res que pertinet ad ordinem qui suscipitur ⁊ datur in illo ordine materia est illius sacramẽti ordinis quod suscipitur. sicut subdiacono vacu⁹ calix. Accolito tradito cerei ⁊ candelabri. exorciste liber exorcismorum. lectori liber prophetarum. hostiario clauis. Forma vero huius sacramenti est sermo episcopi ⁊ verbum quod episcop⁹ dixit in illa porrectione illarũ rerum dirigens ad eos qui ordinãtur. Et vtitur eps in illa forma verbo imperatiuo dicẽdo. accipe vel agite hoc vel illud. vñ ista porrectio rerum ⁊ verbum epi ad illos qui ordinantur sunt de essentia sacramẽti ordinis Sunt aũt ẽ septẽ ordines qui ordinãtur omnes ad sacramẽtuꝫ eucharistie. Quorum quattuor primi ordinãtur ad disponẽdũ eos q̄ ad eucharistiã accedũt dignos suscipiẽtes ⁊ idignos repellẽtes quoꝝ prim⁹ dr exorcista: q̄ ptãtẽ demõis repellit ab ergũis. Secũdus dicitur hostiarius qui expellit indignos a consortio fidelium ⁊ introducit dignos Tertius est lectionarius vel lector qui per sacram scripturam intellectũ illuminat fidelium. Quartus est accolitus qui deferendo cereos deuotionem excitat fidelium. Et isti quattuor ordines dicuntur non sacri. Non quod sanctitate careant:

sed quia non ordinantur ad tam sacra sicut alii tres Nec istis quattuor est continentia annexa. Tres autem alii ordines sacri dicuntur: quia referuntur ad sacramenti eucharistie consecrationem. Quorum primus dicitur subdiaconus: qui vasa dominici corporis et sanguinis portat ideo subdiaconi accipiunt calicem de manu episcopi: sed vacuum. vnde subdiaconus disponit materiam eucharistie. Secundus autem est diaconus qui in omnibus dispensat sacerdoti et ministrat. Tertius ordo est presbiteratus qui eucharistiam consecrat. Et sic isti tres ordines ad eucharistiam directe referuntur. quia subdiaconus materiam ordinat: et offert diacono: et diaconus presbytero. ¶ P. Quomodo potest ordo esse vnum sacramentum. cum sint septem ordines. H. Sacramentum ordinis dicitur vnum vnitate perfectionis siue finis. sicut domus dicitur vna ad quam edificandam multa concurrunt sicut omnes ordines ad vnum vltimum actum: qui dicitur eucharistia. Tamen non dicitur vnum vnitate indiuisibilitatis vel continuationis. cum vnus ordo possit esse sine alio. ¶ Petrus. Nunquid in quolibet istorum septem ordinum imprimitur caracter. Huil. In singulis ordinibus: etiam singuli caracteres imprimuntur et distinguntur inter se sicut ordines distinguntur. Et ad vltimum caracterem. scilicet presbyteratus vniuntur. Et imprimitur caracter in quolibet ordine in traditione instrumenti aperti ad illum ordinem cum reperitur cum debita forma verborum que ab episcopo proferuntur.

Sicut in traditiōe clauiū ecclesie caracter hostia
rii īprimitur. Caracter vero lectoris / i traditione
libri ꝓphetarū. Caracter exorciste / in traditione
libri exorcismoꝝ. Et caracter accoliti in traditiōe
cādelabri vel vrseoli. scꝫ vasis in quo vinū ꝛ aqua
ponit̃ ꝓpter consecrationē ꝛ illud administrat sub
diacono q̄ ibidē vinū ponit. Caracter vero subdia
coni īprimitur in calicis vacui cōsecrati traditiōe
cuꝫ forma debita verborum epi. Et in his quinqꝫ
ordinibꝰ in traditiōe p̄dictarū rerū cū debitis for
mis verboꝝ epi / caracteres imprimūtur. De duo-
bus aūt ordinibꝰ. scꝫ diaconatu ꝛ p̄sbiteratu. qui-
dam dixerunt ꝙ caracteres imprimuntur in ma-
nuū appositione sꝫ non placet aliis. eo ꝙ caracter
imprimitur in traditione alicuꝰ rei competentis
ad illud sacramentū vt dictum est. Unde licet per
manꝰ īpositionē detur plenitudo grẽ administra-
tionē sacramētorū sicut sacerdoti tanq̄ principali
ꝛ diacono tanq̄ ministro. Tamen caracter impri-
mitur in traditione rerū ad eos pertinētiū. Unde
q̄uis principalis actus diaconi sit portare corpus
christi cum patena ꝛ sanguinem dispensare cuꝫ ca
lice. Tamen in sua ordinatione non potest expri-
mi per traditionem valorū tantum. cum hec detur
sub diacono nec per traditioneꝫ materie corporis
ꝛ sanguinis christi. quia non est decus ꝙ eis tra-
dantur sanguis in calice. et corpus xp̄i in patena
Cū sacerdoti q̄ est principalis. solū detur panis in
patena ꝛ vinū in calice et non corpus et sanguis.
Jdeo q̄tum ad actū secūdariū qui est legere euā-

gelii dicitur caracter ĩprimi in traditõe libri euã
geliorũ cũ debita forma verborũ epĩ. Similiter di
citur in ordine sacerdotali caracter ĩprimi. in tra-
ditione panis in patenã ⁊ vini in calicẽ cũ debita
forma verborũ epĩ. Quia principalis potestas sa-
cerdotis: ẽ consecrare corpus xp̃i verũ ⁊ sanguinẽ
Et hãc potestatẽ dedit prius christ⁹ ante passionẽ
suã discipulis suis cũ dixit. Hoc facite ĩ meã com-
memorationẽ. Sed secũd⁹ act⁹ sacerdotis ẽ solue
re ⁊ ligare fideles: ⁊ disponere ad eucharistie sum
ptionem. Cuius potestatẽ accipit per man⁹ epĩ ĩ-
positionẽ cũ ep̃s dicit. Accipite sp̃m sctm̃: ⁊ quorũ
remiseritis pctã ⁊c. et hec pertinent ad corpus xp̃i
misticum. Et quia sacramẽtũ ordinis respicit pri⁹
corpus xp̃i verum q̃ misticuz. Ideo dicit̃ caracter
ĩprimi: in rerũ traditõe cũ forma verborũ episcopi
ex quibus sacramentũ eucharistie conficitur: sciliz
in pane et patena et vino et calice. Similiter in
vnctione manuum sacerdotis. non imprimitur ca
racter: sed solum fit vnctio manibus sacerdotum
vt eis tangant corpus christi. Sicut calix inungi
tur vt contineat sanguinem ⁊ patena ⁊ contineat
corpus christi. Similiter scias q̄ ex vestimentis
caracter non imprimitur sed solum ex eis signifi-
catur idoneitas que in sacerdote et ministris ec-
clesie debet esse. ¶ Quia de vestibus sacris men
tionem fecisti. dic michi quid significãt ⁊ ad quid
ministris ecclesie sunt concesse. R. Ornatus ve-
stimentorum exterior significat ornatum interio
rum morum quem habere debent qui ad diuina
tractanda accedunt. Quedam autem vestes re-

quiruntur in superioribus ministris que non re-
quiruntur in inferioribus et quedam sunt commu-
nes omnibus et sunt tres vestes. s. alba camisia, to
tum corpus cooperiens que significat puritatem
vite/et amictus humeros tegens quo significa-
tur fortitudo bonorum operum maxime ad diui-
na officia exequenda. Et cingulum quod signifi-
cat reprehentionem carnis. Subdyaconus autē
vltra hec habet duo/scilicet manipulum quasi su-
darium ad tergendum limpitudinem oculorum
id est omnem negligentiam circa diuina misteria
eo ꝙ primo ad sacra tractanda subdyaconus ad-
mittitur/habet etiam tunicam strictam per quam
doctrina apostolica in legendo apostoli textum si
gnificatur. Dyaconus vero super hoc habet sto-
lam a sinistro humero in dextrum tendentem ad
significandum fortitudinem ⁊ tolerantiam aduer
sorum. habet etiam dalmaticam largam ad signi
ficandum largitatem in dispensatione sacramen
torum. Quia dyaconus primo dispensator sacra-
mentorū ponitur. quia sanguinem christi dispen-
sat. In dispensatione vero requiritur largitas.
Sacerdotibus vero in vtroqꝫ humero ponitur
stola vt ostendatur ꝙ plena potestas dispensan-
di sacramenta sibi datur. vel per hoc significan-
tur arma iusticie a dextris et a sinistris in succes-
sione aduersorum et prosperorum ⁊ ideo stola de-
scendit vsqꝫ ad inferiora.
¶ Super his additur casula rotunda ad signi-
ficandum caritatem/ que est superna omnium vir
tutum. quia sacerdos consecrat sacramentum ca-

ritatis .scz eucharistiam in epis plura superaddū-
tur.s.calige ad designandum rectitudinem gres-
suum.i.affectionū. Sādalia. ad designādū cōtēp-
tum terrenoꝝ. Subcintoriū quo stola ligatur cū
alba.significat amorē honestatis. Tunica altaris
pseuerantiā i aggressionē arduoꝝ i bonis operibꝰ
Dalmatica.significat largitatē in operibus mie
respectu indigentiū. Anulꝰ significat despōsatio-
nem ecclesie. Per cirotecas significatᷣ cautela in
opere. Per mirrā significatur scientia ⁊ doctrina
vtriusqꝫ testamenti.s.noui ⁊ veteris vñ ⁊ duo cor-
nua habet. Baculus curam pastoralē designat. qꝛ
debet colligere vagos / ⁊ hoc significat curuitas
baculi.sustentare debiles et infirmos. ⁊ hoc signi-
ficat stipes baculi ⁊ debet pungere lentos et hoc
significat stumulus in pede baculi. vñ Vꝰ. Calige
sustenta stimula vaga morbida. lenta. sed vlteriꝰ
achiepi habēt palium in signū priuilegiate ptātis
qꝛ archiepꝯ princeps est epozum subditozū. Un-
de palium significat torquem auream quam sole/
bāt legittime certantes accipere. Ecce significa-
tionē vestiū audisti. ¶ P. Nunquid corona est or
do. S. Non sꝫ est signum distinctiuum ministroꝝ
eccłie a plebe cōi. Siłr p tonsurā clericalēꝫ depu-
tatur qs ad cultū diuinū nō ad sacra tractāda. sed
ad laudes diuinas deuotiꝰ dicēdas ⁊ canēdas Vñ
tōsura fit i modū corone. qꝛ reges sunt.s.se ⁊ alios
regētes. ⁊ in deū regnū habēt ⁊ deo seruire regna
re est/ad cuius seruitiū sunt deputati. Siłr fit i ra
tiōe capilloꝝ ad designādūꝫ renūciatōēꝫ supfluo-
rum terrenorum. quia deum clericus hereditatis

siue partē cōstituit ⁊ se heredem dei facit sic etiam in superiori pte capitis fit ad designandū q semp debemus habere oculos mentis ad deū eleuatos ¶ P. Nūqd episcopat⁹ est ordo. R. Scias q dupliciť ordo diciť. Uno mō ƀm respectū ad corp⁹ xp̄i verū. s. ad cōsecrationē hostie: ⁊ sic ordo est sacramentū ꝓprie: ⁊ isto mō episcopat⁹ nō est ordo. quia ep̄s non habet superiorē potestatē nec maiorē sacerdote q̄tū ad ↄsecrationē corporis xp̄i. Alio mō sumiť ordo ƀm q est quoddā officiū respectu quarundā actionū sacramētoꝝ: ⁊ sic cum ep̄s habeat potestatē respectu corporis xp̄i mistici qđ ē eccl'ia in actibus ad sacramētoꝝ principatū ꝑtinētib⁹: sic illo mō episcopat⁹ est ordo cōiter: nec est sacramētū sʒ sacramentale. Uñ episcopat⁹ ab ordine sacerdotis depēdet: ⁊ episcopalis potestas presupponit ordinē sacerdotalē. qꝛ nullus pōt episcopalē potestatem recipere nisi prius fuerit ordinat⁹ in sacerdotē. qꝛ ptās episcopalis nō tm̄ est potestas iurisdictiōis: sʒ etiā ordinis ꝓut ordo isto mō dꝛ. ¶ P. Nōne possunt alii sacerdotes ab ep̄is ordines cōferre. R. Collatio ordinū alicui pōt cōuenire dupliciter: aut de iure cōi rōne sue ordinarie potestatis ⁊ sic soli ep̄i possunt quoscūqʒ ordines ↄferre: quia ad eos solū pertinet instituere ministros in eccl'ia Uñ peccāt ep̄i qui ꝓmouēt sciēter indignos. Alio mō collatio ordinū alicui conuenit ex indulgentia generali vel speciali: rōne cōmissionis dñi pape. ⁊ sic alii sacerdotes nō episcopi possunt minores ordines cōferre: nō tm̄ maiores ¶ P. Nūqd nō baptisat⁹ ⁊ non cōfirmat⁹ pōt sacros ordines recipere

S. De necessitate sacramētuz ordinis presupponit sacramentū baptismi. vñ si aliqs nō baptisat⁹ promoueret̄ ad sacerdotiū sacerdos nō eēt nec hostiā posset consecrare nec absoluere in foro penitentiali. vñ deberet ſm canones baptisari ꝛ iterato ordinari. etiā si ante baptismuz in epm̄ promoueretur eps̄ nō esset: ꝛ si aliquos ordinaret ordines nō reciperēt. Quantū vero ad sacramentū ꝯfirmatōis scias ꝙ de necessitate sacramentū ordīs non p̄supponit sacramentū cōfirmatiōis. nec de necessitate oportet ꝙ ille qui suscipit sacros ordines sit cōfirmat⁹. verūtñ de cōgruitate sacramētū ordinis presupponit sacramentū ꝯfirmatiōis. qꝛ cōgruū est ꝙ ille ꝗ accedit ad sacros ordines suscipiendos habeat oēm illā ꝑfectionē que requirit̄ ad fidei confirmationē: per quā fit aliquis idone⁹ ad executionem ordinis. hoc autē fit ꝑ sacramētū cōfirmationis. Et sic character sacramēti ordinis presupponit de cōgruitate characterē sacramenti cōfirmatiōis ꝛ non de necessitate Sꝫ de necessitate presupponit characterem sacramenti baptismi.

PEtrus. Quot sunt ꝗ impediūt susceptionē ordinū. S. Quedā sunt ꝗ simpliciter impediunt susceptionē ordinū. ꝛ quedā solū īpediūt executionem ꝛ non ordinis susceptionē. Primuz qđ īpedit susceptionē ordinis simpliciter ē sexus femineus simpliciter qꝛ mulier ordines suscipere nō pōt. sꝫ solus vir cū sit prima ymago dei / mulier autē ymago viri. vt di. apo. i. ad cho. iii. ca. Vñ ꝛ licꝫ mulier vocetur diaconissa in abbatia hoc non est ratione ordinis. sꝫ quia habet officiū ad matutinas ome-

lias legendi. Sunt autē plura que non impediunt susceptionē ordinis. sȝ magis executionē. Quorū primū est defectus cognitiōis vel discretionis/ vt sunt pueri ꝛ amentes qui vsu rōnis carent. Vñ licȝ possint ordinē suscipere/ priuantur tñ executione. qꝛ ad executionē ordinis requirit discretio. Vñ in quibusdā ordinibus requirit etas discretionis ex honestate congrua. sicut in duobus primis minoribus ordinibꝰ. Sed adulta etas requirit ī aliis de necessitate precepti. in nullo tñ de necessitate sacramēti quia in sacramēto cōfertur potestas q̄ potest alicui cōpetere q̄uis non sit idoneus executioni. Vñ sciēdū est q̄ cū infantia cōpleta vsqȝ ad duodecim ānos possūt duo primi ordines minores suscipi. A duodecimo anno vsqȝ ad vicesimū primū possunt duo minores ordines vltimi suscipi. A vicesimo primo anno potest subdiaconꝰ suscipi A vicesimoquinto diaconatꝰ. A tricesimo presbyteratus. A tricesimo completo sił potest quis in ep̄m eligi. verūtñ ꝑpter necessitatē ꝛ ydoneitatē persone pōt ep̄us ordines ex dispensatione anticipari. Etiā eadeȝ die quattuor primi ordines traduntur Tēpus vero episcopatꝰ nō pōt nisi ex dispēsatione dñi pape anticipari. Scd̄o seruitꝰ impedit ordinē sacramēti q̄tum ad executionē. qꝛ seruus non pōt se altari mācipari sine licentia dñi cuiꝰ est seruus ꝛ per ordinē homo mancipatꝛ diuino officio. Verū tamē si seruus ordinetur caracterē recipit ꝛ ordinem. Cum libertas non sit de essentia ordinis sed executiōe caret. vñ si seruus ordinetꝛ dño nesciente vel nō cōsentiēte redigetꝛ in pꝛistinā seruitutē nō

obstante q sacrum ordinem receperit. Tertio homicidium impedit sacrum ordinem non de necessitate sacramenti sed de ratione precepti. quia contrariatur sacramento eucharistie propter horrorem effusionis sanguinis. Unde homicida et consulens homicidiū fieri/ quocūqz modo fiat siue vt iudex vel vt alius irregularis efficitur. licet in iudicando nō peccet. Uerūtamen si homicida vel cōsentiens homicidio susceperit ordinem/ordinis caracterem suscipit. sz executione caret. Si vero quis interficit hoiem casualiter dans operam rei licite ꝛ adhibens diligentiā oēm. nec homicida iudicat nec irregularis efficit. nec ꝓhibetur a susceptione ordinis. Ille tñ qui casualiter occidit hoiem. licet operā dederit rei licite/si diligētiā debitā nō adhibuerit/siue se defendens siue alio mō/irregularis efficitur ꝛ ꝓhibet a susceptiōe ordinū. Quarto ipedit susceptionē ordinū illegittimatio. non de rōne sacramēti sz de necessitate ꝓcepti ad quā requirit claritas fame ꝛ originis. q viciatur ex viciosa origine. Uerūtñ si accipiat ordines illegittime nat9/ caracterē ordinis suscipit. sz executione caret. nisi fuerit cū eo dispensatū. Quia vero vt dictū est in sacramēto ordinis ꝓpter honestatē reqritur claritas fame. ꝛ in quolibet ordine ꝯstituitur quis dux alioꝝ in rebus diuinis. Ideo de ratione precepti et non de necessitate sacramenti requiritur in ordinato bonitas vel vite sanctitas. Unde si aliquis cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedat tanq̄ presumptuosus mortaliter peccat. Nec propter hoc requiritur quod ille qui ordi-

natur sit virgo. quia virginitas non requiritur in susceptione ordinis qꝛ in susceptione ordinis non cōsecratur quis in sponsū ecclie sꝫ magis in ministrum sponsi ecclesie. scilꝫ xpi. In velatione tamen virginū reqritur virginitas: qꝛ per hoc designatur vinculū spiritualis matrimonii ecclie ad christum qꝛ christus elegit sibi ecclesiam nō habentē maculam. aut rugam. ꝛc. vt di. apostolus ad ephe. vi. ca. Itē. ii. ad. corinthi. vi. Despondi eni vos vni viro virginē castam exhibere christo. Unde ꝛ licet aliqua violata ꝛ corrupta ꝑ violentiā a viro. q̄uis nō cōsenserit tamē nō velatur. q̄uis nō perdat q̄tum ad deū virginitatis gloriā. De hac aūt materia in scriptis require. quia ad te nō ꝑtinet hec operatio sed solis episcopis. Quinto ipedit ordinis susceptionē matrimonii nō de necessitate sacramēti. sꝫ vt prius de ratiōe p̄cepti quia si vir etiā cū muliere matrimonio copulat⁹ ordinē suscipiat caracterem suscipit. sꝫ caret ordinis executione. qꝛ ordini est annexa cōtinētia. vir autē sui corporis potestatem nō habet sed mulier. ideo semꝑ tenetur reddere debitū vxori. ipe tamē priuatur iure suo ꝑtendi. si preter cōsensum vxoris ordinē sacrū suscipiat. Si vero vir ex consensu mulieris ad ordines accedat ꝛ ordinē suscipiat ꝛ executionē ordinis. Mulier tn̄ tenetur perpetuā cōtinentiam vouere. ꝛ hoc tenetur in ecclia occidētali. Secus est tamē in ecclia oriētali apud grecos. de quo plenius dicetur inferius cū de matrimonio tractabitur. capi. xxvii. Sexto bigamia impedit ordinis susceptionem. quia per bigamiam significatio christi et ecclesie que est

vnavnius deletur. Ideo bigamus sacros ordines non potest suscipere. sed est irregularis. Et hoc similiter de ratione precepti et non de necessitate sacramenti. qz si accedat ad ordines caracterē suscipit. sed executione caret. Papa tamen ex plenitudine potestatis potest cū bigamo dispēsare ¶ P. Quomodo cōtrahitur bigamia et quot modis. S. Bigamia ꝯtrahitur ex carnis diuisione ex vinculo matrimonii ꝓcedentis sicut cū quis ducit corruptam ab alio/et eam cognoscit. Et inde est ꝙ si aliquis cognoscat plures mulieres fornicatio concubitu. siue in matrimonio siue extra matrimoniū non efficitur irregularis. Similiter si ducat ī vxorem quam pri⁹ cognouerat. dum tamē ab alio nō cognita fuerit nō efficitur irregularis. Similiter si cognita fuerit ab alio et eam cognoscat ꝯcubitu fornicario. dū eam in vxorem non duxerit nō efficitur irregularis. si tñ corruptam duxerit et eā cognouerit/bigamus efficitur et irregularis. Et contrahitur bigamia sex modis. Uno modo quando habet plures vxores legittimas et carnaliter eas cognouerit si tamē eas duxerit in vxores in diuersis partibus et vna decedat antequam cognouerit eam. nec propter hoc efficitur irregularis. Similiter si religionē ingrediatur anteꝙ secundam cognouerit. ¶ Secundus est quando diuersis temporibus habet plures vxores. vnam de iure aliam de facto. et ambas cognoscit carnaliter. ¶ Tertius quando etiam similiter habet plures vxores. vnam de iure. et aliam de facto. et ambas cognoscit. ¶ Quartus quando viduam cognitā

a priori viro duxit iterꝫ ⁊ cognoscit. Quint⁹ qñ du
xit i vxorē corruptā ab alio pri⁹ ⁊ eam cognoscit.
Sext⁹ qñ ꝓpriā vxorē cognoscit postq̄ adultera
ta fuerit cū alio. Septimo viciū mēbri ⁊ defect⁹ i=
pedit susceptionē ordinis vt pri⁹: nō ex necessitate
sacramēti sꝫ rōne ꝑcepti. etiā si talis defectus sit q̄
maculam notabilem inferat. per quā ꝑsone clari=
tas ⁊ fama obscuretur: vt abscisio manus nasi et
huiusmōi. hoc tamē scias: quia si accedat caracte
rem recipit sed executione caret. Octauo recipe=
re ordines furtiue vel plures in vna die priuat ab
executione licet recipiat ordinem. vnde eorum pe
na est depositio. ⁊ si prius fuerit lata excōmunica
tio super hoc: solus papa dispensat. Si vero non
fuerit lata sententia potest episcopus dispensare.
⁊ maxime in minoribus ordinib⁹. vel si claustrum
intrauerit. Si vero quis promoueatur per saltum
ad ordines sicut accipiendo sacerdotium anteq̄
sit dyaconus vel dyaconatū anteq̄ sit subdyaco=
nus. si hoc ex malicia fecerit deponi debet. q̄uis
caracterem susceperit. Si tamen ignoranter hoc
fecerit debet sibi imponi penitentia ab episcopo. ⁊
interim caret executione ordinis quem per saltuꝫ
accepit quousqꝫ ordinem pretermissum recipiat.
Nono illi qui ab hereticis epis promouentur aut
simoniacis ⁊ huiusmodi/ q̄uis recipiant ordines.
non tamen executionē ordinis. Vñ epi scismatici/
heretici/degradati ⁊ huiusmōi. licꝫ ab ecclia ꝑci=
si sint. qꝛ tñ ẜm formam ecclie catholice cōsecrati
sunt vera sacramēta ꝯferūt. quia in ꝯsecratiōe epi
datur ei potestas que perpetuo manet in eo. q̄uis

nō imprimatur caracter qđ patet: quia quādo re=
cōsiliatur ab ecclia: non iterum consecratur. Et iō
potestas ꝯferendi non amittunt: sed eos conferre
possunt verūtamē gratia que cōfertur in illis non
cōferunt eis qui ab eis sacramēta recipiūt nisi pro
pter inefficatiam sacramentorum que conferunt.
Sed propter peccatū recipientium scienter ab eis
sacramenta post ecclesie prohibitionē. et ideo exe=
cutionem ordinum non recipiunt: licet recipiant
sacramenta. In omnibus igitur precedentibus te
neas ꝙ si aliquis impeditus impedimētis predi=
ctis ad ordines accedat. sacramentum recipit sed
non ordinis executionē. excepto primo impedimē
to de sexu femineo. quia nec mulier caracterē or=
dinis recipit nec executionē. Hec ad pn̄s de sacra
mento ordinis tibi sufficiāt. Si amplius cupis sci
re ad canones et doctorum scripta recurre. ¶ P.
Dic michi vlterius nūquid peccat aliquis morta=
liter semꝑ ministrādo ordine suscepto i pctō mor=
tali. R. Si cessante necessitate: qꝛ cōtra legem di=
uinā agit: que ꝑcepit ꝙ illud qđ iustū est iuste exe
quatur. Talis aūt pctōr iustū ordinē: iuste exequit
et iō peccat mortaliter verūtn̄ in casu necessitatis
sicut licꝫ laic⁹ i necessitate baptisare: sic licꝫ etiā sa
cerdoti i necessitate sacr͞a mistrare vł alii ordiato
ordinē susceptū furtiue exeq̄/cū ꝓposito emēdatio
nis Et scias ꝙ ꝙdiu mister pctōr ab ecclia substiet
vł tolleratꝛ subdit⁹ ei⁹ pōt ab eo sacr͞a suscipere qm̄
ad hoc ē ei obligat⁹ i tp̄e ncitatis ꝑpł ncitatē tn̄
nō dꝫ ab eo sacramēta suscipe. nūc eū admistrādū
iducere. qꝛ eū iduceret ad peccādū. P. Nūqd or=

dinat⁹ tenetur dicere horas canonicas ⁊ officium diuinuz. H. Etiam tenetur tñ scias q ad horas canonicas ⁊ officium diuinum aliqs duplici ratõe tenetur. Una ratio est ꝓpter ordinẽ susceptũ. cui est annexũ diuinum officiũ ad referendũ deo grãs cũ ordinatũ ad suũ officiuz ordinauit. Scd̃a est ratio ꝓpter beneficiũ susceptũ. qꝛ qui de altari viuit altari debz seruire ⁊ q̃ hoc pigritiã obmittit peccat.

¶ De sacramento eucharistie

PEtrus. Quia sacramentũ eucharistie seqtur sacrũ ordinẽ cũ sacer ordo ad ipsũ ordinet. de ipso me doceas. H. P. ¶ P. Quero quid dicitur eucharistia. ex q̃bus sacramẽtum eucharistie conficiatur. H. Eucharistia dicitur bona gratia. ab eu qd̃ est bonum ⁊ charos quod est grã q̃si bona grã qꝛ in eo toti⁹ gratie plenitudo cõtinetur. s. dei fili⁹ in sacramento altaris. Et sicut talia sacramẽta ex materia ⁊ forma constituuntur sic ⁊ sacramentum eucharistie ¶ P. Dic michi primit⁹ q̃ sit materia eucharistie. H. Panis ⁊ vinũ. qꝛ virtute verboruz que sunt forma hui⁹ sacramẽti transsubstantiatur panis in corpus xp̃i ⁊ vinũ in sanguinẽ. ¶ P. De quo pane fit sacramentum. H. De pane tritico vel de pane frumẽti solũmõ. eo q xp̃s grano frumenti se cõparauit. Et ideo de pane alteri⁹ grani nõ fit hoc sacramentum. scz spelta hauena ⁊ ordeo ⁊ huiusmõi. Uerũtamẽ si aliquãtulũ de huiusmodi granis misceantur cũ frumẽto cũ tñ species frumenti nõ mutetur nõ impedit quin ex illo pane possit sacramentum celebrari. Aliud tñ esset si tanta esset mixtio illoꝝ granoꝝ cum frumento q speciem fru

menti mutarent. qr sic ex illo pane non celebraret ¶ P. Est ne ille panis de quo celebratur azimus vel fermentatus. R. Ex vtroqz celebrat scd̄m con suetudinē diuersarū ecclesiarū. Ecclesia enim romana ex azimo cōficit. qr ex tali pane credit fecisse xp̄m. qr prima die azimorū. Ecclesia vero orientalis scz grecorū celebrat ex fermento. ad detestationē heresis nazareorū qui euangelia et legalia miscebāt. Consuetudo nr̄a latinorū rationabilior est. ¶ P. Quare requiritur vinū ad celebrandū hoc sacramentū. R. Ad designandū effectū huius sacramenti qui est letitia sp̄ualis. qr vinum letificat cor hois. ¶ P. De quo vino cōficitur. R. Solūmodo de vino vitis. qr xp̄s hoc vino consecrauit quod patet cum dicit. amodo non bibam de genimine vitis. &c. Similiter christus se viti comparauit cum dicit ego sum vitis. &c. Unde ex alio vino non celebratur nec efficitur sacramentum vt puta de vino mala granatorū. pomorū priorum ꝛ huiusmodi: que nō dicuntur ꝓprie vinū. sed magis humores. Similiter nec ex puro aceto. cū sit vinum corruptū ex acetoso tamen aliq̄ntulū ꝛ non totum corruptum bene posset confici. Similiter ex agresta vel veriuto non ꝯficitur. qr licz sit in via vt fiat vinum nondum tamen est vinum. Est mutuo tamen in necessitate potest. quia speciem vini habet prohibetur tamen ne ex musto puro statim ex vua in calice expresso celebretur propter eius impuritatem. Sic igitur materia huius sacramenti / est panis de frumento et vinū de vite ¶ P. Ad quid admiscet aqua cū vino cū ministratur. R. Triplici

de causa. Prima ē ad memoriā passiōis xpi qr cū sanguine aqua fluxit de latere xpi. Scda est: quia p hoc designat vnio populi ad ipm xpm qr p aquā populus xpianus designatur. vnde in apoc. Aque multe .i. populi mlti. Tertia causa assignatur etiā ppter institutionē sacramēti quia pbabilit credit q christus hoc sacramētū instituit in vino aq mixto scdm morem illius terre. vnde puerb. ix. Bibite vinuz quod miscui vobis: nec sufficit q alius q sacerdos aquam cum vino in calice ponat vel diaconus ex pcepto sacerdotis eo quod sacerdos medius est inter deum et populum. Et ideo appositio aque in dolio vel in vase a clerico non sufficit propter sacramēti significationē. ¶ P. Si aqua nō admiscetur cum vino nonne impeditur celebratio sacramenti. S. Non quia aque admixtio cuz vino nō est de essentia sacramēti: et sine illa potest sacramentum confici peccaret tamen qui scienter illaz apponere dimitteret. ¶ P. Nunquid tantum de aqua quantum de vino est ponendum. S. Nō sed in minima quantitate vt et statim absorbeatur a vino et conuertatur in vinum.

Petrus. Quia per virtutem verborū que sunt forma huius sacramenti / trāssubstantiantur panis et vinum in corpus et sanguinem xpi. Ostende michi que sunt ista verba que sunt forma eius. S. Istius sacramenti due sunt forme vna super panem et alia super vinum. Forma vero que est super panē q trāssubstantiatur panis in corpus xpi ē hec Hoc ē enī corpus meū. vnde illa verba. Accipite et mādu cate. etc. nō sunt de eētia forme. sed solū illa

verba ꝑdicta. Et si sacerdos non diceret superpa-
nē cū intētione cōficiēdi cōsecraret q̄uis peccaret
trāsgrediēdo ecclesie cōstitutionē. Forma vero su
per vinū: q̄ trāsubstātiat̃ in sanguinē hec ē. Hic est
eni calix sāguis mei. no. ⁊. ve. te. mysteriū fidei qui
ꝓ vobis et ꝓ mltis effūdet̃ in remissionem pecca-
torū. Et scias quia istorum verborum solū illa sūt
de eēntia forme in quib⁹ tota virtus sacramēti ꝯsi
tit. s. illa. hic est calix sāguinis mei alia verba non
sunt per se de eēntia sacramēti: sed quedam eorum
declarāt vsum sacramēti sicut illa. Accipite ⁊ mā
ducate ⁊c. et q̄dā efficaciā sacramēti sicut illa noui
⁊ ve. Similiter hec dictio eni nō est de essentia for
me sed de istitutione ecclesie. Unde si q̄s eā dimit
teret ꝯficeret: nec sacramētum impediret s; pecca
ret. Nota etiam q̄ calix ibi ponitur metaphorice
et silitudinarie ꝓ passione xp̄i. Item scias q̄ cum
corpus humanū non sit sn̄ sanguine nec sanguis
sn̄ corpore: ideo in ꝯsecratione primo fit conuersio
in corpus et ex naturali ꝯcomitantia in animam
et sanguinē ⁊ huiusmodi que corp⁹ sequūt̃. Simi-
liter etiā de sanguine primo fit ꝯuersio i sanguinē
et ex naturali ꝯcomitantia in corp⁹ ⁊ alia que hu-
manū sequūtur sanguinē. ¶ Q. Si sacerdos ꝯse-
craret corp⁹ et nō ꝯsecraret sanguinē: nunq̄d esset
ibi verū corp⁹ xp̄i ꝯsecratū. R. Uerū corp⁹ xp̄i etiā
ibi est sub illis spēb⁹ ṽtute ṽborū que ad ꝯsecra-
tionē corpis ꝑtinēt l; nunq̄ sanguis ꝯsecraretur.
Unde errauerūt quidā ⁊ i heresim lapsi sūt qui di
xerūt q̄ vna forma expectat aliā: et q̄d nō ē ibi cor-
p⁹ donec post ꝓlationē ṽbor̄ sāguis hoc ē eni ido

latrare:: quia sacerdos eleuādo hostiam corp⁹ cri
sti non indicaret populo. sed solum panē quod est
erroneum dicere ꝛ heresis qꝛ ibi est verum corpus
xp̄i. ¶ P. Cū in sacramēto sit verū corp⁹ xp̄i ꝛ ve
rus sanguis quō manēt illa accidentia que vide-
mus ꝛ sentim⁹. sicut albedo dulcedo magnū puuz
ꝛ huiusmōi. R. Illa accidentia que vides ꝛ sentis
virtute diuina: ꝑ se manēt que prius erant in sub-
stantia panis ꝛ vini: ꝛ sine subiecto sunt. Et post cō
secrationē eandē virtutez retinent virtute diuina
quā prius habebant in subiecto. qui frangunt pu-
trefiūt et corrunpunt. Unde fractio illa quā fecit
sacerdos nō est in corpore xp̄i: sed in accidētibus
et spēbus: ꝛ ex his vmes gn̄antur ¶ P. Quid de
vermib⁹ īde gn̄atis est faciendum. R. Cōburi dn̄t
et cineres debent in piscinaz reponi. Similit alia
aīalia mures ꝛ musce ibi capte sic sunt cōburende
Et illud qd̄ sumi potest de hostia debet sacerdos
sumere si possit absqz periculo. Si vero non possit
tunc sūt partes hostie cuz omī reuerētia seruande
Et eodem modo faciendū est de hostia masticata
ab infirmo et per vomitū reiecta: qꝛ q̄ diu species
manēt manet sub ipsis corpus xp̄i. Et ideo si pos-
sint sumi sine ꝑiculo sumēde sūt. ꝛ in hoc sacerdos
sumēs multū meret. Si vero sumi non possint sine
ꝑiculo: seruāde sūt vt dcm̄ ē. ¶ P. De sacramēto
ꝺm se satis michi dixisti. Nunc de mīstro ipsi⁹ ꝛ de
dispositōe michi dicas. R. Sacerdos ē mīster hui⁹
sacramēti ꝛ ad ipz ꝑtinet celebratio sacramēti. P.
Nūqd ieiun⁹ debet eē sacerdos cū celebrat et cō-
fessus. R. Nec ieiuniū nec alia ꝑparatio reqrit de

necessitate ad celebrationẽ hui⁹ sacramẽti: sed so-
la ordis sacerdotalis susceptio: qꝛ ꝛ heretici ꝛ scis-
matici ꝛ degradati ꝛ excõicati ꝛ pransi ꝛ non con-
fessi possent sacramentum cõficere ꝙuis peccarẽt
mandatũ ecclesie trãsgrediẽdo: ꝓpter tñ reueren-
tiã sacramẽti eccl'ia instituit vt sacerdotes ieiuni
ad celebrandũ accederẽt: etiam cõtriti seu ꝯfessi:
ne cõtra eoꝝ dãnationẽ assumerent sacramentum
¶ ℞ Nũq̃d sacerdos post potationẽ aliquã aque
vel susceptionez alicui⁹ medicine potest celebrare
cum ab eccl'ia reputetur ieiunus. S. Ut dictum est
ꝙtũ ẽ de necessitate sacramẽti põt. ꝙtum tñ ad re
uerentiã sacramenti ꝛ institutionẽ eccl'ie non põt.
Scias tamẽ duplex esse ieiuniũ. s. ieiuniũ ecclesie
quod fieri licz propter mortificationem carnis. et
aliđ nõ soluit̃ ꝓpter sumptionẽ aque vel medicine
Et hoc ieiunium non requirit̃ in celebrando. Ali-
ud est ieiuniũ nature qđ dicit priuationẽ cuiuscũ-
qz rei siue aque siue medicine: qꝛ nichil in corpo-
re suscipitur ꝛ tale ieiuniũ requiritur in celebrãn-
do. Et icipit hoc ieiuniũ ĩ media nocte: qꝛ tũc dies
naturalis incipit Uñ si sacerdos post mediã noctẽ
aliq̃d sũpserit siue aquã siue medicinã dꝫ ĩ sequẽti
die a celebratiõe cessare ꝛ ali⁹ a cõione / nisi causa
ĩfirmitatis qꝛ ab hac regl'a excipiũt̃ ĩfirmi. Si xͦo
aliqs ãteꝗ mediã noctẽ sacerdos aliq̃d sũpserit / põt
sequẽti die celebrare ꝛ ali⁹ cõtonẽ recipere. Nec re
fert̃ si post illã sũptionẽ dormierit vl' nõ. qꝛ dormi-
tio solũ ẽ ꝓpt̃ sedationẽ ꝑturbationũ mẽtis nec re
q̃ritur ad ꝯsecrationẽ ¶ ℞. Nũq̃d reliquie ciboꝝ
remanẽtes inter dẽtes ĩ ore soluũt ieiuniuz nature

et ꝯsecrationē īpediunt. R. Tales reliquie ciborū si casualiter ꝛ nō ex ꝓposito trāsglutiant nō soluūt ieiunium nature. nec celebrationē aut sumptionē eucharistie īpediūt. Similit aqua modica vel vinū quib⁹ os abluit non īpedit cū oīa talia solum per modū salive trāsglutiant qđ vitari non potest. Verūtamē in oībus talib⁹ bonū est abstinere si necessitas nō occurrat ꝓpter sacramenti reuerentiā. et precipue qñ aliqđ parum extraneū fuerit sūptum vel mixtū cum saliua in q̄titate maiori. Igit scias ꝙ ieiuniū nature reqritur ad celebrationē ꝛ sumptionē eucharistie vt scilꝫ nichil sumat nec trāsglutiat qđ vitari possit post mediā noctē. aliud a saliua. Nec adhuc valet illa dormitio quā dicunt aliqui ꝙ postq̄ dormierūt possunt celebrare qꝛ ieiuni non reputant ieiunio nature: sed poti⁹ ecclesie ieiunio. ¶ P. Si sacerdos ad celebrandū accedat non cōfessus nūqđ peccat sicut peccaret non ieiunus. R. Sacerdos accedens ad celebrationem vel alius ad eucharistie sūptionē cū ꝯscientia pctī mortalis: mortaliter peccat ꝛ iudiciū sibi manducat ꝛ bibit. nō diiudicans corpus dñi. Ideo dꝫ accedere ieiunus cōtrit⁹ ꝛ ꝯfessus si copiā sacerdotis habeat. quā si habere nō possit: ꝛ eum cogat necessitas celebrare ꝯterat de pctīs ꝛ ꝓpositū habeat ꝯfitendi post modum dum oportunitatem habuerit et copiam sacerdotis. ¶ P. Si sacerdos sesciuerit in pctō et ꝯtritionem habuerit: et ex necessitate ad missā celebrādā accesserit. aut forte in missa pctm̄ ei⁹ occurrerit mēorie ꝛ de illo non penituerit nūqđ pōt celebrationē trāsire. aut saltē a cōmuni

one abstinere. R. Non quia sacerdos hz i se q pōt se pparare ad sacramentū ɔficiendū ꝛ sumendū si ɔtritionē ꝛ ppositū ɔfitēdi habeat. Unī licz cū consciā pcti celebrando peccet mortaliter grauius tñ peccaret si ɔsecrationē ꝑtermitteret ꝛ se consecrare simularet. qꝛ populū deciperet adorādo panē p corpore xp̄i. ꝛ vinū p sanguīe. Jdeo nullomodo debet ɔsecrationē simulare. Sic̄r etiaz pōt ɔsecrationē nullomō se debz a perceptione sacramenti abstinere. Cui⁹ ratio est. qꝛ eucharistia nō solū ē sacramētū. sz etiā sacrificiū. Quicūqz ergo offert sacrificiū dz eē pticeps sacrificii qd offert Sacerdos ꝯo qd offert accedēs ad altare offert sacrificiū p populo. ꝛ se dispēsato ē ostēdit sacrificii. ꝛ iō pri⁹ dz eē pticeps hui⁹ sacrificii. Jō necesse ē vt quotiēscūqz celebrat q corp⁹ ꝛ sāguinē sumat. Et hoc ꝑceptū ē in decretis de ɔsecratione distinctōe. ii. Relatum.

PEtrus. Quia in sacramento eucharistie ē sanctus sanctoꝝ. Nunquid maculat⁹ sacerdos de nocte p pollutionem seminis in dormiēdo debet a celebratione cessare/ cū ip̄e dñs dicat. Sācti estote qꝛ scūs suz. R. Qñqz nocturna pollutio ipedit celebrationē ꝛ sūptionez eucharistie ex ncitate. ꝛ qñqz nō ex ncitate. sz ex cōgruitate ꝛ honestate. propter qd scire debes q nocturna pollutio ex plurib⁹ causis pcedit. Primo ex causa extriseca/ sicut ex illusiōe demonū q̄ qñqz puenit ex defectu ꝛ negligentia ꝑparatōis ad deuotionē ꝛ ordiem ꝛ tal' negligētia qñqz ē vēiale qñqz mortale pctm̄. sz q maior ē ꝛ locū dat diabolo ꝛ p tali dfectu seu negligētia quē hō ex suo defectu scit pcessisse tenet sacerdos a ce

lebratiōe et alius a cōione cessare. Qñqz aut talis illusio pvenit ex demonū neqtia volenti uz hoies a sumptione eucharistie retrahere et sacerdotes a celebratiōe. et hoc maxime ɔtingit circa festiuitates in qbus debet populus cōicare. et propter hoc nō est abstinēdū. quia talis illusio qñqz cessat per sumptionē eucharistie sicut legit i vitis parum de quodā qui semp illudebat et per cōsiliū seniorum accessit et sic cessauit illusio. Qñqz talis illusio vel pollutio procedit ex causa intrinseca spūali q̄ qñqz sine pctō fit. sicut cuz aliquis studēdo contra vitia carnalia pp̄ter lectionē vel predicationē ad ea reprobanda vel etiam cōfessiones audiēdo et hoc sine delectatiōe carnali sed sola infirmitate carnis talis polutio nō ipedit celebrationē. nec etiaz eucharistie sumptionez. Quandoqz etiam prouenit ex causa itrinseca et cum pctō. scz quādo prouenit ex cogitatione precedenti et delectatione carnali que qñqz est peccatū mortale / quādo scz cōsensus habetur i hoc. et tūc de necessitate est abstinendū Qñqz etiam est peccatū veniale. scz quādo nō habetur cōsensus et tūc nō est abstinendū de necessitate / sed de cōgruitate et honestate. Qñqz etiā talis polutio prouenit ex nimia superfluitate nimia sumptione cibi aut potus et qñqz est mortale peccatū et qñqz veniale secūdū speciē peccati et sic abstinēdū est vt dictū est. Quādoqz aūt talis polutio venit ex debilitate nature sicut etiam patiuntur vigilantes Similiter etiam ex superfluitate quia sicut quis patitur fluxum sanguinis sic et seminis. Et quia hoc non prouenit ex voluntate / sed

potius ex corruptiōe nature nō est abstinendum a celebratiōe nec ad sacramēti susceptionē. In oib⁹ igitur modis pollutionū supradictis que ex mortali peccato procedūt debet sacerdos abstinere a celebratōe ꝛ alius. a cōmunione dicta die. Et etiā tot diebus quousqꝫ mēs a vagatiōe cessauerit. In his vero que ex peccato veniali procedūt abstinē dum est nō ex necessitate sed ex cōgruitate ꝛ honestate. Et hec oīa intelligunt̄ qn̄ sacerdos nō tenet̄ ad officiēdū qꝛ si de necessitate oporteat sacerdotem ꝓ populo celebrare debet cōfiteri si possit ꝛ si nō possit ꝓpter absentiā sacerdotis cōterat̄ cū ꝓposito ꝯfitendi: ꝛ mutatis indumētis imūdis / mūda induat ꝛ sic ad celebrandū accedat. qꝛ si dimitteret celebrationē gētes scādalizarēt ipm turpiter ꝛ sic scandalū est euitandū inq̄tū quisqꝫ pōt. qꝛ crederent peius q̄ esset ¶ P. Nūqd sacerdos absqꝫ indumentis sacerdotalib⁹ pōt celebrare. R. Quātum ad virtutē sacramēti pōt sacerdos absqꝫ indumētis sacerdotalib⁹ celebrare. qꝛ solū ad confitendū hoc sacramentū requirit̄ caracter ordis sacerdotalis ꝛ nō aliud. sꝫ q̄tū ad institutionē eccl'ie propter honestatē ꝛ reuerentiā sacramēti vestes req̄rūtur. Et si sacerdos absqꝫ illis celebraret vel cōficeret / mortaliter peccaret mandatū eccl'ie trāgrediendo. ꝛ absolutionē ad prelatū superiorē vtpote epm deberet postulare. ¶ P. Nunquid pōt sacerdos in die plures missas celebrare. R. Potest de virtute ordinis sed rōne p̄cepti sufficit ei semel in die celebrare. In necessitate tamen permittit̄ sacerdoti ab ecclesia in die duas missas celebrare.

sicut vnam pro tempore ⁊ aliā ꝓ defunctis vel pro nuptiis seu etiam alii sacerdoti in necessitate succurrendo pro precio. tamē nullo modo licet bis in die missam celebrare vel etiam pro offertorio reportādo qꝛ hoc esset damnabile. Scias tñ ꝙ plures missas ꝙ̄ duas nūꝙ̄ ꝑmissum est sacerdoti vna die pro q̄cunqꝫ necessitate celebrare. p̄ter quam in die natalis dn̄i. In q̄ die potest sacerdos q̄ adiutorium non habet ꝓpter officiū diei ꝓ ppl'o tres missas celebrare videlicet illiꝰ diei. ¶ P. Cuꝫ sacerdos ieiunus debeat celebrare vt dictū est. Nunq̄d post sanguinis ꝑceptionē et ablutionē in calice factam de vino ꝑcipiet ⁊ ieiunꝰ reputabitur: nec propter hoc ad celebrādum missam secundam impedietur. R. Nichil omnino post perceptionem sanguinis sacerdos sumet in prima missa. duꝫ postea aliam voluerit celebrare sed quantum poterit sanguinem ebibat ⁊ cum lingua et labiis tergat calicem et post aquam effundat in calice ⁊ abluto eo aquam in piscinam infundat ⁊ sic terso calice celebrare poterit in eodem vel alio. modo faciat vt alii dicunt propter sacramenti reuerentiam sumpto sāguine vinū imponat in calice vt illum abluat et ablutionē in alio calice ponat vel in vase mundissimo ⁊ reseruet illud vsqꝫ ad ablutionē secunde misse et de illo faciat ablutionem in tertia post sumptionem sanguinis ⁊ illud sumat. Caueat tñ sacerdos ne ablutionē vini i calice factā siue alteriꝰ liquoris post ꝑceptionē sanguis aut q̄ocunqꝫ aliud sumat dum voluerit missam aliam celebrare: quia sic ieiunus non esset nec celebrare deberet Et si sic

celebraret peccaret. ꝛ ꝓ idulgētia epm audire dꝫ.
PEtrus. Quia multa pericula in missa possunt occurere tam circa sacerdotem ꝙ circa sacramentū quō sit agendū michi dicas. H. Etiaꝫ multi defectus possunt occurere tam circa sacerdotem ꝙ circa species. Circa vero sacerdotem occurrere potest defectus. quia forte potest sacerdos mori in missa quādoqꝫ ante ꝯsecrationē quādoqꝫ post. Si ante ꝯsecrationē ꝯtigerit eum mori vel graui infirmitate detineri. non oportet ꝙ per aliū sacerdotem suppleatur defectus. Si vero post ꝯsecrationem inceptam vel iam perfectā debet per aliū sacerdotem suppleri ꝭm ꝯsilium toletanū. vt dꝛ i decret. vii. q. i. Nichil cōtra ordines. Vel vt dicit Innocentius tertius. Melius est hostiam ꝯsecratam reseruare. et super aliam hostiam missam a capipite inchoare per alium sacerdotem. Si vero nescitur vbi infirmus vel moriens sacerdos desierit/ debet missa per alium a capite inchoari. Si vero ꝯtigerit ꝙ sacerdos post ꝯsecrationeꝫ recordetur se comedisse vel bibisse nō debet pretermittere sacramentū sed eucharistiaꝫ debet sumere ꝛ missam perficere. Et similiter si recordatꝰ fuerit se in excōmunicatione subiacere cū ꝓposito absolutionē petendi debet missam ꝑficere. Et si etiaꝫ recordatus fuerit se peccatū mortale cōmisisse cū ꝓposito emēdādi debet eucharistiam sumere ꝛ missam perficere. ꝛ nullo modo debet sacramentuꝫ imperfectū relinquere. vt dꝛ in ꝑ dicto decreto. Nichil. Quia ibi occurrit difficultas semꝑ accipiendum est illud in quo minus est de periculo. Maius autē periculum

est relinquere illud: quod ptinet ad perfectionem sacramēti q̄ illud qd ptinet ad dispositionē ministri siue sacerdotis sumentis. ideo nullomodo debet sacerdos priuare a sūptione sacramēti ⁊ imperfecte illud relinquere. Vñ dr̄ in illo decreto. Michil. Nullꝰ absq̄z patēti prouentu molestie minister vel sacerdos cū ceperit iperfecta officia presumat omnio relinquere. Si aūt aliq̄s hoc attentare temerarie presūpserit excōicationis sententiaȝ sustinebit ¶ P. De piculis que circa spēs sacramenti cadunt. Quid agendū sit dictio. H. Circa speciem pericula. Nota q̄ sit aranea vł venenū añ ɔsecrationem in calice fuerit illud deponat et terso calice vinū vł aquā sumat. Si vero post cōsecrationeȝ acciderit debet aial aut musca que i calice ceciderit caute capi et diligenter lauari et postea cōburi et ablutio cū cineribꝰ in piscinā poni. Si vo post cōsecrationē sacerdos nouerit venenū esse i calice debet totū illud i vasculo reponi. ⁊ cū reliquiis seruari Et ne sacramētū remaneat impfectum: debet sacerdos aliud vinū cū aqua in calicem apponere et iteꝝ cōsecrationē resumere ⁊ sacrificiū pficere. Si aūt añ ɔsecrationē sanguis ⁊ post ɔsecrationeȝ corpis vinū aut aquā nō eē i calice sacerdos iuenerit siue cognouerit debet apponere illud qd deficit ⁊ postea ɔsecrare Si aūt pꝰ ɔsecrationē sāguis aduertat aquā deficere ñc cū vino priꝰ mixtā fuisse. Nō dȝ vlteriꝰ aquā apponere. cū aqua nō sit de ncitate sacramēti vt dictū ē. sȝ debȝ sacramentū sic sumere ⁊ totū pficere. Sȝ dē negligētia dȝ pꝰea cōfiteri pro eo q̄ aquā dimisit. si vo sacerdos pcipiat pꝰ

verba consecratiōis sanguinis xp̄i ⁊ ante sumptio nē corporis xp̄i solam aquā in calice fuisse positā ⁊ nō vinū: debet aquā deponere in piscinā vt dictuȝ est. ⁊ vinū cū aqua reponere ⁊ ꝟba ꝯsecratiōis san guinis resumere ⁊ sanguinē ꝯsecrare ⁊ sic missam perficere. Si autē hoc aduertat post sumptionem corporis xp̄i: debȝ aliā hostiā nō ꝯsecratā ⁊ vinum cū aqua accipe ⁊ simul corp⁹ ⁊ sanguinem ꝯsecra- re. ⁊ non solū vinū sȝ totū simul vt obseruetur debi tus modus ⁊ ordo consecrandi ⁊ eoꝝ q̄ ad celebra tionē cōcurrūt. scȝ verba q̄ dicēda sūt nō solū super sanguinē: sȝ etiaȝ supra corpus xp̄i. Sicut illud qd̄ dicit̄. Ut quotquot ex hac altaris ꝑticipatōe sacro sanctū filii tui corpus ⁊ sanguinē sumpserim⁹. ⁊c. ⁊ debet sacerdos iterū hostiā cōsecratā ⁊ sanguineȝ xp̄i sumere. Non obstante ꝙ prius aquam sumpse rit quā credebat esse sanguinē: cū hostia pri⁹ cōse- crata Quia p̄ceptū datū qd̄ ꝑficiat̄ sacramētū eu charistie maioris est obligatiōis q̄ꝫ p̄ceptū datum qd̄ a ieiunis hoībus sumat̄. Imperfectū aūt sacra mentū nullo mō licet p̄terire vt dictum est. ¶ P. Quid faciendū est si aliq̄d de sanguine stillauerit R. Quid agendū sit iura dicūt ⁊ pena q̄ infligitur Uñ ex decreto. Pii pape. de ꝯsecra. di. ii. dicitur. Si per negligētiā aliq̄d de sanguīe stillauerit su- per tabulā: lingua labat̄ tabula ⁊ postea radatur Si ꝟo sup terrā vt nō cōculcet̄ loc⁹ radat̄ et igne ꝯsumatur: ⁊ cinis iuxta altare abscōdatur: ⁊ sacer dos quadragita dieb⁹ peniteat. si sup altare ceci- derit calix. minister si illā absorbeat et trib⁹ dieb⁹ peniteat. si sup lintheū altaris ⁊ ad scd̄m lintheum

stilla peruenerit. quattuor diebus. si vsq3 ad tertiũ nouẽ dieb9 peniteat. si vsq3 ad quartũ vingiti diebus peniteat. ꝛ lintheamina que tetigerit stilla tribus vicibus minister abluat calice supposito. ꝛ aq̃ ablutiõis sumat᷑ vel iuxta altare recõdat᷑. Ex hoc colligit᷑ ꝙ nõ oportet lintheamina scidi sup q̃ sanguis stillauerit/sicut quidã faciũt s3 sufficit ablutio ꝑdicta. Penitẽtia tñ licz a iure istituat᷑ minuitur ꝫm conditionẽ ꝑsone. tꝑis. ꝛ negocii. Et eadez pena videt᷑ sacerdos dign9 eẽ. ꝑ cui9 negligentiã hostie cõsecrate putrefiũt vł ꝑiclitant᷑. q̃ putrefactio fit in accidẽtib9 ꝛ nõ i corpore xp̃i vt dictũ est De his aũt q̃ euomũt sacramentũ/ sequit᷑ idẽ ex li. penitẽtiali. bede. Si q̃s per ebrietatẽ vel voracitatẽ eucharistiã euomerit. xl. dieb9 peniteat. Clerici vel monachi vel diaconi seu presbyteri sexaginta dieb9 peniteãt. Ep̃i nonaginta. Si ꝓ infirmitatis causa euomerit/septẽ dieb9 peniteat. et ĩfirm9. Ex ꝯsilio aureliañ. Qui bene nõ custodierit sacrificiũ ꝛ mus vel aliq̃d aliud aĩal id comederit q̃dragita dieb9 peniteat Qui autẽ ꝑdiderit illud in ecclesia. aut pars eius ceciderit ꝛ non inuẽta fuerit. trigita diebus peniteat. Si tñ aĩalia ꝛ vermes ibi inuenti fuerint cõburant᷑ ꝛ cineres in piscinã reponantur/ ꝛ q̃d sanũ est sumat sacerdos. Penitẽtia vero predicta que a iure ꝯstituitur augmẽtari põt vel minui cõsideratis ꝯditionibus negocii ꝛ persone. Et dicitur illa penitẽtia esse in ieiuniis. ¶ P. De qua materia debet esse calix et similiter corporale. R. Calix debet esse de auro ꝛ argento/simul ꝛ de stanno. de ere vero aut auricalco ꝓpter rubiginez que

ꝓmouet ad vomitū esse non debet. Similiter nec de vitro ꝓpter fragilitatē. nec etiā de ligno propter eius porositatē. nec de lapide propter ruditatem. Corporale autē de lino et puro lintheo debet esse. Non de serico ꝓpter representationem sudarii xp̄i qd̄ fuit de sindone linthea mūda. Ecce igitur petre de sacramento eucharistie tibi dixi.

PEtrus. Satis de ei⁹ celebratiōe michi dixisti Nūc vero q̄bus ministrandū sit et quō michi dicas. G. Queris q̄bus ministrandū sit. planū est ꝙ fidelibus: scꝫ corpus xp̄i et non sanguis ꝓpter effusionis periculū. Sed q̄bus debeat dari fidelibus tibi dico ꝙ vere penitētibus et confessis scd̄m apparentiā: quia deus solus est cordium scrutator Unde nemini posses denegare eucharistiā pro tēpore et loco quē confessum audisti; aut probabiliter ab aliis fide dignis didiscisti. Quo aūt ministratur plebi Scias ei ꝙ sine sanguie ꝓpter piculū effusionis. ¶ P. Si solum fidelibus et iustis ergo non peccatoribus est administrāda eucharistia. G. Uerū est peccatorib⁹ manifestis et per iudicium ecclesiastic
ū cōuictis sicut sūt vsurarii manifesti: raptores: histriones et huiusmodi. etiā ip̄is petentibus nō est danda eucharistia ¶ P. Si aliq̄s peccator occultus īpenitēs ad me in die pasche veniat ꝛ sacramentū petierit cum aliis. Nunquid ei denegabo cū nouerim ei⁹ cōscientiam esse malā. G. Si in secreto petierit et occultus sit peccator debes eum monere ne contra iudicium anime sue sacramentum assumat. Quod si resistere noluerit cum christianus sit et illud quod suum est petit non po-

tes ei prohibere. Et hec di. Augu. in glo. sup illud prima ad corinth. v. Si is qui inter vos nomiatur fornicator. &c. Nos a cōione quēq̃ prohibere non possumus. Nisi aut sponte confessum aut in iudicio ecclesiastico vel seculari ꝯuictū. Si vero in publico petierit & eius conscientiā scias malā negare ei nō potes nullo mō ne sue confessionis ꝓditor videaris. debet eni semꝑ sacerdos in publico oēs monere ne quis ad sacramenti cōmunionez accedat anteq̃ de peccato peniteat. & contritus fuerit & confessus. Si postmodum accedat peccator occultus in publico petat vt sibi ministret sacerdos debet ei dare. Melius est enim sacerdoti vt assumens peccet mortaliter q̃ ei denegando euchari stiam suā conscientiā ꝓdere videatur ¶ P. Et si quis petit secrete vt in publico sibi panis loco eucharistie sibi ministret. Nunquid hoc facere poterit sacerdos sine culpa. R. Non sic donetur. sed caueas ne cuiq̃ hostiam nō consecratam loco hostie consecrate ministres publice vel priuatim Ne ydolatrare facias sumentē. & etiā circunstantes adorantes panē pro hostia consecrata. Caueas etiam ne fauore vel timore corpus christi ad examinationem cuiq̃ tribuas qr hoc esset tēptare deuz. ¶ P De hora qua misse celebrari debent michi dicas. Et ad quid tenet sacerdos dicere anteq̃ missaz celebret. R. Diebus dñicis hora tertia debet missa celebrari regulariter. qr tali hora xp̄s a linguis iudeorum est crucifixus. In feriis sexta hora qr tunc manib⁹ militū ē crucifix⁹. In tp̄ib⁹ vero ieiunioꝝ hora nona. quia tūc voce magna emisit' spiritum.

Misse vero priuate. in aurora possunt dici quãdo radii videntur splẽdere. Nũquid vero celebratur missa ĩ nocte: nisi in die natalis dñi. ꝛ ĩ vigilia pasche. qꝛ de nocte dicitur xp̃us nasci ꝛ resurrexisse. ꝛ quia sacerdos tenet ad seruitiũ diuinũ debꝫ prius ꝙ celebret dicere illud seruitiũ quod ꝑtinet ad preparationẽ animi. ꝛ tp̃is ordinationẽ. Quia ꝛ matutine ꝑtinẽt ad tẽpus crepusculi diei. prima vero ad initiũ diei qñ sol emittit radios suos sup terraꝫ scꝫ aurora in qua misse priuate possunt celebrari. Ideo matutinas ꝛ primam debet sacerdos dicere añꝙ ad celebrãduꝫ accedat. ¶ P. De his q̃ dicũt ꝛ fiunt in celebratiõe misse postremo michi dicas. S. Sicut dicit in decretis. de ꝯse. di. i. Jacobꝰ frater dñi scd̃m carnẽ ꝛ basilius cesariẽn. ep̃s ediderũt misse celebrationẽ. Sed sacramentũ eucharistie xp̃s instituit vt dictũ est qꝛ in hoc sacramento totum mysteriũ nostre salutis ꝯprehenditur. Ideo pre ceteris sacramẽtis agit cum maiori solẽnitate ac reuerentia. Et qꝛ scriptum est eccl'iastici tertio. Custodi pedẽ tuũ ingrediẽs domũ dñi. Et ecclesiastici xviii. Ante orationẽ p̃par a aĩam tuam. Ideo ante celebrationẽ huiꝰ misterii debet p̃mitti p̃paratio ad bene digneqꝫ agenduꝫ que sequit. Cuius preparatõis prima ps est laus diuina q̃ fit in ĩtroitu misse. Scd̃m illud psal. Sacrificium laudis honorificabit me. ꝛc. Et sumitur vt pluries introitus misse de p̄is. vel cum p̄is. Qꝛ vt dicit dyonisius iii. ca. eccl'iastice gerarchie p̄i. ꝯprehendũt p modum laudis q̃cq̃d in tota scriptura ꝯtinetur. Scd̃a ps preparatõis ad hoc sacramentũ ꝯtinet cõmemo

ratione͂ pn̄tis miserie dum mia petit dicendo. Kyriel.ter.pro psona patris. Christel.ter. pro psona filii.et ter.kyriel.pro psona spūscti. Ter subditur ꝯtra triplicem miseriā scꝫ ignorantiam culpe pene et dāni. Uel ad designandū ꝙ oēs psone sunt eedē in se inuicē. Tertia pars ꝑparatiōis ad celebrandum sacramentū istud ꝯmemorat celestē gloriam ad quā tendim⁹ post presentē miseriā dicēdo. Gloria in excelsis deo ꝛc. Intermittit tn̄ in officiis luctuosis que solū ꝑtinēt ad ꝯmemoratione͂ miserie Quarta pars ꝑparatiōis supradicte ꝯtinet orationē quā sacerdos facit pro populo vt fideles xp̄itātis digni sint mysteriis. Et sic predicta quatuor ad ꝑparationē celebrationis ꝑtinēt. Sequit deinī ad celebrationē instructio populi fidelis ad fideꝫ que fit per doctrinā ꝓphetica͂ apl͞icā et euangelicam. Et ideo premittunt lectiōes ꝓphetarum et apl͞oꝝ ad disponendū populū ad fidē. Et qꝛ exultatio sp̄ualis et gemit⁹ ꝯsequi debent in populo ex doctrina propheataruꝫ ꝛ apl͞oꝝ ideo post dictas lectiōes cantat a choro graduale. qd̄ significat perfectioneꝫ sp̄ualis vite. Et alleluya quod significat sp̄ualē exultationē et leticiam. Sed tract⁹ in officiis luctuosis cantat ad designādū sp̄ualē gemitū deinde legit euāgeliū ad instruēdū ꝑfecte ppl͞m in doctrina xp̄i q̄ in euāgelio ꝯtinet. quo lectio cātat symbolū fidei in quo ostendit se popul⁹ assentire ꝑ fidē doctrine xp̄i. Qd̄ symbolū cātat in festis sanctorum qui christi fidem fundauerunt et de quibus fit mentio in symbolo/ sicut beate marie virginis ꝛ apostolorum ꝛ aliorum sanctorum qui fi-

dei articulos continēt. Deinde populo preparato & instructo acceditur ad celebrationē sacramenti qd quidē offertur sacrificium. ꝯsecratur & sumitur vt sacrificiuꝫ. Circa qd tria fiunt. qꝛ primo agitur oblatio. scdo oblate materie ꝯsecratio. tertio eiusdem perceptio. Circa vero oblationē duo agūtur scꝫ laus populi in cantu offertorii/ & oratio sacerdotis petentis/ vt laus & oblatio sit deo accepta. Consequenter sequitur ꝯsecratio que virtute dei agitur. primo populus excitatur ad deuotionē in prefatione quam dicit sacerdos. quia tūc mouetur popul⁹ vt cor habeat sursum ad dominū. & ideo finita prefatione populus ex deuotiōe ꝯcepta laudat christi diuinitatem cum angelis dicens Sanctus/ sanctus/ sanctus. & laudat humanitatem eius cum pueris hebreorū dicēdo. Bñdict⁹ q̄ venit. &c. Deinde sacerdos secreto cōmemorat illos ꝓ q̄bus sacrificiū offertur. Et primo ꝓ vniuersali ecclesia. & deinde ꝓ illis q̄ sunt ī sublimitate constituti scd̄m ꝯsilium apl̄i. i. ad thimo. ii. Obsecro p̄io oīm fieri obsecratōes &c. specialit̄ ꝯmemorat quosdā q̄ offerūt vel ꝓ q̄b⁹ offert̄ hoc sacrificiū cū dicit. memento dn̄e &c. Scd̄o cōmemorat sctōs/ quorū patrocinia implorat pro p̄dictis cū dicit ꝯmunicantes &c. Tertio ꝯcludit petitionem vt hec oblatio sit salutaris illis pro quibus offertur cū dicit. hanc igitur oblationeꝫ. &c. Consequenter accedit sacerdos ad ꝯsecrationem eucharistie. In qua primo petit effectum ꝯsecrationis ibi cū dicit. quam oblationē tu de⁹. &c. vel hoc dicendo petit vt ꝯsecratio sit nobis fructuosa. iō signāt̄ dicit vt nobis corp⁹ & sāguis

Et hec significant verba que sacerdos pmittit dicens hāc facere digneris oblationē benedictā ſm augu. idest p aquā benedicimur Ascriptā. i. p quā in celo ascribamur. Ratā: p quā visceribus christi censeamur. Rationabilem / p quā a bestiali officio sensu exuamur. Acceptabilē. idest vt qui nobis ipsis displicem⁹ / per hāc acceptabiles ei⁹ filio sim⁹. Scdo pagit sacerdos ɔsecrationē per vba saluatoris nostri iesu xpi cū dicit. Qui pridie. Tertio excusat se sacerdos a sumptiōe p obedientiā ad mādatum xpi cū dicat. Vñ ⁊ memores. Quarto petit vt sacrificiū peractum sit deo acceptum cum dicit Supra que ppitio ⁊c. ⁊ hec ex deuotione offerentium ipm / sicut sacrificia antiquoꝝ fuerūt ei accepta ex eorū deuotione. Et tñ istud debet magis esse ei acceptum cū sit pfectissimū. Quinto petit sacerdos a deo huius sacrificii ⁊ sacramenti effectū spiritualē q̄tū ad duo. Primo quidē q̄tū ad ipos sumentes illud sacramentum cū dicit. Supplices te rogamus oipotens de⁹. ⁊c. Hec petit sacerdos in hoc dicendo q̄ species sacramentales aut corpus xpi ⁊ sanguis sub eisdem speciebus ɔtenti ferantur in celū. Sed querit ⁊ petit pro corpore xpi mistico / scȝ pro ecclia catholica / que significatur per corpus verū ⁊ sanguinē xpi / q̄ orationes sacerdotis ⁊ populi. angelus assistens huic sacramento representet deo / ſm illud apoc. viii Ascendit fumus ascensorum de orationibus sanctoꝝ de manu angeli coram dño. ideo dicit sacerdos. Jube hec preferri p manus scti angeli tui i sublime altare tuuȝ in ɔspectu diuine maiestatis ⁊ dicitur sublime al-

tare ecclesia triũphãs in quã transferri petimus: Uel ꝑ angelũ intelligi potest ipse christus qui angelus cõsilii dicitur qui corpus suum misticũ.idest ecclesiam sanctã deo patri cõiungit. ⁊ ecclesie triũphanti que est in celis. ⁊ propter hoc missa dicitur qꝛ sacerdos per angelũ preces mittit ad deum. vel per sublime altare intelligitᷣ ipse de⁹ qui est beatitudo nostra quã abstinere petimus ¶ Scḋo petit sacerdos hui⁹ sacramenti ⁊ sacrificii effectũ q̃tuꝫ ad mortuos qui iam sumere hoc corp⁹ christi non possunt cũ dicit. Memẽto etiã dñe famuloꝝ famularũqꝫ tuarũ qui nos precesserunt. Tertio petit sacerdos a deo hui⁹ sacrificii ⁊ sacramenti spiritualiter effectum q̃tum ad ipsos sacerdotes offerẽtes cũ dicit. Nobis quoqꝫ pctõribus.⁊c. Consequẽter agitur de sumptiõe hui⁹ sacramẽti. Primo tñ preparatᷣ popul⁹ ad sumptionẽ q̄ per tria habet fieri. Primo per orationem cõem toti⁹ populi q̄ est orõ dñica cum dicit sacerdos. Pater noster.⁊c. Scḋo ꝑ orationẽ priuatã cũ dicit. Sꝫ libera nos a malo dñe q̄s.⁊c.⁊ hanc offert spiritualiter ꝓ pp̄ło. Tertio ꝑparatur popul⁹ per pacem cum dicit. Agnus dei ⁊c.cũ eucharistia sit sacramẽtum vnitatis ⁊ pacis: que tñ pax solũ datᷣ qñ sacramentũ datur ꝓ presentib⁹. Quia pro defunctis in eoꝝ missa pax non datᷣ: qꝛ nõ sunt in ꝑturbatione hui⁹ mũdi sed quiescunt in dño. Siłr nec inter monachos: quia iam in mũdo mortui sunt: vt habetᷣ super illud decretũ de cõ.di.xii: Pacem. Deinde sequitᷣ perceptio sacramẽti. Primo sacerdos sumit eucharistiã deinde dat ceteris qui cõmunicantᷣ ⁊ iustũ est vt primo

sumat. qr qui aliis diuina tradit primo debz eē eo
rū pñceps vt dicit dyonisius in. iii. ca. ecclesiastice
hierarchie. Ultimo autē tota misse celebratio ter-
minatur in grarū actiōe: pplo exultāte ꝓ sumptōe
huius sacramēti qđ designat cantus post sumptio
nē: tūc sacerdos referre dz gratias dño orationē di
cendo. sicut xp̄s post cenam cū discipulis celebra-
tā dixit hymnū. In fine diacon⁹ populū licētiat di
cendo. Ite missa est/ scz hostia ad deum p angeluz
Oim ergo p̄dictoꝝ q̄dā dicūtur a choro. ⁊ hec per
tinēt ad totā ecclesiam/ sicut introit⁹ ⁊ graduale ⁊
huiusmōi. Quedā inspirant pplo per sacerdotē. si
cut fides ⁊ gloria celestis. iō sacerdos īchoat glia
in excelsis ⁊ credo. Quedā etiā dicūtur ꝓ populo
p ministros: sicut doctrina vete. testa. ⁊ noui tanq̄
a deo missos. Quedam vero solus sacerdos ꝓse-
quitur sicut q̄ pertinēt ad suū officiū. sicut dona et
preces. Et eoꝝ quedā sacerdos dicit in publico et
hec ptinent ad sacerdotem ⁊ ad populū vt orōnes
Quedā vero ad sacerdotē solū sicut oblatio ⁊ ꝯse
cratio. ⁊ ideo ea dicit occulte. in signū ꝙ tūc tēpo-
ris passionis xp̄i ante missionē spūsscti ī discipulos
ipsi ꝯfitebātur xp̄m occulte. In his etiam que a sa
cerdote in publico dicūtur expectāt assensum dicē
tium. Amen. ⁊ excitat attentionē populi. ⁊ ideo p̄-
mittit dñs vobiscū ⁊ in fine subiungit. Per omia
secula seculorum. ¶ Notandum ꝙ in missis solen
nibus plures debēt assistere sacerdoti: vt dicit so-
thei papa vt habetur in decre. de ꝯsecra. distinct. i.
vbi dicit ꝙ nullus sacerdos presumat missam ce-
lebrare: nisi duobus correspondentibus presenti-

bus sibi et ipse tertius habeatur. In missis tamen priuatis vnū sufficit habere ministrū qui gerit personam totius populi catholici et totius ecclesie: ex cuius persona respondet pluries sacerdoti. ¶ D. Nunc de his q̄ fiūt in missa michi dicas. M. Longum est enarrare sed breuiter pertransibo. Unde scias q̄ eorū que in missa fiunt: quedā pertinēt ad reuerentiam sumptionis sacramenti sicut ablutio manuū que cōuenienter fit quia preciosa tractare non debemus nisi manib9 lotis et mundis. Similiter ꝓpter significationem fit: vt scilz interius sit sacerdos lotus per ꝯfessionem sicut exterius manus mūdātur per aque lotionē. Et lauantur extremitates digitorū: ad designandum emūdationez etiā a minimis peccatis ꝑ ꝯfessionē que fit ad altare in introitu misse. Thurificatio aūt fit duplici ratione. Una ratio ꝓpter reuerentiā sacramēti: vt si sit in loco celebrationis aliquid olēs et praui odoris: per bonum odorem thuris depellit. Alia ratio mistica est ad repsentādū effectū gratie diuine fit thurificatio: quia sicut xp̄s bono odore plenus. i. et a xp̄o diriuatur: sit ad fideles ꝑ officiū ministrorū ecclie. Ideo ī missa vndiqz altare thurificatur ꝑ qd̄ xp̄s significat et postmodū oēs fideles ꝑ ordinē. Et sic illd̄ ꝑtinet ad corp9 xp̄i misticū. Sūt etiā illa q̄ fiūt ad repsēratōez passiōis xp̄i sicut cruc significatōes q̄ fiūt a sac̄dote ī celebratōe q̄ dsignāt effectū vtutē crucis et modū passiōīs xp̄i. Post ꝯsecrationē extēdit sacerdos brachia sua qd̄ designat extēsionē brachiorū xp̄i ī cruce leuat p9ea man9 ad designādū q̄ oro ei9 ꝓ pplo dirigat ad deū.

Qñ aũt sacerdos in missa manus iũgit ⁊ inclinat
se orans suppliciter: hoc significat humilitatem et
obedientiam xp̃i ex qua passus est. Digitos autez
iungit post ꝯsecrationẽ scilꝫ policẽ cũ iudice. qui-
bus corpꝰ ꝯsecratũ tetigerat vt si aliqua particula
hostie ꝯsecrate adhereat digito ne cadat ⁊ hoc fit
ꝓpter reuerentiã sacramẽti. Quinqꝫ aũt vicibus
sacerdos vertit se ad populuz ad. designandum ꝙ
xp̃s in die resurrectiõis manifestauit se quiquies.
Salutat aũt sacerdos septies in missa populũ: scꝫ
quiquies qñ vertit se ad ppl'm. ⁊ bis qñ non vertit
se ad populũ: scilꝫ vna vice quãdo dicit dñs vobi-
scum añ p̃fationẽ ⁊ alia vice quando dicit. pax dñi
sit semp̱ vobiscũ. ad significandũ septiformẽ gra-
tiam sc̃ti sp̃us. Ep̃s autẽ celebrans in salutatione
prima dicit. pax vobis. qꝛ hoc xp̃s dicit discipulis
suis post resurrectionẽ suã cuius personam ep̃s re
presentat. Postea frãgitur hostia ꝯsecrata ĩ tres
partes quarũ vna ponitur in calice q̃ designat cor
pus xp̃i quod iam surrexit. Et corpꝰ misticuz eius
ꝙtum ad sctõs qui cũ corporibꝰ surrexerũt vt bea
te virginis. pars comesta significat ip̃m ambulã-
tẽ super terram ⁊ corpus eius misticũ. scilꝫ fideles
xp̃i in terra viuentes: qui passionibus terunt. Ter
tia pars in altari vsqꝫ ad finem misse remanens si
gnificat corpꝰ xp̃i iacens in sepulcro. ⁊ corpꝰ eius
misticũ scilꝫ corpora sanctoꝝ iacentia in sepulcris:
quoꝝ aĩe sunt in purgatorio: vel in celo. Iste autez
modus seruãdi vnã partẽ hostie vsqꝫ ad finẽ misse
mõ nõ seruat̃ manet aũt eadẽ significatio partiuz
hostie fractio hodie. Cõseruãtur aũt alie hostie cõ

secrare ꝓpter infirmos. vt in decret. de. ↄse. di. ii. legit. cap. presbit̃ ꝛc. De hac aũt fractione tripli-ci v̾sus. Hostia diuidit̃ i ꝑtes tincta beatos. Pla ne sicca notat viuos seruata sepultos. Quidam aũt tenent ꝙ pars hostie in calice posita signifi-cat illos qui viuũt in hoc mundo fideliter q2 sunt ꝑ ticipes passionis xp̃i. pars autẽ extra calicẽ s̃uata plane significat bonos in corpore ꝛ aĩa vt beata virgo. pars comesta illos quorũ corpora in sepul-chris iacent: et aĩe eorum in purgatorio sũt: aut in celo. Et nota q̃d illa fractio trina nõ habet fieri in corpore xp̃i: sed in accidentib⁹ et specieb⁹ ꝑ se ma nẽtib⁹ que retinẽt eandẽ vim virtute diuina quam prius habebant cũ subiecto: de hoc dictũ est supra ca. viii. di. i. et. l. Vero etiam. Q̃d pars in calicem missa nõ debet dari populo in supplemẽtũ cõionis q2 panẽ intinctum nõ dederit xp̃us discipulis nisi iude proditori. Nec tunc accepit iudas corpus xp̃i sub pane intincto. sed simplicẽ panem. q2 corpus ꝛ sanguinẽ xp̃i prius cũ ceteris apostolis sũpserat. s3 in porrectione panis intincti expressit. Johãni euã geliste suum proditorẽ. Post sũptionẽ autẽ corpis et sanguis dñi nostri iesu xp̃i os vinum abluitur ꝛ postea digiti quib⁹ tetigerat sacerdos corp⁹ xp̃i. Et non debet ablutionez sumere si voluerit aliam missam celebrare q2 si aliud sumeret a sanguĩe ce-lebrationez alterius misse ĩpediret. Ideo ĩ decret. de celo. misse. ca. exparte dicit̃. Semꝑ sacerdos vi no os suũ ꝑfũdere dz post ꝙ̃ accepit totũ euchari-stie sacramẽtũ. Nisi tñ eodẽ die missã altã d̃buerit celebrare ne si forte vinũ ꝑfusõis acciꝑet celebra-

tionem aliam impediret vnde quicquid infunditur post species vel cum ipsis in calicem: nō ɔuertitur in species sacramenti: sed potius illas corrumpit. Et ideo vinū infusum in calicem post sumptionem corporis ꝛ sanguinis nullo modo sumendum est a sacerdote cū sacerdos vult aliā celebrare missam De hoc dictū ē. supra. ca. xvi. ꝛc. Hec tibi petre de sacramento eucharistie sufficiant.

De sacramento penitētie.

PEtrus Nūc de sacramento penitentie audire volo que scđa tabula dicitur post diluuiū vel naufragium ideo te rogo vt circa eam diligenter attēdas; quia sacerdotib⁹ est maxime necessaria ꝛ curā habētib⁹ aiaꝝ. H. Multa sūt in isto sacramēto que nō potero declarare. Pete tñ qđ vis ꝛ put potero cū dei adiutorio rñdebo ¶ P. Quero primit⁹ quare tabula scđa dr̄ penitentia; deinde quid sit sacramentū penitētie ꝛ que sit ei⁹ materia ꝛ forma. H. Penitentia est et dicit scđa tabula secūdū metaphorā. qꝛ primū remediū mare trāseuntibus est nauis integra vt in ea nauigātes saluent. Sic secundū remediū post nauem fractam est paruula nauis que sibi adherentes saluat. Sic spiritualiter primū remediū huius vite est baptism⁹ ad seruandum integritatē. Sed penitentia est secundū remediū. que integritatē perditam per peccatum mortale repat ad salutē et ideo secūda tabula dr̄ post naufragiū peccati mortalis. Est autem penitentia preterita mala plangere / et plangēda iterū non ɔmittere. Est etiam in sacramento penitentie materia et forma sicut et in aliis sacramentis

Actus eni penitentis dolentis de peccatis cōmissis est: et sunt materie sacramēti penitētie. Verba aūt sacerdotis in absoluendo penitentem ꝯfitentē sunt forma scilꝫ ista. Ego absoluo te vnde illa vba que proferunt. scilꝫ misereatur tui omps deus. ꝛc. et similr illa. Absolutionē et remissionē oim pctoꝝ ꝛc. nō sūt de essentia forme sacramēti penitentie. sꝫ sunt solum orōnes et supplicatiōes deo ne impediatur effectus sacramēti. Et ideo solum hec verba ego absoluo te. ꝛc. Nec etiā li ego est de necessitate; sed ponitur ad maiorē expressionem intentiōis absoluētis. ¶ P. Nūquid requirit manus impositio super caput penitentis in absoluendo eum. R. Nō qꝛ de tali manus īpositiōe mentionē non fecit xps cū dixit petro et discipulis. Quecunqꝫ solueris super terrā. ꝛc. iō verba pdicta. scilꝫ. Absoluo te; operantur solum virtute diuina. ¶ P. De quibus peccatis est ꝓprie penitentia iniungenda. R. De mortalibus et non proprie de venialib⁹ nisi in quantū cōmittūtur ex nr̄a volūtate. Nec etiā contra peccatū originale; sed magis baptismus eo ꝙ peccatū originale non reiteratur sicut nec baptismus qui dat ꝯtra illud. Et ideo qꝛ peccatū actuale pluries iteratur. Ideo penitētia est de ipo iniūgenda. Aduertere autē debes triplex esse genus penitētie. Est eni quedam penitentia priuata que fit in secreto: qua sacerdotes qualibet die iniungunt pro peccatis occultis. Est autem alia publica que fit ī manifesto pro peccatis manifestis: vt peregrinatio per mundum corpore nudo: vel cum baculo cubitali vel huius modi. Et hec

etiam iterari potest et a sacerdote iniũgi. Est autẽ
tertia penitẽtia que solẽnis dicitur que fit in capi
te ieiunii quadragesime: ꝛ solum iniungit ab epõ
pro enormi crimine: quod cõmouet totaꝫ vrbẽ vel
totum aliũ publicũ ꝛ pro paruulorũ periclitatio
ne cum scãdalo populi ex parentum in curia. Nec
iteratur hec penitẽtia propter significationẽ eius
qꝛ designat electioneꝫ hominis de paradiso terrestri
que semel facta est. Nec iniũgitur solennis hec pe
nitentia clericis ꝓpter scãdalum qꝛ post peniten-
tiã solennem nõ potest aliquis ad sacros ordines
ꝓmoueri et īfamis efficit similiter nõ iniũgitur ꝑ-
sonis ordinatis: qꝛ defertur ordini nõ ꝑsone ¶ P
Quomodo habet fieri penitentia solẽnis. R. Isto
mõ habet fieri solẽnit. Penitẽtes ī capite ieiunii q̃
dragesime cũ suis presbyteri presentant se epõ ci-
uitatis vł eius vicario ante fores matris ecclesie
sacco induti nudis pedibus vultibus demissis co-
ma deposita eis in ecclesia introductis episcopus
cũ clero dixit septem psalmos. Et postea manum
eius imponit et aqua benedicta aspergit: et cine-
rem capitibus eorum imponit cilicio colla eorum
operit et denunciat eis lacrimabiliter: quia sicut
adam electus est a paradiso ita ab ecclesia el ciun
tur. Et tũc iubet episcopus ministris vt eos ab ec-
clesia expellant clero eos prosequente et cantante
illud responsorium. In sudore vultus tui et cetera
Et tunc in cena domini a suis presbyteris reducũ-
tur in ecclesia et erunt vsqꝫ ad octauas pasche ita
quod nec comunionem nec pacem recipiẽt: ꝛ tunc
exibunt de ecclesia ꝛ erunt extra ecclesiam vsqꝫ ad

talem diem sequētem scʒ in capite ieiunii anni sequentis et fiet sicut prius quolibet anno quousqʒ aditus ecclesie eis reddetur: et recōsilietur ab ecclesia secundum voluntatem episcopi. ad quem solum pertinet reconsiliatio. Mulieres autem comam non deponunt in signum subiectionis sed solum viri. ¶ P. Nunquid debet penitens de quolibet peccato mortali confiteri. R. Etiam conteri et confiteri tenetur de quolibet peccato mortali. dum ad sui cognitionem peruenerit. ¶ P. Nunquid etiam de quolibet peccato veniali. R. Non sʒ solum requiritur detestatio pcti ꝛ displicentia. Et etiam motus deuotionis in deum ꝛ in res sanctas vnde venialia peccata remittunꝭ per sacramentorū susceptionē. sicut eucharistie. extreme vnctionis ꝛ huiusmōi. Similiter remittunꝭ ex motu eorū que ad detestationē illoꝝ peccatorū faciunt. scʒ in confessione generali. tonsione pectoris/ꝛ oratione dñica vbi dicitur. Dimitte nobis debita nostra. et huiusmōi. Similiter dimittuntur quando aliqua fiūt ex deuotione dei et rerū sacrarū. sicut ab aspersione aque bñdicte et etiā bñdictione episcopali. bñdictione sacerdotali in fine misse. et ex oibus q̄ reuerentiā prebēt deo ꝛ rebus sacris. Et hec intelligūtur in hoīe in quo solū venialia sunt. Quia in eo hoīe in quo est veniale cū mortali non remittiꝭ mortale siue veniali siue mortali. ¶ P. Nunquid tenetur quilibet ad confiēdum. R. Saltē semel in anno et ꝓprio sacerdoti curato vel alii ex eiꝰ mādato. Nec potest aliquis prelatus dispensare quin homo teneatur ad confitendum peccata morta-

lia que ɔfessio non est. non solum iure positiuo. sed etiã iure diuino. ¶ P. Nũquid potest aliquis alii ɔfiteri ꝙ proprio sacerdoti. S. Quilibet tenetur proprio sacerdoti ɔfiteri qui curam anime eius habet. et hoc saltem semel in anno de omibus peccatis suis. Tam propter potestatẽ et iurisdictionem quã habet proprius sacerdos sup parochianũ suuz et ei⁹ vultũ debet agnoscere cum eius aie sit redditurus rationẽ ꝙ etiã propter preceptuz ecclesie. In illa decretali. Omnis vtriusqz sex⁹. Scias tñ ꝙ sunt quinqz casus qui excipiunt. in quib⁹ potest parochian⁹ alii ɔfiteri ꝙ proprio sacerdoti. Primus est si ɔfitens sit vagabundus. Scd̃s est si domiciliũ mutauerit. Terti⁹ est si culpã in alia parochia ɔmiserit. Quartus est ob propriaz maliciam sacerdotis qñ reuelator est cõfessionis vel incitat ɔfitentem ad peccatum. Quintus est in articulo mortis in quo' q̃libet sacerdos potest: penitentem absoluere. Et nota ꝙ sacerdos non debet audire ɔfessionem mulieris cum qua peccauit de eo pctõ quod cũ ea ɔmisit sed debet eã alii sacerdoti remittere. Nec debet mulier ei ɔfiteri sed debet petere licentiã ɔfitendi alii. Etiam si ille negaret: deberet ad aliũ ire tam propter periculũ peccãdi cuz illo ꝙ propter minorez erubescentiã quam de pctõ habet. Nichilominꝰ tamẽ si ɔfiteretur illi ⁊ illã absolueret cũ emendationis ꝓposito absoluta esset Et nota quod pctã eadem de' quibus aliquis confessus fuerit et absolutus si iterũ ea ɔfiteatur laudabile est et fructuosum si cõfiteatur ei qui habet potestatem absoluendi. Quia tanto plus de pena

satisfactoria ei remittitur ꝓpter erubescentiā con
fessionis que in penā satisfactoriā ꝯputatur. Et si
militer ꝓpter vim clauium quibus sacerdotes ab
soluunt. Unde totiēs posset aliq̄s ꝯfiteri eadē pec
cata ꝙ ab omni pena satisfactoria liberaret̄. Nec
talis iteratio facit iniuriā sacramento penitentie
cū in eo nō imprimatur caracter sicut in baptismo
ꝯfirmatione et ordine. Nec fit cōsecratio materie
sicut in sacramento eucharistie. In quo non licet
hostiā ꝯsecratam iterū eandem ꝯsecrare. Et nul-
lum horū est in sacramento penitētie licet ymo fru
ctuosuz est et vtile pluries eadē pctā ꝯfiteri. ¶ P
Nunquid cōfessio per interpretem potest fieri vel
scripturam. R. Confessio per vba fieri debet tam
ꝓpter erubescentiam ꝯfitentis q̄ etiam ꝓpter ma
iorem exp̄ssionē mentis ꝯceptus que per vba ha-
betur. Uerūtamen in illis qui suos mētis ꝯceptus
sacerdotib⁹ nō possunt exprimere sufficiūt alia si-
gna mentem exprimentia per que sacerdos possit
animum cognoscere ꝯfitentis sicut carentibus lo-
quela ⁊ mutis sufficiunt signa ⁊ scriptura. Et simi-
liter vbi sacerdos ydioma confitentis non intelli
git sufficit interp̄s vel scriptura. ¶ P. Quid fa-
ciet penitēs in extrema necessitate potius qui non
habet copiam sacerdotis cui valeat confiteri. R.
Confiteat̄ deo vel laico si habuerit quia in tali ne
cessitate posset ꝯfessio fieri laico vel non sacerdoti
ꝓposito tn̄ retento ꝯfitendi sacerdoti cum copiaz
habere poterit ⁊ necessitate cessante. ¶ P. Mul-
tos expert⁹ sū qui ꝯfiteri nesciūt Nūquid possū eis
aliqua interrogare si ꝯmiserint ea. R. Potes sz in

terrogādo debes adhibere diligentiā & cautelam vt non interroges de peccatis inusitatis & ad propriam personā nō expectantibus. Quia militi nō est interrogandum de peccatis religiosoꝝ nec ecōuerso. Similiter nō est interrogandū de peccatis illis que ex abūdantia malicie ad inuenta sūt nisi a longe & maxime a peccatis quia cū delectabilia sint possent mouere ꝯfitentem et ad eorum cognitionē deuenire que prius ignorabat. Ideo de vsitatis est querēdum vt pote de mendatio furto periurio. & huiusmodi de carnalibus autē per circunstantis multū remotas. ¶ P. Que sunt circūstantie per quas aggrauatur pctm̄ & que sūt interrogāde. S. Ille circunstantie ꝑ hunc versum declarantur. Quis/quid/ vbi/ quibus/ cur / quotiens quoniā/quādo. Quis importat circunstantiam ꝯditionis persone. vt quis fecit. Iuuenis vel senex clericus vel laicus solutus vel ligatus quia sic aggrauatur peccatum & trahitur in aliam speciem vtpote si solutus est et cognouerit mulierem solutam fornicat⁹ est. Si ligatus est adulteriuꝫ est et sic de aliis peccatis. Quid importat circunstantiaꝫ que est effectus actus sicut furando quis plus furatur dampnum maius infert vel rem nō sacram furando furtum committit sed furando rem sacram sacrilegium cōmittit. Ubi importat circunstātiā loci vt si peccatum fiat in loco publico sacro vel priuato. Quibus scilicet auxiliis vel instrumentis vt si ꝑcusserit manu vel pugno aut baculo seu gladio Cur id est qua intētione fecerit vt si quis occiderit alium vł percusserit rapiendi ratione vel vindicte

Quomõ importat modũ ꝛ qualitatẽ actus vt si ꝑ
cusserit fortiter aut remisse vel leuiter. Quando
importat tẽpus vt si in tẽpore sacro peccatum cõ-
misit aut nõ sacro. Istas circũstantias debes a cõ
fitente diligent̄ inquirere. q̄a confitende sunt. Et
maxime ille q̄ trahunt peccatũ in aliã speciẽ sicut
in fornicatiõe ꝛ adulterio. scȝ ad ligatam accede-
re. similiter stuprũ sicut deflorare virginẽ. ꝛ sacri-
legiũ est cognoscere mulierẽ benedictã vel sancti
monialem. ꝛ incestus cognoscere vxoris sue ꝯsan-
guineã vel suã. In furto etiã est sacrilegiũ ꝛ in do
lo pariuriũ. ꝛ huiusmodi similia alia pctã que tra-
hunt in aliã speciẽ pctĩ. Caueas tñ vt iam dixi ne
nimis descẽdas ad ꝑticulares circunstãtias pec-
catorũ carnaliũ. Similiter caueas ne ꝑsonã cum
qua ꝯfitens peccauit noĩare eũ cogas q̄ si eam no
minare voluerit ꝓhibeas. sȝ solũ inquiras de con
ditionibus ꝑsone generalibꝰ cũ qua peccauit Utrũ
sit ꝑsona ligata vel soluta. ordinata aut sacre reli-
gioni ꝓfessa ꝛ huiusmõi. ꝛ sic generalit̄ ne ꝑsonã ꝓ
priã agnoscas. ¶ P. Ut video se ꝑsona debȝ ac-
cusare in ꝯfessione solum ꝛ integre ꝯfiteri. S. Etiã
vt scias qualiter debeat confessio fieri cõditiones
per hos versus reperies. Sit simplex hũilis con-
fessio pura fidelis. Atqȝ frequẽs nuda discreta li-
bens verecunda. Integra secreta lacrimabilis ac
celerata. Fortis ꝛ accusans: ꝛ sit parere pata. Hu
ius autem expositio est hec. Sit simplex. id est sine
plica. vt nichil dicatur nisi quod pertinet ad q̄nti-
tatem peccati et qualitatem peccatoris. Humi-
lis. id est miserum se clamet penitens. Pura. scilȝ

cũ intentione recta. Fidelis. i. vera. Frequens: scz sepe fiat. Nuda: scz sine inuolutione aut obscuritate verborum. Discreta: scz maiora peccata dicat cũ maiori pondere. Libẽs. i. voluntaria. Verecũda. s. erubescendo de pctis et non iactando de bonis. Integra. s. ꝙ nichil celet qꝛ aliter absolui non posset cuz non fiat absolutio vnius peccati mortal sine alio. Secreta. s. ad forum penitentie vbi de occultis consciẽtie agitur. Lacrimabil ꝙtũ ad dolorem de peccatis ꝯmissis. Accelerata. scz vt statim confiteat̃ ⁊ non dilationem confitendi faciat. hoc tamẽ non est de necessitate precepti quoniã quilibet tenet̃ solum semel in anno de ratione precepti ꝯfiteri. s. in paschale: laudabile tñ est vt homo post lapsum statim ꝯfiteat̃ tam propter recuperandam gratiã quã amisit ꝙ propt̃ periculũ mortis, cuius certitudinẽ tẽporis non cognoscit. Fortis: scilicet vt propt̃ erubescentiam confiteri peccata non dimittat. Accusans: scilz seipsum ⁊ non aliũ. ⁊ sit parare parata qꝛ ꝯfitens debet sacerdoti in omnibus obedire ꝙtum ad ea que sunt in foro penitẽtie. Ecce igit̃ petre dixi de quibus confessio fieri debet: ⁊ quibus: ⁊ qualiter facienda sit

PEtrus. Quia post ꝯfessionem penitẽtis sequitur absolutio sacerdotis. Ideo de absolutione eius michi dicas. Et primitus. Utrum quilibet sacerdos in necessitate possit ab omibus peccatis absoluere penitentem. S. In casu necessitatis vbi de morte confitentis timetur. Quilibet sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere confitentem ab omni vinculo excommunicationis. In-

fungendo tamen prius et q si ad statum sanitatis peruenerit. et necessitas cessauerit. q adeat episcopum vel eius penitentiarium pro suscipiēda penitentia pro maioribus peccatis: pro quibus ei est remittendus. Similiter si excommunicatus fuerit q adeat iudicem ad satisfaciendum pro contumaciis & delictis. Alioquin si neglexerit in pristinam secundu3 bonifacium octauum retrudetur sententiam. vt habetur de senten. excom. & interdicti. Eos qui a sententia. ¶ P. Nunquid extra necessitatem quilibet sacerdos potest quēlibet absoluere & a quibuscunq3 peccatis. R. Non: quia licet potestas sacerdotalis que confertur in ordine se extendat q̄tum est de se ad omnia peccata remittenda. Uerumtamen ad vsum huius potestatis sequitur iurisdictio que iurisdictio a maioribus i inferiores descendit. Ideo potest superior aliqua sibi reseruare quibus iudicium inferiori non committit. Sunt autem quinq3 casus retenti a iure p quibus simplex sacerdos remittit penitentem superiori. ¶ Primus est quando imponenda est solēnis penitētia. ¶ Secūdus est de excōmunicatis a iure vel ab homine quādo inferior sacerdos nō potest absoluere. ¶ Tertius est quādo inuenit in penitente irregularitatem contractam pro cuius dispensatione debet eum ad superiorem remittere ¶ Quartus de incēdiariis est. ¶ Quintus ē quādo cōsuetudo est in aliquo episcopatu q enormia crimina ad terrorem episcopo reseruant quia consuetudo in talibus dat & aufert potestatem. huiusmodi autem crimina in his versibus continentur.

Qui facit incestū deflorans aut homicida. Trās-
gressor voti periurus sortilegusqꝫ. Sacrileg⁹ pa-
trū percussor vel sodomita. Et mentita fides faci-
ens incendia prolis. Oppressor blaphem⁹. here-
ticus. omis adulter. Clerū ꝑcutiens is adeat pre-
sulē. Istos casus solēt epi retinere. Sed in aliqui-
bus dyocessib⁹ ꝓpꝭ peccantium mltitudiuē ꝛ loco
rum remotionē. ꝛ scādali euitationē. Epi aliquorū
dictorū casuū curatis sacerdotibus ꝯmittūt. Etiā
secundū ꝯsuetudinē locorū absoluūt aquibusdaꝫ ꝛ
aqbusdā non. Unde bonū est casus reseruatos ab
epis sacerdotib⁹ agnoscere. qm̄ absoluentes a re-
tētis quib⁹ non possunt peccant: de his aūt casib⁹
supradictis papa retinet tres: scꝫ ꝑcussorem clerici
cū atroci iniuria. incendiarios ecclīarū ꝛ falsarios
litterarū papaliuꝫ. ¶ P. Expositionē dictorū ca-
suum michi dicas. R. Expositio eorū manifesta est
veruntm̄ aliqua tibi dicā. Incestus est ꝯcubit⁹ car/
nalis inter ꝑsonas eiusdē sanguis: sicut cū matre
filia: sorore: nepte: matertera germana: vel eiusdē
affinitatis. s. cum sanguinea vxoris ꝓprie vsqꝫ ad
gradū prohibitum. Et sicut causatꝛ ex parte viri in
cestus sic ex parte vxoris qn̄ cognoscitꝛ a cognato
viri sui. Deflorans. s. virginē quia virginitas ē sū
mum bonum ꝛ angelis ꝯparatur: ꝛ ei centesimus
fructus attribuitꝛ. Et ideo illicita defloratio vir-
ginis. s. extra bona matrimonii summū pctm̄ est ꝛ
dicitꝛ stuprū. Et ad hunc modum refertꝛ raptus qui
est violentia mulieris opressio. Homicida. s. volū-
tarius sicut insidiādo inuadēdo ꝯsilium auxilium
prebendo vel casu facto debitā diligentiā non ad

hibendo ꝓhibens non remouẽdo: seu rei illicite ex qua homicidiũ sequit operã dando. Transgressor voti.s. extra casuz necessitatis. Periurus corã iudice vel pluribꝰ: ex quo scandalum orit. Sortilegus diuinatores carminatrices demonũ auxiliuz inuocantes. ꝛ eis reuerentiaz facientes. Sacrilegus.s. auferendo rẽ sacram de loco sacro vel sacruz de non sacro vel nõ sacram de loco sacro. Ad hunc casuz refert violatio ecclͥarũ vel locoꝝ sacrorum scilicet violent hominem extrahendo crimen fornicationis vel sanguinis effusionẽ in eis perpetrãdo. Et similit monialem ꝛ bñdictam mulierẽ carnalit cognoscendo filiolam suã ꝛ ꝯmatrem. Patrũ percussor.s. voluntarie ratione vindicte vel iniurie vel illicitum faciendo. ex quo patris aut matris percussio sequit. Sodomita.s. hominis cum homine vel mulieris cũ muliere. aut cum muliere extra vas debitũ vel cũ bruto. Ad hunc modũ refertur ois mollicies carnalis procuratio per cõtactũ. Mentita fides cũ intentione fallendi decipiendi vel damnum iferẽdi vt in seruis apparet qui res dñoꝝ suoꝝ seruare debẽt similit vbi alteri preiudiciũ gñatur. sicut debitoribꝰ apparet vbi fidei promisse subuenire potest querẽdo soluẽdi dilationẽ. Ad hũc refert oĩe plurium perniciosũ. Faciẽs incendia domorum ecclͥarũ preter tamẽ casuz iusti belli. Prolis oppssor scz spõte. ꝛ ad hunc casum procuratio sterilitatis. ꝛ abortiuoꝝ ꝛ si fetus procreatus fuerit ꝛ formatꝰ in vtero vel in vẽtre homicidium est. ꝛ ad casũ homicidii refert eius destructio. Blasphemꝰ scz blasphemãdo deum ꝛ sanctos

Et similiter ad hūc casum refertur omnis ydola-
tria ⁊ demonum veneratio quia hoc ē blasphemia
in deum ⁊ heresis est. Hereticꝰ. s. contra deum fal-
sa sentiendo contra articulos fidei predicando do
cendo aperte vel secrete: ⁊ omnes factores ⁊ ꝯsen
tientes: heretici reputātur. Similiter ad hunc ca
sum refertur predictus casus scꝫ demonū venera-
tio ⁊ omnis ꝯtumelia creatoris Omnis adulter. s.
accedens ad thoꝝ alterius vel thorum violās illi
cito ꝯcubitu siue vir siue mulier. Clerū percutiens
s. aīo iniuriendi vel violentiā inferendo in se vel in
rebꝰ sibi ꝯiūctis vt vestimentis ⁊ hmōi. Et si atrox
fuerit iniuria aut enormis ad soluꝫ papā pertinet
absolutio. Sunt aūt plures ꝑsone que a suis prela
tis absolui possunt. Primo si ꝑcutiēs sit in articu-
lo mortis. Scđo si sit hostiarius alicuꝰ viri potē
tis. dū tñ ex ꝓposito vel odio clericū grauiter non
percusserit. Tertio si dñs percusserit seruum leuit
⁊ maxime qñ ꝓpē eius absentiā vel defectum dā-
num incurrit. Quarto si ꝑcusserit nesciens cleri-
cū esse. Etiā mulier clericū percutiens si sue pudi-
citie insidiat. Quinto si regularis regularē ꝑcuti
at: nisi sit excessus enormis. Sexto si percutiēs sit
pauper. Septimo si habeat inimicicias capitales
Octauo si ꝑcutiēs sit impubes senex: vel ipotens
in his casibꝰ possūt percutientes clericum absolui
a suis prelatis nō remittendo ad papā. Sunt autē
septē casus alii in quibꝰ percutiēs clericū excōmu
nicationē nō incurrit. Primus si percusserit causa
disciplinę vt magister vel prelatꝰ. Scđo si ex ioco
sa leuitate ꝑcusserit. Tertiꝰ si inuenerit eū turpiter

conuersantē vel agentē cū vxore: matre: sorore vel filia. Quart⁹ si statim vim vt repellat cū moderamine inchoate tutele. Quintus si ignoret eū esse clericū. Sext⁹ si inuenerit i apostasia post trinam monitionē ei factā. Septimus si cleric⁹ se trāsfert ad actus penitus cōtrarios. vt si fiat miles pugil: aut bigamus. etiam si furto deprehēdatur vel occiderit. In his casibus nec percutiens clericū sententiam excommunicationis incurrit: nec peccat.

¶ P. Quia excōmunicatio separat hominē a sacramentis. Dic quō in foro penitentie erga excōmunicatū sit agendū. an pri⁹ debeat absolui penitens ab excōmunicatiōe q̄ absoluatur a pctis. R. Prius debet absolui penitens a sententia excommunicatiōis ab eo qui habet potestatē absoluēdi eo q̄ excommunicatio separat hominē a sacramētis: q̄ absoluatur a pctis. nisi casus mortis emineat: i quo pōt quilibz sacerdos ab omni excōmunicatione et ab omni peccato absoluere vt dictum est: Tū ei iniungendū est q̄ sanitate recuperata ad iudicez ibit vt satisfaciat de emēda et ptumacia. Q̄ si recusauerit adire iudicē post sanitatē recupataz secundū noua iura. in pristinā sentētiam retrudet vt habet in. vi. li. de sen. excōi. eos qui a snia cano.

¶ P. Ad quē pertinet absolutio excommunicationis. R. Duplex est excōmunicatio. vna dicitur maior et alia minor. Absolutio maioris excommunicationis que lata est ab homie seu a iudice pertinet ad eū q̄ tulit sententiā excōicatōis aut p ei⁹ superiorē. Si vo excōicatio lata sit a iure tūc episcopus potest absoluere exceptis sex casibus. quos

De modo a[bsolvendi] penitentem :—

De excōica[tione]

sibi papa iuris ꝯditor reseruauit. Prim⁹ est quan
do aliquis iniecit manus violētas suadēte dyabo
lo in clericū vel religiosuꝫ. Secūdus est de illo qui
eccl'iam incēdit ꝛ est denūciat⁹. Tertius est de illo
qui frangit eccl'iam ꝛ est denūciatus. Quartus est
de illo qui scienter cōmunicat in diuinis excōmu-
nicatus nominaliter a papa. Quintus ē de illo qui
falsat litteras dn̄i pape. Sextus est de illo qui cuꝫ
excōmunicatis cōmunicat in crimine pro quo ex-
cōmunicati sunt. Nō debet eni absolui nisi ab eo q̄
eū excōmunicauit ꝛ si nō est ei⁹ subditus nisi pro-
pter difficultatē accedēdi ad ip̄m ꝛ sic absoluet ab
ep̄o vel a sacerdote ꝓprio p̄stita iuratoria cautiōe
ꝙ pareat mandatis iudicis illi⁹ q̄ tulit sniam aliogn
in eandē sniam retrudet vt dictū est i p̄cedēti arti
culo. Unde scias ꝙ ille qui participat cū excōmu-
nicato non crimine cum in sententia ꝯfortando ꝛ
ꝯsulendo vt obstineat sustinate maiorem excōmu
nicatiobem incurrit ꝛ non potest absolui nisi a iu-
dice qui tulit sententiam. Similiter qn̄ aliqs excō
municat a iudice cū suis pticipātib⁹/tūc participā
tes cū eo nō possūt absolui nisi a iudice q̄ fert sniaꝫ
nisi in casu necessitatis vt dictū est. Sciendū est tn̄
ꝙ bonifa. viii. ꝯfirmādo decre. Inno. iiii. ꝛ grego.
x. suoꝝ p̄decessoꝝ prohibuerunt vt nullus iudicū
excōicare presumat maiori excōmunicatione par-
ticipātes cū excōicatis in locutione ꝛ aliis casibus
quibus participās solum minorē incurrit/nisi mo-
nitione canonica premissa aliter non teneat sen-
tentia vt habet in ca. Statuimus. ꝛc. Constitutio
nem. ꝛ ce. Statuit de sententia excōi. li. vi. ¶ P.

Potest ne excommunicat⁹ absolui a iudice inui=tus. R. Imo. quia sicut excōmunicatio ferť ī aliū inuitū ita etiam potest absolui inuitus ꝛ manente excōicato in cōtumatia potest iudex qui excōica=uit discrete remittere excōicationez iuste latam si videat expedire saluti illius in quē excōicatio lata est. ¶ P. Nūquid ille qui est excōicatus pluribus excōicationib⁹ pōt ab vna absolui remanēte alia: R. Imo quia excōicationes cognitionē nō habent adinuicem: ꝛ ideo q̄ est excōicatus plurib⁹ excōi=catiōib⁹ potest ab vna absolui remanēte alia verū tamen quando aliquis est excōicatus pluribus ex cōicationibus ab vno iudice si absoluať ab vna in telligiť absolui ab omibus nisi ꝯtrarium exprima tur vel ex pluribus causis ꝛ diuersis sit pluries ex=cōicatus ab eodē. A diuersis vero iudicib⁹ excōi=catus si absolutus fuerit ab vno non est absolutus ab aliis nisi absolutio vni⁹ ꝯfirmeť ab aliis. ¶ P Quia excōicatio non infligiť nisi pro pctō nūquid pōt iudex absoluere excomunicatū a pctō pro quo tulit ꝯtra eum sententiā sicut ab excōicatione ab=soluit. R. Tua petre q̄stio potestatem clauium ec=clesie requirit. Ut autez scias quid q̄ris agnoscere debes scire eccľie clauem esse duplicē. Quaꝝ vna est clauis iuriditionis: ꝛ alia clauis ordinis. Cla=uis iuriditionis respicit ecclesiam militantē a qua indigni eiciunť ꝑ ptātem superioris: ad quos spe=ctat iuridictio. Et ideo superiores prelati hāc cla=uem iuriditionis hn̄t: ꝛ ad eos pertinet per excōi=cationē a perceptione sacramentorum ꝛ commu=nione fidelium, contumaces separare ꝛ eos ab ex

cōmunicatione absoluere. qꝛ vero sacerdotes. sicut electi. officiales. archidiaconi. ꝛ hmōdi habēt hanc iurisdictionē ꝛ clauē iurisdictionis. Ideo delinquentes ꝯtumaces pñt excōicare ꝛ ab excōicatione absoluere etiam excōicatos inuitos. Clauis aūt ordinis respicit ecclīam triūphantem: ꝛ habet dignos ad celū ordiare ꝛ idignos expellere. Ideo soli sacerdotes q̄ sunt mediatores iter deū ꝛ hoīez soli habent hāc clauē Et qꝛ per pctm̄ mortale eiicitur hō a regno celorū. Ideo absolutio mortalis pctī ad solos sacerdotes pertinet: qꝛ hmōi ordinis clauē hñt. Et scias φ nullus a pctō inuitus absoluit: licet inuit⁹ ab excōicatiōe absolui possit. qꝛ oē pctm̄: ex volūtate ꝯmittit ꝛ ꝓcedit. Et ideo sicut nō ꝯmittit pctm̄ nisi ex voluntate ita non remittit nisi ex volūtate scʒ vt sicut a nobis est ipetratuʒ volūtarie. ita volūtarie detestet a nobis. Et sic inuit⁹ nō absoluit a pctō aliqs. Sʒ ab excōicatiōe inuit⁹ pōt absolui vt dictuʒ ē ibi supra. Igit pʒ φ lʒ iudices pñt absoluere rōe iurisdictiōis ab excōicatiōe nō tñ a pctō. Et si dicas φ iudex sacerdos ab vtroqʒ absoluit. dico φ nō absoluit a pctō rōne q̄ iudex ꝛ rōne sue iurisdictionis. sʒ rōne q̄ sacerdos ꝛ φ hʒ clauē ordinis. Et qꝛ excōicatio nō fert in aliquē nisi ꝓ pctō. idō sēp post absolutionē iudicis ab excōicatiōe debet fieri absolutio a sacerdote pro pctō Et debet sacerdos laicis intimare qui ea nō cognoscunt. ¶ P. De absolutiōe maioris excōicationis ad quē spectat dixisti. Nūc de absolutiōe minoris excōicationis dicas. Utrū simplex sacerdos possit a minori excōicatione absoluere. S. Sic. sʒ vt sci-

as ex quib⁹ causeī minor excōicatio q̄ ꝓuenit par ticipātibus cū excōicat; maiori excōicatōe his ver sibus agnosces. Si pro delictis anathema quis ef ficiatur: Os. orare. vale ꝯmunio mensa negetꝫ. Os scz osculū dando. Orare. vt non oretꝫ cum eo. Uale scz non salutetꝫ. Cōio. vt non ꝯmunicetꝫ cū eo in sa= cramentis. Mensa negetꝫ. vt non comedatꝫ cum eo Uñ in his casib⁹ minorē excōicationē ꝑticipās in= currit. Et a simplici sacerdote potest absolui. vt di ctum est ibi S i ꝑticipās excōicetꝫ cum excōmunica to a iudice non pñt absolui nisi a iudice excōicāte Et similitꝫ participātes in crimine sustinendo ꝛ fa= uendo excōicatū in crimīe ꝓ quo est excōicat⁹ Ta lis ꝑticipās maiorē excōicationē īcurrit. vt ibi di= ctū est. ¶ P. Nūqd lꝫ cū excōicato aliquo aliquaꝫ participationem habere absqꝫ pctō. R. Licet casi= bus qui per hos versus designantꝫ. Hec anathema tibi soluunt ne possit obesse. Utile. lex. humile. res ignora necesse. Utile ponitꝫ. quia lꝫ excōicato lo= qui pro vtilitate ꝛ salute aīe sue. similitꝫ ꝛ alia ver= ba interferre vt familiari⁹ ꝛ facilius verba salutis sue recipiat. lex ad matrimonium refertꝫ qꝛ mulier tenetꝫ semꝑ viro obedire ꝛ ei debitū reddere scōm legē. humile ad subiectionē refertꝫ. quia filius te= netur obedire patri ꝛ seruire ei. Et loquitur hic de filiis non emancipatis. quia emancipati filii tene tur euitare patrem excommunicatum. Similiter seruus tenetur obedire dño in his in quib⁹ domio est obligatus. Nota tamen ꝙ licet vxor possit par ticipare cum viro excōicato. ꝛ fili⁹ cum pr̄e. ꝛ ser= uus cū dño. veruntamē si seruatur sententia in vi=

rum patrem aut dñm vxorē filios et seruos interdi
cto ecclesiastico supponēdo interdicti sunt nec ad
sacramēta recipiēdi res ignorata qñ ignorat sim-
pliciter ꝙ sit excōicatus. Necesse ad necessitatē vi-
te refertur quia pegrinis trāseuntibus per terraz
excōicatoꝝ licet eis cibaria emere cū non habeant
aliūde recursuz seu alibi nō recipiāt. Uel necesse re
fertur ad excōicatū cū in articulo necessitatis exti
tit quia tunc subuenitur nature. Ad primū etiā ca
sum. scz. vtile vt dicūt quidā repetitio debiti refer-
tur qr repetiti debiti ab excōicato potest fieri quia
sic monetur ad salutez suā cum ad satisfactionem
suā monetur. Similiter omnes casus ꝯsimiles ad
ipm referunt. Igit vides petre ꝙ prius absoluēdus
est excōicatus ab excōicatōe a iudice/ꝙ a sacerdo
te a pctis. Et quō ꝑticipādū sit cū excōicato et quō
nō. et ad quos ꝑtinet sententiā excōicationis ferre
qui. scz habēt clauē iurisdictiōis ordinariā vel dele
gatā. Epi tñ auctoritate ꝓpria clauē iurisdictiōis
ordinariā habēt i suis diocesibus et excōicare aucto
ritate ꝓpria possunt. Sacerdotes vero prochia-
nos excōicare non possunt nisi ex commissione eis
specialit facta/aut in casibus certis sibi a iure cō-
cessis scz furto rapina et huiusmodi. De duplici igr
excōicatōe dictū est. scz maiori et minori/q̄ licz vere
seҏet hoiem a sacramētis et a sacramentoꝝ cōione
nō tñ vtraqz a cōione fidelium et ꝯsortio qr maior
solum a ꝯsortio fidelium separat et nō minor Et de
minori pōt simplex sacerdos absoluere. ¶ P.

Quia. In sacramento penitentie post confessio
nē et absolutionē sequit satisfactio. ideo de mō

satisfaciendi michi dicas. Et primo si sacerdos de
beat tantaz penitentiam iniungere q̃tam meruit
peccator in peccando. R. Ad iniungendã peniten
tiam penitenti non potest sacerdos totã peniten-
tiã iniũgere petenti que pro peccatis mortalibus
requiritur. qz in hac vita expleri non posset. Simi
liter qz scd̃m q̃titatem ↄtritionis etiam pena ↄdi-
minuit quaz sacerdos non agnoscit. Ideo dicit q
penitẽtie sunt arbitrarie. scz ad arbitrium sacerdo
tis q discrete ↄsiderat ↄditiones penitentiũ ꝛ possi
bilitatem. Unde ꝛ si tota penitentia non soluatur
in hac vita que pro pctis debetur in purgatorio ex
purget ꝛ soluetur post hanc vitam. qm̃ reatus pe-
ne tẽporalis semper post ↄfessionem remanet ad
quẽ fuerat obligat⁹. Similiter non oportet q sa-
cerdos iniũgat penitentiã semper q̃ de iure ↄstitu
ta est ꝑpter necessitates personarũ. sz vt dictum est
ad eius arbitriũ discretũ est iponenda ¶ P. Nũ-
quid infirmis iniũgenda est penitẽtia. R. Non qz
si illis iniũgeret penitẽtia: ad illã tenerentur quã
facere aut ꝑficere nõ possent. ideo est eis innotes-
scenda ꝛ nõ iniungenda. Uñ innotescẽdum est eis
vt doleant de pctis ꝛ ↄsolentur de mĩa dei. ꝛ q per
amicos ꝓcurent elemosines ꝛ orões ꝛ hmõi pro
ꝑpis fieri. Similiter q habeant ꝓpositũ abstinẽdi
a pctis si de infirmitate conualescerint aut resur-
gant. ¶ P. Nũquid potest vn⁹ pro alio satisface
re. R Ad euidentiã tue q̃stionis scias duplicem eẽ
effectũ satisfactionis. Prim⁹ est excisio causarum
sequẽtium peccatorum. ꝛ isto modo penitentia est
medicina quedam ad euitandum peccatum. sicut

ieiuniū ꝛ peregrinatio domat corpus penitentis ꝛ attenuat vt amplius in illud peccatū non cadat ꝛ isto modo non potest vn⁹ pro alio satisfacere. quia ꝑegrinatio ꝛ ieiuniū vnius nō domat corp⁹ alterius. Secūd⁹ effectus penitētie est solutio debiti peccatorū precedētiū quo penitēs fuerat obligat⁹ post ꝯtritionē ꝯfessionem ꝛ absolutionem. Quantū ad hoc vnus potest satisfacere pro alio ita tn̄ ꝙ ille ꝓ quo alter satisfacit sit in caritate ꝛ gratia. ꝛ ꝙ habeat aliquem defectum propter quem satisfacere nō possit. Nec satisfactionē facere quē alius ꝓ eo facit quia si ī peccato mortali fuerit satisfactio ab alio pro eo ei non prodest ꝛ si potens fuerit debet pro seipso satisfacere potest tamē ab alio adiuuari ¶ P. Nūquid indulgētie ꝓsūt penitētibus ad solutionem pene ad quam penitens est pro peccatis obligatus. R. Scias ꝙ penitens est ad maiorē penā obligat⁹ ꝙ̄ sit illa que a sacerdote ei iniungitur que in purgatorio expurgāda est ꝛ quia indulgentie ex merito passionis xp̄i ꝛ sanctorum ꝯcedūtur tm̄ valent ꝙ̄tum predicantur. Ideo debito illius pene penitentē absoluunt ꝛ diminuūt eam penam Scias etiam ꝙ ad hoc ꝙ indulgentie valeāt quatuor requirūtur videlicet duo ex parte suscipiētis ꝛ duo ex parte dantis. Primo ex parte dantis requiritur potentia ꝛ hoc pertinet ad clauē iurisdictionis: ꝛ ad superiores pertinet. scilꝫ ad papam ꝛ ad ep̄os qui habent dispensationē thesauri eccl'ie. scꝫ meriti passionis xp̄i ꝛ sctōꝝ. Secundo requiritur causa rationabilis dandi. scꝫ. vtilitas ecclesie. ꝛ hoc pertinet ad clauem scie. Unde pro vtilita-

te ecclesie ꝛ veneratione sctoꝝ sunt dāde indulgen
tie. Et sic ista duo .scꝫ auctoritas ꝛ vtilitas ecclesie
requiruntur. Et quia papa pleniorē potestatē habet
super thesaurū ecclie ꝛ alii prelati limitatem. ideo
solus papa plenariā potestatē habet dandi indul-
gētiam. Epi vero scdm eius ꝯfessionem. Ex parte
vero suscipiētis similiṫ duo requiruntur. scꝫ idonei
tas ꝛ dispositio suscipientis ꝙ sit in statu gratie et
sine pctō mortali. Scdm est deuotio ꝛ fides ad im
pletionē eius ꝙ per indulgētiā denotaṫ. Ista ergo
quattuoꝛ de necessitate ad hoc ꝙ indulgentie va-
leant debēt ꝯcurrere: ꝛ si vnum defuerit indulgen
tie nō valent. Sic patꝫ quod indulgentie valeant
penitentibus ꝛ ꝯfessis: ad diminutionem pene de
bite pro peccatis.

¶ De modis satisfaciendi.

Petrꝰ De modis aliis satisfaciēdi michi dicas
Quot sūt ptes satisfactōis qbꝰ penitētie sūt i
iūgende. H. Tres ptes satisfactōis sūt. scꝫ oratio
elemosina ꝛ ieiunium. Quia penitētia vt dictū est
nō solū est satisfactoria ꝓ pctis p̄teritis sed est me
dicina ꝯtra futura pctā. Ideo ꝯueniēs videtur vt
talis penitētia iniūgatur q̄ sit remediū ꝯtra futu-
roꝝ occasiones pctoꝝ. Ideo ꝯtra xbosos ꝛ vaga
bundos orationis penitentia īponatur. quia oro
eleuat mentem in deum ꝯtra gulosos ꝛ deliciosos
ieiunii penitentia detur. quia ieiuniū sanat pestes
corporis. Contra auaros ꝛ ambiciosos penitentia
elemosine donetur vt sic ꝯtraria ꝯtrariis curētur.
Ad orationem vero pertinent omnia opera spi-
ritualia. Ad elemosinā omnia opera misericordie

De modo

ad ieiunium omnia carnē affligentia sicut vigilie peregrinatiões discipline ꝛ huiusmodi. ¶ P. De quolibꝫ istorū michi aliquid dicas: ꝛ primo de oratione. Utrum orando semꝑ requiratur actualis attentio. H. Actualis attentio necessaria est in oratione ad ꝯsequenduꝫ finem ꝛ melius premiū quia tamē mens hominis labilis est. sufficit habitualis attentio. que ex prima attētione actuali ꝓcedit et virtutē habet ex ea. sicut vidim⁹ in exemplo ꝓiectiōis lapidis. Sicut motio hominis lapidē ꝓicientis durat per essentiā actus dū manum lapidi apponit mouendo. sic virtus secunde motionis lapidis manet dum lapis ex vi motionis prime mouetur. licꝫ prime motionis virtus ꝯtinue debilitetur aut qꝛ lapis quiescit aut a ꝯtrario motu mouetur nisi iterum moueatur ꝛ sic suo modo de oratione. Quia oratio primo mouetur a deuotiōe orantis ꝛ attentione actuali scđm essentiam. Sed quia mēs ad alia propter infirmitatem hominis ꝛ euagationem mentis rapitur: ideo manet attentio virtute ꝛ habitualiter vt mota ab attētione actuali scꝫ prima deuotione. sicut motio lapidis habet virtutem ex primo mouente ꝛ effectum. sic oratio habet effectum suum ex prima attentione actuali et deuotiōe: nisi tanta fiat euagatio ꝙ oratio amittat virtutem prime attentionis. sicut patet in illis: qui horas suas dicendo ad alia se transferunt. quod non potest esse sine culpa. ꝛ maxime quando ad contrarium orationis mens se transfert. sicut ad peccata illicita. tunc non est sine culpa mortali. Ideo necessariuꝫ est vt hō in orando aut horas dicendo

frequẽter reuocet cor ſuũ ad ſeipſuȝ. Ideo nota ꝙ in oratione debet eſſe triplex attẽtio. Prima eſt ad verba quibꝫ petimus. Scđa eſt ad petitionẽ ipſaȝ Tertia eſt ad ea que petitionẽ circunſtat. ſicut eſt neceſſitas ꝓ qua deꝰ petitur ⁊ rogat. Et ſi aliqua iſtarũ abſit non eſt reputanda attẽta oratio quia etiam illi qui non intelligunt petitionis verba ad oratiõeȝ attenti eſſe poſſunt Et ideo eis ſufficit prima ⁊ ſcđa attentio vt patet in laicis qui verba latina nõ intelligũt. In ſumma ergo ſcias ꝙ euagatio mentis in orõne facta a propoſito non eſt ſine pctõ ⁊ ĩpedit fructũ orationis ſi ad ꝯtrarium orationis fuerit mortale pctm̃ ẽ. Si vero nõ fiat euagatio a ꝓpoſito ſed ex infirmitate mentis ſolummodo nõ eſt pctm̃ nec ĩpedit orationis fructũ. cum virtutẽ habeat ex prima attentione vt dictum eſt.

¶ P. Nũquid debet eſſe oratio ſemꝑ vocalis ⁊ nõ mẽtalis. R. Oratio communis que fit pro populo a miniſtro eccl'ie debet eſſe vocalis vt oĩbus ĩnoteſcat. Orõ vo ſingularis ꝑſone ſiue fiat pro ſe ſiue pro aliis põt eſſe mẽtalis verũtamẽ eis adiũgitur ꝓpter tria primo ad excitãdũ interiorẽ deuotionẽ Secũdo vt homo deo ſeruiat de oĩbus que habet Nõ ſolum mẽte ſed etiam corpore ⁊ ore. Tertio vt mẽtis affectio vehementius per vocẽ exprimatur

¶ P. Nũqd ille q̃ tenet ad diuinũ ſeruitiũ dicendũ vtpote horas canonicas ⁊ illud obmiſit ẽ iniũgendũ ꝙ iteȝ illud dicat. R. Nõ qꝛ ad hoc ſeruitiũ diuinũ eſt ordinatũ vt ordinate dicatur. Et ideo ſi oporteret ſemper vt obmittens illud idem diceret ⁊ reſumeret inordinate diceret illud quia officium

passionis forte diceret post pascha qd esset absurdum. Ideo iniūgendū est eis aliud vtpote psalteriū ꝛ hmōi. ¶ P. Que orō ad satisfaciendū magis ꝯgruit q̄ laicis est iniūgēda. S. Oratio dn̄ica ¶ P. Edissere michi q̄ sūt illa q̄ in ipa petim⁹. S. Septē petitiones in ipa ꝯtinētur q̄ tibi breuiť declarabo. primo tn̄ vt fiducialius ad ipsum accedamus eius caritatem primit⁹ ꝛ maiestatē ꝯfitemur Ideo dicim⁹ Pater noster. Ecce caritas eius erga nos vel ipse ad nos tanq̄ ad filios ꝯdescendat Deinde ei⁹ excellētiā ꝯfitemur cū dicim⁹. Qui es in celis. q̄ es per essentiā ꝛ nūq̄ deficis in celis sup oīa ꝛ excellentiā ꝛ potestatē habēs. Deinde accedimus ad petendū. qꝛ ipse finis noster est. Ideo petim⁹ vt eo fruamur ꝛ ei⁹ gloria. ideo petim⁹ primo nomē ei⁹ in nobis sc̄tificari. vt sic in eū desideriū nostrū p dilectionē ferať. Ideo diciť sanctificetur nomē tuū. nō q̄ in se sanctū sit cū semp sanctuz sit: sz sc̄tificeť in nobis p illud sc̄ti simus. Sc̄do petim⁹ ex hoc ei⁹ gloria ꝑfrui. ideo seq̄tur Adueniat regnū tuū. Deinde petim⁹ quiqz q̄ nos ordināt ad ipam gloriā. quoꝝ duo p se nos ordinant alia tria per accidens. Primū qd nos ordinat ad gloriam qd est tertiū in petitiōe. vt semp ei obediam⁹. ideo sequitur. Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra. quasi dicat sicut angeli obediūt tibi in celo/ita tibi obediam⁹ in terra. Quarto petim⁹ vt detur nobis subsidiū ꝑueniendi ad hunc finē vt vita nostra seruetur tam spiritualis q̄ corporalis. Ideo dicitur Panem nostrum quotidianuz da nobis hodie Siue intelligatur de sacramento eucharistie per

quē spiritualis vita conseruatur. siue de pane materiali per quem vita corporalis seruatur. Deinde petimus tria que nos ordinant ad ipsam curiam per accidens per remotionem prohibētis. Et sunt tria que nos impediunt ad perueniendum ad beatitudinem. Primum est peccatum. Ideo petimus ipsum remoueri a nobis sic dicim⁹. Et dimitte nobis debita. ꝛc. ꝛ hec est quinta petitio. Scd̄o petimus remoueri a nobis tentationē que nos disturbat. Et sic sequitur sexta petitio. Ideo dicimus Et ne nos inducas in tentationem. Tertio petimus amoueri penalitatē presentē. Et sic ē septima petitio. Ideo dicimus. Sed libera nos a malo. Et sic sunt septē orōnes dn̄ice orōnis. Et sic petre ꝗ̄tum ad te spectat de oratione tibi dixi.

¶ De elemosina

PEtrus. De secunda parte satisfactionis. scꝫ de elemosina michi dicas. An cadat sub precepto ꝛ qualiter fit elemosina. S. Elemosina est duplex. quedā corporalis. alia spūalis. Et vtraqꝫ cadit sub precepto affirmatiuo. Et quia precepta affirmatiua non obligant semper sed pro loco ꝛ tempore ꝛ scd̄m cōditiones alias determinatas. Ideo oportet considerare conditiones ex parte dantis primo quod faciat de superfluo. non solum respectu sui sed etiam respectu familie cuius curam gerit. Similiter consideranda est ex parte suscipientis necessitatem ꝙ in necessitate sit ille cui datur. Et isto modo elemosina corporalis cadit sub precepto scꝫ dare de superfluo ꝛ indigēti. Quia dare de necessariis sibi aut familie ꝛ ei ꝗ non habet ne-

cessitatē non cadit sub ꝑcepto sed magis sub consilio. Similiter de elemosina spūali ē dicendum ꝙ cadit sub precepto pro loco ⁊ tempore ⁊ aliis circūstantiis. qꝛ non semꝑ est corrigendus ꝓximus seu monēdus sꝫ pro loco ⁊ tempore. ⁊ ꝯsiderato modo ammonēdi ⁊ corrigēdi ex parte corrigētis. ⁊ spes meliorādi ex ꝑte eius q̄ corripit. ⁊ de hoc infra dicetur. ¶ P. Incipe ab elemosina corporali ⁊ dic michi quot sunt elemosine corꝑales. H. Septem que per hunc versum designant. Visito. poto cibo redimo. tego. colligo. condo. Visito. s. īfirmos Poto. s. sitiētes. Cibo. s. esurientes. Redimo. s. incarceratos. Tego. s. nudos. Colligo. s. hospites. Condo. s. mortuos sepeliēdo. ¶ P. De quo debet fieri elemosina. H. De ꝓprio ⁊ non de alieno. ¶ P. Ergo de male acq̄sitis non fit elemosina. H. Scias ꝙ aliq̄d dicit male acquisitum tripliciter. vno mō quia debꝫ restitui ei cui illicite acquirit sicut de rapina furto ⁊ huiusmōi. ⁊ de tali fieri non potest elemosina sꝫ restituendū est ei cui aufert. Alio modo aliquid dicit male acquisitum. qꝛ dans ⁊ accipiēs ꝯtra diuinam iusticiam faciunt sicut in symonia. ⁊ tale nō est restituendū ei q̄ dedit. nec est remanēdū apud eū qui accipit sꝫ debet in elemosinis erogari Tertio modo aliq̄d dicit illicite acq̄situm ratione actus acquirēdi nō ratione acq̄sitiōis. sicut in meretricio cuius actus est illicitus ⁊ a deo ꝓhibitus. Tamē illud qđ dat pro opere non est illicitū sꝫ potest mulier accipere locationem sui corporis ⁊ de ea elemosinam facere. Verūtamē nō debet fieri de eo sacrificiuꝫ nec oblatio ad altare. tam ꝓpter re-

uerentiā sacramenti ꝙ ꝓpter scandalum: etiā ꝓpt peccati detestationē. ¶ P. Nunquid de acq̄sitis in ludo taxillorū potest fieri elemosina. R. Propter ludentiū cupiditatē ꝓhibit⁹ ludus est. ideo ille q̄ lucrat᷑ retinere non potest nec ille q̄ ꝑdidit recipe debȝ: sȝ est in elemosinis erogandū. nisi ꝯtraria cōsuetudo fuerit q̄ ꝑmittit ludos fieri ꝓpter recreationē ciuiū solū. ⁊ non ꝓpter lucrādi cupiditatem ille tñ qui lucrat᷑ ab his q̄ nō sunt sui iuris: sicut sūt minores furiosi ⁊ serui qui dñoꝝ suorū res alienare non possunt tenet᷑ ad restitutionē dñis quoꝝ res ꝑdite fuerāt. Silr etiā ille q̄ trahit alium ad ludū frauduléter vel fraudē in ludo ꝯmittit ad restitutionē tenet᷑ ei q̄ amisit nec debet de elemosina fieri. ¶ P. Nūquid vxor. pueri. serui. monachi ⁊ huiusmōi pñt elemosinas facere absq; suoꝝ superiorū licētia. R. Illi q̄ sunt sub potestate ꝯstituti de rebus scdm quas suis supiorib⁹ subiiciunt᷑ non licet eis facere elemosinas sine suoꝝ superioꝝ licētia nisi vrgēte necessitate. Quia tñ ī necessitate oīa sunt cōia: liceret etiam de alieno succurrere indigenti Vñ monach⁹ q̄ administrationē nō habet nō pōt elemosinas facere de bono eccl'ie absq; ꝯsensu abbatis exp̄sso vel p̄sumpto. Si tñ administrationē habet: pōt de reb⁹ sibi cōmissis elemosinas facere scdm ꝙ cadūt in vsum suū. Et idē est de muliere ꝙ si nichil habeat p̄ter dotē nō pōt elemosinas facere: nisi de ꝯsensu mariti sui expresso vel presumpto Si tñ res habeat sicut ex lucro suo vel alio mō potest elemosinas facere sȝ moderatas ne ꝑ eas vir depauperet᷑. Silr nec seru⁹ pōt de reb⁹ dñi sui ele-

mosinas facere. q2 licet eas habeat ad dispensa-
tionē z gubernationē dom⁹. nō tñ ad donationem
Verūtñ aliqua modica q̄ stati posient corrūpi pos-
sunt dare. q2 in hoc ꝯsensus dñi presumit. Eodē mō
etiā dicendū est de filiis familias. q2 licet filiusfa-
milias sit heres patris. q2 nōdū habet dominium
supra res pr̄is eas dare nō pōt vt prius. ¶ P. Nū
quid clerici tenent erogare ea q̄ sibi supfluunt. R.
Clerici de reb⁹ patrimonioꝝ suoꝝ pn̄t vti ꝓ libito
volūtatis sue. dū tñ pctm̄ nō fuerit scꝫ luxuriando
vsurando z hmōi. Ideo pn̄t eas suare ꝓpter rele-
uationē penuriarū suarum: z etiā eas amicis suis
distribuere. vñ eas sic seruādo aut dando non pec
cāt dū tñ modū seruādi nō excedāt. s. suādo eas tē
pore necessitatis nō subueniēdo paupibus. De re-
bus xo eccl̄ie cū clerici non sint dñi sꝫ solū ministri
si supflua paupib⁹ nō erogēt peccāt. Verūtñ scias
q2 bona eccl̄iastica tripliciter diuidūt. q2 q̄dā sunt
pauperū. qui hec retinet z nō distribuit fur est z la-
tro. Alia sūt q̄ redeūt in partē eccl̄ie ad eccl̄iam re
parādā. z hec etiā in alios vsus ꝯuerti nō debent.
Alia sūt ad vsus seu vsū ministroꝝ sicut p̄bende z
hmōi. In his dicēdū est sicut de bonis patrimonii
dictū est q2 seruādo ea moderate ꝓ necessitate nō
peccāt. Etiā possunt in necessitate moderate suis
amicis carnalib⁹ distribuere. ¶ P. Quib⁹ dāda
est elemosina vtrū ꝓpinquiori vel meliori vel ei q̄
magis īdiget. R. Indigenti danda est elemosina.
z magis indigenti. nec danda est semper elemosi-
na meliori. z sm̄ xtutes deo ꝓpīciores sꝫ magꝫ idi
genti cū elemosina diuit⁹ sit īstituta ad subleuādā

ꝓximi necessitatē. Sed nota ꝙ in elemosinis debent tres gradus ꝯstitui. scz. honestum: debitum: ⁊ necessariū. Unde honestum est in ꝓpinquioribꝰ vt prius subueniat᷑ debitum autem vt benefactoribꝰ subueniat᷑ ⁊ precipue melioribꝰ. Sed necessarium vt magis subueniatur indigenti. Et sic amicis et ꝓpinquioribus subueniēdum est in necessitate cuz ex radice caritatis quadaz sorte nobis obuenit vt prius eis subueniamus ceteris paribus. Verūtamen ex caritatis merito meliori ⁊ vtiliori ad bonū cōmune prius est subueniendum ⁊ elemosina danda ꝓpiquiori. Ideo nō sunt imunes a pctīs qui indignos parentes ad beneficia ecclesiastica ꝓmouent dignis ⁊ melioribus relictis. Et sic breuiter. prius est amicis subueniendū necessitate vrgente. Cessante autē necessitate meliori ⁊ vtiliori est elemosina magis dāda indigēti ⁊ distribuēda ¶ P. Nūquid ioculatoribꝰ dāda est emosina. R. Qñqz licitū est eis dare: ⁊ qñqz non qm ludus necessariꝰ est ad ꝯseruationem vite humane. Quia quies in ludo habetur ⁊ solacium humane nature. Et ideo scdm philosophum ⁊ tulium. Virtuosum est vti ludo honesto tēpore debito. Ideo ludentibus ꝓpter recreationez hoim ludo honesto ⁊ tp̄e debito. licet eis dare ꝑ seruitio ⁊ labore ⁊ elemosinā facere. Hystrionibꝰ vo ⁊ ioculatoribꝰ vtētibꝰ vbis ihonestibus vel factis nō. licz dare aliqd qr eoꝝ dicta vł facta sunt magis ad ꝯfusionē ꝙ ad ꝯsolationē Ideo qui talibus donat peccat: quia eos fouet et substinet in peccatis. ¶ P. Nunquid potest aliquis sibimet elemosinā facere. R. Proprie loquendo nō

Nullus potest sibimet facere elemosinaꝫ loquen-
do de elemosina corporali. quia elemosina ē opus
mie. Misericordia autem aliena miseriā respicit. ⁊
illam suā facit. Ideo ꝓprie nullus sibimet elemo-
sinā facit. Verūtamē ex ꝯsequenti potest sibi com
modū facere ex elemosina sicut cū distributor ele-
mosinaꝝ facit ꝯmoduꝫ ex ecclīarū administratiōe
sibi etiā posset accipe si indigens fuerit ⁊ necessi-
tatē habuerit sicut daret alii indigenti. ¶ P. Nū
quid possunt elemosine que debentur ꝓ defunctis
distribui licite deferri absqꝫ defunctorū detrimē-
to. R. Absolute loquēdo nō debent deferri sed sta
tim distribui verūtamē si executor aliquātulū dif-
ferat dare vt res defūcti āplificet eas plꝰ vēdēdo
vel meliorādo nō peccat: sed laudabile est. Si ve-
ro ecōtrario faciat ꝓpter negligētiam suā vł suuꝫ
ꝓprium ꝯmodum sine defunctorū cōmodo peccat
¶ P. Nūquid ex tali dilatione defūctꝰ patiᷓ. R.
Scias ꝙ duo detrimēta patitur mortuus ex dila-
tione distributiōis elemosinarū. Primuꝫ detrimē
tum quod patiᷓ est tolerātia pene. Scōm est sub-
stractio remedii ⁊ adiutorii. Ex parte autē elemo-
sine sunt duo remedia. Primū est meritū ecclesie.
Scōm effectꝰ ecclīe ꝙtū ergo ad meritū ecclīe de
fūctꝰ nullū detrimentū patiᷓ propᷓ dilationem di-
stributiōis nec maiorē penā patiᷓ. Sed quantū ad
effectum elemesine qui est adiutoriū ⁊ remedium
defūctis patiᷓ nō ꝙtum ad penā. sed qꝛ remedium
suffragioꝝ ei nō adhibeᷓ ꝓpᷓ tarditatē distribu-
tionis. Et ideo peccāt q̄ elemosinas defūctoꝝ abs
qꝫ rōe differūt nec distribuūt ⁊ sibi ipis dānationeꝫ

acquirūt. Hec tibi petre de elemosina corporali ad p̄sens sufficiāt. ¶ P. Nunc de elemosina spiritua li michi dicas/quot modis habet fieri. H. Septē sunt elemosine spirituales que per hūc versuz desi gnant. Consule/ doce/castiga/solare/remitte/ fer ora. Cōsule. scz ignorantē. Doce errātem. Castiga delinquentez. Solare desolatum. Remitte iniurie reatū. Fer supporta lapsuz. Ora ꝓ inimicis. ¶ P De castigatione que est fraterna correctio aliis omissis ad presens audire volo. Et primo vtrū de beā semper corrigere delinquentē. ⁊ nūqd dimitte re. H. Sicut dictū est supra in principio huius ca pituli fraterna correctio cadit sub precepto affir matiuo. ⁊ ideo suas circunstantias reqrit. qꝛ non quocūqz loco / nec quocūqz tempore corrigendus est. sed pro loco ⁊ tempore. Et ideo scias ꝙ frater na correctio dimittitur triplici ratione. primo ra tione caritatis ⁊ hoc meritorie quando ꝓbabilit timetur ne deteriores fiant delinquentes corrigē di vel alios a bono impediant. vel a fide auertant vel ab hoc infirmos premant vel a bona via ⁊ vi ta pia erudiendos impediant. A talium correctio ne pro loco ⁊ tempore abstinere licz vt dicit augu. Non videtur esse cupiditas occasio. sed ꝯsilium ca ritatis. Secūdo dimittitur fraterna correctio cuz pctō mortali. scilz qñ ꝓpter timorē humanum vel cupiditatē seu fauorē pctōꝛ dimittit corrigi. Et pre cipue qñ p̄sumitur ꝙ ꝓpter correctionem posset a pctō retrahi. Tertio obmittit fraterna correctio ⁊ hoc cū pctō veniali qñ. s. ꝓpt aliquē timorē vel cu piditatez qs efficit tardioꝛ ad fratrē corrigendum

tamen ꝓpter hoc non dimitteret fratrē corrigere
si de eius emēdatione separet ⁊ sic sancti viri qn̄qꝫ
negligūt corrigere delinquētes. Tempus aūt quo
quis obligat̄ ad correctionē fraternā: est cū delin-
quens sibi occurrit ⁊ pōt cōmode corripi ⁊ speratur
eius emendatio ⁊ non est alius cui ex officio incū-
bat corrigere vel si ille cui incumbit sit negligens
in corripiēdo. Cōtra autem excusatur quis a pre-
cepto correctionis fraterne: qn̄ videt fratrem ex
hoc deteriorari vel qn̄ scit sup̲iorem eius paratum
ad corrigēdū delinquentez. ¶ P. Quib⁹ incūbit
fraterna correctio. R. Scias q̄ duplex est frater-
na correctio. Una est actus caritatis ⁊ hec fit per
simplicē monitionē: ⁊ talis pertinet omnibus ca-
ritatem habentibus siue fuerit subditus siue pre-
latus: ⁊ istomō potest inferior superiorem suū de-
linquentē cuz mansuetudine ⁊ reuerētia corrigere
Alia est correctio q̄ est act⁹ iusticie que fit per pu-
nitionem vt alii magis timeant ⁊ hec pertinet ad
sup̲iores solū qui nō solum debēt monere sed etiaꝫ
punire ⁊ talis correctio nō ptinet ad inferiorē res-
pectu sup̲ioris cū nō habeat sup ip̄m iurisdictionē
sed magis ecōuerso. Prīa autez correctio q̄ ē act⁹
caritatis pōt p̄termitti ad tēpus qn̄ videlicet dubi
tat̄ ex ea deterioratio seq̄. Sꝫ scd̄a q̄ est act⁹ iusti-
cie: nullo mō debet p̄termitti etiā si delinquens de
teriorer̄ ex ea. Un̄ iudex nullo mō dꝫ pretermittere
sententiā dānatiōis i peccātē ꝓpter pturbationes
aut tiorē ei⁹ siue amicoꝝ suorū. ¶ P. Nunq̄d pōt
pctōr corrigere. R. Quicūqꝫ alium corrigit: debet
se a pctō pri⁹ emēdare suo. Un̄ si p̄latus delinquēs

corrigit subditū delinquentē peccat īdigne vtens officio suo. Verūtñ per simplicem monitionem vel rogationez pōt prelatus ⁊ quicūqz alius subditus etiā in pctō notorio existēs delinquentē monere vt desistat a pctō ⁊ suo exemplo non incitatur ad malum ⁊ talis sic corrigēdo ⁊ monendo ⁊ rogādo nō peccat ¶ P. Nunquid secreta admonitio p̄cedit publicā denūciationē sicut dicit dn̄s in euangelio. Si peccauerit ī te frater tuus corripe illū inter te ⁊ ipm solū. R. Si peccatū fratris est manifestum ⁊ publicū publice debȝ manifestari ꝓpter correctionem aliorū vt inde exemplū assumāt. Si vero peccatū sit occultū aut illud peccatū fit in nocumentū ꝓximoꝝ corporalis: q̄ꝛ vult incēdere ciuitatem vel aliū occidere. vel spūaliter q̄ꝛ hereticꝰ est ⁊ homines priuatim a fide auertit. tūc opȝ statim ꝙ ꝓcedatur ad denūciationē nisi firmiter speret ꝙ ꝑ simplicē admonitionē posset illa mala īpedire. Si vo peccatū occultū sit solū in nocumentū peccātis vel eius qui eū corrigit debet ꝑ simplicē admonitionē corripi. Postea scđȝ p̄ceptū dn̄i si noluerit emēdare debet corā duobꝰ vel tribꝰ argui seruādo tñ famam quā pōt: ⁊ si nō pōt eiꝰ fama seruari q̄ꝛ pctm̄ suū multiplicat dn̄s voluit ꝙ cuȝ dispēdio fame publice argueretur. Et sic pȝ ꝙ secreta admonitio dȝ p̄cedē publicā denūciationē ¶ P. Ergo peccāt religiosi q̄ fratres publice corā aliis de suis culpis ī culpis arguūt ⁊ ꝓclamāt. R. Nō q̄ꝛ tales ꝓclamatiōes q̄ fiūt ī culpis religiosoꝝ solū fiunt de leuibus q̄ fame fratris nō derogāt. Si vo eēt tale de quo fama fratris lederet. esset ꝯtra p̄ceptū dn̄i qui per

hunc modū peccatum fratris publicaret. Et si prelat⁹ p̄ciperet gn̄aliter vel alicui specialiter q̄ publicaret illud pctm̄ quo fama fratris ledi posset cū sit occultum nō est ei obediendū: qꝛ ꝯtra p̄ceptum dn̄i nullus tenet̄ obedire: ⁊ qui obediret peccaret etiam si p̄latus hoc preciperet. Aliter tamen esset si peccatū p aliquas suspitiōes vel iudicia: aliqualiter publicaret̄. qꝛ in tali casu posset prelatus precipere eo modo quo iudex exigendo iuramētū de veritate dicēda preciperet. Hec de elemosina tam corporali q̄ spirituali ad p̄sens tibi petre que dicta sunt sufficiant.

Petrus. De tertia p̄te satisfactionis scꝫ de ieiunio michi dicas. si ieiuniū sub p̄cepto cadat. H. Qꝛ p ieiuniū carnis ꝯcupiscētia reprimit̄ mēs eleuat̄ v̄tutes ꝯuāt̄. idō ieiuniū cōit̄ ē de p̄cepto iuris diuini natural̄. Sꝫ determinatio tp̄is ieiunioꝝ ⁊ modus ieiunandi ad ius positiuum p̄tinet ad p̄latos eccl̄ie ⁊ isto modo ieiuniū cadit sub p̄cepto eccl̄ie. Un̄ qui ex ꝯtentu vel sine causa rōnabilis trāsgredit̄ ieiunia: peccat mortaliter. tan̄q̄ ꝯtennens eccl̄ie mandatū vel p̄ceptū. ¶ P. Qui sunt qui a ieiunio absoluuntur. H. Pueri: debiles. infirmi. ⁊ ꝯpulsi necessitate. ¶ P. Usqꝫ ad quot annos tenētur pueri ad ieiunia conseruāda. H. Ut cōiter dicit̄ ad. xx. annū. vel ad. xxi. qꝛ pueri p̄pter actū nutritiue ⁊ augmentatiue virtutis indigēt pauco cibo ⁊ frequenti: q̄diu sunt in tp̄e augmēti. Tēpus autē illud scd̄m ph̄m est tēpus. xxi. anni. Un̄ in summa raymōdi. ca. defer. in. glo. dr̄ q̄ pueri a. xx. annis ⁊ supra ieiunare tenent̄. Nec ante hāc etatem

credo aliquē esse ꝯpellēdum ad hmōi ieiunia: nec statim post. Quia quidā sunt in.xxi. anno vl. xxii. debiliores ꝙ alii i.xviii. Vñ ad arbitriū boni viri recurrendū est. Et sequit ex dictis illi⁹ glose ꝙ pueri vsqꝫ ad illud tp̄s ad ieiunia non tenent. ista tñ non sunt publice p̄dicanda. cū ad ꝯcupiscentiā iuuenes ꝛ ad gulam faciliter moueant. Ideo conueniēs est vt citi⁹ ante tēp⁹ dictū moueant ad excercenda ieiunia ꝫm ꝙ eorū virtus roborat. Eodem etiā modo iudicandū est de infirmis ꝙ scd̄m arbitriū boni viri ē limitādū eoꝝ ieiuniū. ¶ P. Quid de peregrinis ꝛ laborantib⁹ est agendū. R. De peregrinis scias. ꝙ si pegrinatio cōmode differri potest: debet p̄termitti ꝛ ieiunium pfici. Si vo necessitas imineat: ꝙ p̄termitti nō possit nec differri peregrinatio. qꝛ ꝯpellunt hoīes ire in excercitum ex p̄cepto eccl'ie: sicut trāsmarinare tp̄e passagii. vel aliud iter necessariū arripuerint qd̄ oportet facere: a ieiunio excusant si ieiunare non possint. Vñ si ꝓpria volūtate peregrinationē arripuerint i quadragesima cū ad illā nō teneat: vel alio tēpore precedenti possent illas pegrinationes fecisse non excusant a ieiunio. Et si ea transgrediant peccant. ꝛ tenent alio tēpore ieiunia fracta recōpensare ꝫm ꝯsilium eccl'ie vnde sup hoc a suis p̄sbyteris ante quadragesimā sunt monēdi. De cursorib⁹ magnatum quoꝝ vsus ē necessarius si eos occurrere oporteat ꝛ ieiunare nō possunt excusant. De laborantibus ꝛ opantib⁹ terraꝝ vineaꝝ: fulonū: metalloꝝ: ꝛ ceteris talib⁹ vbi opus ē cū magno labore. si adeo sūt paupes ꝙ p seipos oporteat colligere vineas

ꝓprias: aut aliūde victū sufficiēter. nō habeāt pro se ꝛ familia sua cui⁹ curā habēt nisi laborādo ꝛ laborare nō possint nisi ieiunia frangāt. pñt ieiunia frāgere ꝛ laborare. Silr̄ si serui sint rustici q̄ debēt facere opa dn̄is suis non peccant mortalr̄ ieiunia frāgēdo. ꝛ hoc tn̄ p dispēsationē ecclie vtile ē fieri. Si vo oparii diuites sint ꝙ possint p alios opera sua pficere nō excusant. sȝ si velīt laborare vl' opari psonaliter ita laborem patiant añ prandiuȝ laborādo ꝙ nō oporteat eos ieiuniū soluere. vñ constat ꝙ intētio maioris lucri ꝛ nō necessitas non excusat opariū a ieiunio. nec sunt imunes a pctō qui operarios ꝯducere noluūt nisi tali pacto ꝙ ieiuniū soluāt vt plus operent: nisi forte sic necessitas que festinationē opis pro quo laborat exposcat. ¶ P. Quid de seruiētib⁹ nobiliū. R. De seruiētib⁹ nobiliū q̄ habēt seruire ad mensas: coꝝ si ex causa necessaria aliq̄tuluꝫ ꝑueniāt horā comedēdi ex toto comedēdo vl' ꝑlibat modicū. ne ꝓpter debilitateȝ in seruiēdo deficiāt: ꝛ hoc faciant positis iā mēsis vel parū ante. ita ꝙ ꝓpter ꝯtinuationē tēporis totū debeat reputari vna mēsa non credo ꝙ peccent sicut nō peccāt seruiētes mediocriū psonaꝝ q̄ surgūt de mēsa dn̄oꝝ suoꝝ vt vadāt ad vinū vel vt portēt ēcenia: ꝛ iterū reuertētes comedūt. Iteȝ credo de regl'arib⁹ q̄ legūt legēdas i refectorio ad mēsā idē eē sicut dictū ē de seruiētib⁹ diuitum ꝛ nobiliuȝ dum tn̄ hoc ex licētia faciāt. De iuniorib⁹ ꝛ nouitiis sup soluēdo ieiunio vel nō soluēdo credo ꝙ tenent magis discretioni ꝑlatoꝝ aut dispēsationi ꝙ ꝓprio iudicio acq̄escere ¶ P. Quid de ꝑgnātib⁹

⁊ nutricibus dicendū est. R. Si timeat̄ ꝓbabiliter de ꝑiculo eaꝝ si ieiunauerint sicut de ꝑiculo fetus in vtero i pgnantib⁹ vl' de victu pueri ad vbera in nutricib⁹ nō solū possunt soluere ieiunia. sed etiā tenent̄. Quātum aūt ad dispēsationē ieiunii si cō stet oībus vicinis de causa ꝓpter ꝙ soluendū est ieiuniū/non necessariū ē ꝙ petatur dispēsatio. Si aūt dubiū est illis qb⁹ soluendū est ieiuniū. ⁊ aliis petat̄ dispēsatio ab ep̄o aut ei⁹ penitētiario si ep̄s defuerit. Si xo nō possit haberi vterq3 sufficit licētia ꝓprii sacerdotis. Silr' si causa manifesta sit ifirmo. ⁊ nō sit manifesta aliis/debet petere licentiā frangēdi ieiuniū ꝓpter scandalū alioꝝ. Null⁹ aūt auctoritate ꝓpria debet ieiunia frangere ab ecclia instituta. Oia eni ⁊ que dicta sunt de ieiunio require in sūma p̄dicta. s. raymondi. in. glo. ca. de seruis. ¶ P. Nūqd paupertas semp excusat a ieiunio. R. Illi pauperes q̄ nō pōssūt habere simul quod ad vnā comestionez sufficere debet excusant̄ a ieiunio. sicut sunt illi qui frustratim querūt panē illi eni q̄ possunt habere illud nō excusant̄. ¶ P. Que sunt tēpora ieiunioꝝ. R. Primū tempus est in principio veris ante festum pasche. s. tempus quadragesime tam propter refrenationem concupiscentie que multum viget in illo tempore ꝙ propter preparationem ad gratiam que confertur in baptismo qui solennisatur in vigilia pasche. ꝙ etiam propter sumptionem dignam ad sacramentum eucharistie ꝙ quilibet christianus fidelis debet assumere.

¶ Item propter ieiunium quadragesime in quo

De

omniũ dierũ quasi decimã soluim⁹ in singulis quadris anni tres dies ieiunii sunt instituti q̄ quasi in primitias ꝯputant. ⁊ ad expiãdum peccata singularũ quartarũ. Et dicũtur ieiunia quattuor tẽpoꝝ Similiter in solennitatibus ꝑcipuis vigilias ieiunamus vt promptiores ad deuotionẽ simus. ad solẽnitates sanctorũ celebrandas ⁊ obseruandas. ⁊ scias ꝙ licet omni tẽpore ieiuniũ sit laudabile. diebus tamen dñicis non ieiunam⁹ cũ sit dies leticie ⁊ non afflictionis. Similiter ad detestationem erroris manicheoꝝ qui eo die ieiunabãt ¶ .P. Que cibaria sunt sumenda ⁊ q̄tum in die. R. Illa cibaria sunt sumẽda in ieiuniis que concupiscentiam nõ mouent vel min⁹ mouent. Unde carnes animaliũ ⁊ lacticinia cum multuz ꝯformẽt complexioni hominũ vt statim ꝯuertant in materiã seminis ꝓhibita sunt ⁊ maxime in quadragesima. Quia vero pisces non ita ꝯformantur ꝯplexioni hoim nec ita cito in materiã semis ꝯuertũt: sicut ⁊ carnes ideo non sunt ꝓhibiti. In aliis autez ieiuniis scd̃m obseruantiã locorum fit abstinentia ab lacticiniis ⁊ ouis. vinũ autẽ licz inflãmet ꝯcupiscentiaz tamen non ꝓhibet ieiunantibus qꝛ eius inflãmatio non tantũ durat. q̄tuz inflãmatio ꝯcupiscẽtie que procedit ex esu carniũ. sed cito transit. Similiter non ꝓhibetur ꝓpter impedimentũ digestionis que nimis debilitaret. De institutione autẽ ieiunii scias ꝙ institutum est vt ieiunantes semel in die tantuz comedant licet possint pluries bibere propter digestionez. Similit sumptio electuarioꝝ ⁊ aliarum medicinarum. ieiuniũ istud ab ecclesia institutum

non soluunt. Nisi sumat forte aliquis in magna q̄titate in fraudē per modum cibi. qꝛ sic ieiunium frangeret. Hore comedēdi est hora vel circa qꝛ tali hora xp̄s emisit spiritū. qꝛ ieiunantes debent se ꝯformare passiōi xp̄i. Nec requirit deꝛminare hora nona scd̄m subtilem estimationem: sed secundū grossam vt sit circa horam nonam propter necessitatem potest aliq̄tulum preueniri. Hec tibi petre de ieiunio sufficiant ad presens.

Petrus. De restitutiōe michi dicas q̄ ad satisfactionē ptinere videꝛ. Et primo vtrū restitutio sit de necessitate salutis. S. Sic. qꝛ seruare iusticiā ē de necessitate salutis. Restitutio eni ē act⁹ iusticie cōmutatiue: qꝛ alteri reddere qđ suum est ē iusticia. ⁊ ideo restitutio est de necessitate salutis ¶ P. An de furto rapina ⁊ hmōi debet fieri restitutio. S. Rem alienam furtiue retinere non licet. ⁊ qui eā capit ad restitutionē teneꝛ nisi in casu extreme necessitatis in quo oīa sunt cōia. nec hoc habet rationē furti. Verūtn̄ in rebus minimis q̄ tāq̄ derelicte videnꝛ a domino furtū nō ꝯmittiꝛ: si accipianꝛ occulte. sicut est act⁹ poma ⁊ hmōi nec ad restitutionem accipiens teneꝛ nisi ille qui accepit habet animū furandi ⁊ nocumentū inferendi ꝓximo qꝛ sic furtū ꝯmitteret ⁊ peccaret ⁊ ad restitutionē teneret q̄uis paruū esset. Scias tn̄ ꝙ aliquis accipit rem alterius occulte auctoritate iudicis hoc decremētis furtū non ꝯmittit. qꝛ sibi debitum factum est ei sententialiter ad iudicatū. ¶ P. Nunquid ille qui rem suam occulte accipit ab alio detentam furtum cōmittit. S. Non cōmittit furtum

nec restitutionē tenet cū non grauet eum q̄ iniuste
retinet sz peccat ɔtra cōmunē iusticiā dn̄ ipe vsur=
pat sibi sue rei iudiciū/ordine iuris ꝓtermisso ⁊ te
netur deo satisfacere ⁊ ɔfiteri. Verūtn̄ quidam di
cūt ꝙ si psona q̄ rē detinet sit ita fortis ꝙ ali⁹ non
possit ɔtra eū litigare accipiēdo sic rem suam non
peccat qꝛ in hoc obtinet vim iuris. Similiter si iu
dex sit absens vel fauorabilis iniuriāti. qꝛ in talib⁹
vt dicūt ɔcedit cuilibet a iure ꝙ quoquomō rē suā
accipiat non peccat nec ad ɔfessionē tenet. Et hec
ē opinio godefridi ī quolibeto suo. xii. q. xviii. Opi
nio tn̄ thome q̄ prima est cōmunius tenet. De his
vero q̄ rem suā apud aliū depositā furtiue accipi=
unt scias ꝙ peccāt. qꝛ grauant depositariū ⁊ possz
cōpelli ad reddendū. Ideo ad reuelandū tenet ⁊ re
uelādum grauamen depositarii. ¶ P. Aliqd pōt
aliqs rem iniuriātis accipe furtiue ꝓ re sua violē
ter detēta. S. Rem alteri⁹ loco rei sue ablate etiā
violēter cū in re illa nunq̄ dominiū habebit. nō li
cet accipe alicui. ⁊ qui hoc facit peccat ⁊ ad resti=
tutionē tenet. ⁊ hec est opinio magnoꝝ. Alii dicūt
vt supra ꝙ verū est qđ dicendū est si possit rē suam
repetere ordine iuris. verūtn̄ si non possit ꝓpt po=
tentiā iniurātis aut obsententiā iudicis vt dictuz
est. pōt vsqz ad valorē sue rei de reb⁹ detinentis ac
cipe. Cū res detinētis sint ꝓ re detēta obligate er
ga oppssum. ⁊ hoc ei ius ɔcedit. Verūtn̄ tutius est
vt nichil accipiatur alienum. cum iusta estimatio
difficiliter habeatur ⁊ ad accipiendum sint homi=
nes proni. ¶ P. De rapina michi dicas. Utrum
sit rapina grauius q̄ furtuz. S. Scias rapinā gra

uius ꝛ detestabilius esse peccatū ꝙ furtum inq̄ntum magis repugnat voluntati eius cui aufertur. Unde furtum ꝯmittitur per ignorantiā illius cui aufertur. sed rapina per violētiam. Ideo cum nullus potentiam habeat super alium nisi per potestatem publicā: ideo quicūqꝫ violēter alteri aliq̄d aufert non vtēs potestate publica: rapinam ꝯmittit ꝛ ad restitutionem tenetur. Principes tamen qui sunt custodes iusticie ꝓpter conseruationem iusticie et rei publice si exigant quod eis scd̄m iusticiam debetur. Etiam si violentiam adhibeant non cōmittunt rapinam. Similiter ad impugnanduꝫ hostes si per violentiam a subditis aliquid accipiant: rapinā non ꝯmittūt. Si vero absqꝫ rōne ꝛ ꝯtra iusticiā aliq̄d abstulerit violenter rapinā cōmittūt ꝛ ad restitutionē tenent̄ sic latrones. Silr̄ illi q̄ in bello predātur si bellum iustū fuerit rapinā non cōmittunt. licet peccēt ex nimio appetitu accipiendi. Si vero iniustum bellum peccant in accipiendo ꝛ rapinam committunt ad restitutionem tenentur.

¶ Sequitur de vsura

Petrus. De vsura michi dicas. Si liceat aliq̄d accipere pro pecunia mutuata. ꝛ si recipiatur an ad restitutionem teneatur. S. Ad dissolutionē questionis tue primitus scias. Q͛ quedā sunt res quarum vsus est ipsarum consumptio. sicut pecunia consumitur distribuendo vinum bibendo. blada comedendo. oleum lignūqꝫ comburendo ꝛ cōsimilia. Et in talibus rebus cum non habeāt vsum fructū. non potest seorsum ꝯputari res ꝛ vsus rei. Sed cuicūqꝫ conceditur vsus rei ꝯceditur ipā res

Et cui tales res ↄcedunt̄ ꝑ mutuū transfert̄ in euȝ
cui mutuat̄ ipaꝝ dominiū. Unde qui mutuat alteri
pecuniā seu bladuȝ: vinū: ꝛ oleū ꝛ hmōi non potest
super illud retinere dn̄ium: cum vtendo corrūpat̄
ꝛ ideo vsus taliū rerū vendi non pōt. qꝛ si quis vel
let vendere bladū vel vinū ꝛ seorsū vsū vini vl' bla-
di vēderet eandē rē bis. vl' vēderet illud qđ nō est
cum vinū sit iā potatū seu bladū comestuȝ ꝛ sic cō
tra iusticiam faceret ꝛ peccaret. Similimodo qui
etiā mutat vinū vel triticum ꝛ petit vnā recōpen-
sationē equalē rei. ꝛ aliā recōpensationem ꝓ pre-
cio vsus rei. ↄtra iusticiā facit ꝛ tale mutuum aut
venditio vsura dicit̄. que scđm sapientē dicit̄ icre-
mentū fenoris. ꝛ sic in oībus talibꝰ rebꝰ que vten-
do ↄsumuntur pro vsu rei nichil suscipiendū est. qꝛ
vsura est. Sūt aūt alie res quarū vsus non est ipa/
rum rerum ↄsumptio ꝛ habent vsumfructum: sicut
agere equus domus ꝛ similia ꝛ in talibꝰ potest vē-
di seorsum res ꝛ vsus rei ꝛ etiā mutuari. sicut cum
aliquis mutuat equum aut agruȝ vel domū potest
ꝓ vsu equi vel domus aut agri accipere precium
ꝛ in hoc non peccat. Unde manifestū est cum vsura
sit ↄtra iusticiam vt dictum est peccatum est ꝛ resti
tui oportet. Nec ꝓpter hoc peccant qui propter ne
cessitatem suam accipiunt pecuniā alteriꝰ sub vsu
ra. quia subueniunt sue necessitati. Secus autem
qui absqȝ necessitate sumeret pecuniam sub vsura
qꝛ sic peccaret ꝛ vsurariū induceret ad peccatum.
Similiter ille ē particeps vsurarii pcti qui sibi pre
bet aut prestat pecuniam vt ex ea vsuras exerceat
In generali scias ꝙ non licet ꝓ pecunia mutuata

vel alia quacunque re quod vtendo consumitur plus exigere quam quantitatem pecunie vel rei mutuate seu valorem tempore quo mutuatur. Unde manifeste vsuram committunt. et peccant qui bladum vinum et huiusmodi mutuant vel vendunt ad precium temporis subsequentis. quia tunc vsum rei iam consumpte vendunt similiter et tempus. Similiter qui res carius vendunt quam sit iustum precium propter expectationem solutionis vsuram committunt: quia expectatio solutionis habet rationem mutui. et in hoc tempus vendunt. Similiter qui emit rem minus quam sit iusti precii propter anticipationem solutionis vsuram committit quia illa anticipatio solutionis habet rationem mutui cuius quidem precium est illud quod dirimitur de iusto precio. Et hoc maxime in rebus que tradi non possunt sicut sunt illi qui emunt bladum in herbam et huiusmodi. Similiter qui debet ad certum terminum pecuniam vel aliud si aliquid sibi dimittatur vt citius soluat vsuram committit manifeste. quia tempus solutionis vendit et ad restitutionem tenetur. Nec excusatur per hoc quod soluendo ante terminum grauatur vel quod ab alio inducatur scilicet ab eo cui debetur. Similiter illi qui pecuniam accipiunt mutuo sub vsuris et volentes recuperare vsuras vendendo pannos aut alia mobilia plus quam valeant propter solutionis expectationem vsuram committunt. Cum in hoc tempus vendatur et illa expectatio rationem mutui habeat. Nec possunt se excusare eo quod volunt se seruare indamnes recuperando in hoc vsuras quas debent: possunt tamen mercatores licite vendendo res suas repetere moderatas expensas quas fecerunt in portatione earum sicut patet in pannis et consimilibus rebus. Nec tamen possunt superfluas expensas repetere. Item scias quod si alicui pro pecunia obligatur

domus: ager. aut alia res cuius vsus pcio estimari debet ille q mutauit vsuz illi9 rei debet ɔputare in solutionē ꝛ restitutionem pecunie mutuate. nisi talis res forte fuerit cui9 vsus inter amicos ɔcedi ɔsueuit sine precio sicut est liber ꝛ hmōi. Igit sum mati teneas q nullo mō licz pro pecunia mutuata aliqd accipe qd pecunia mensurari possit. etiam pro alia re nō habēte vsūfructū vt dictū est. ¶ P. Ergo ille q mutuauit ꝛ dānuz incurrit ex mutuatione pecunie sue nō poterit dānū suuz repetere vt videt. S. Scias. q ille solūmō q amore beniuolētie mutuat alteri pecuniā vel aliam rem ꝛ non pro precio pōt ex pacto deducere cuz eo qui accipit mutuum recōpensationē dāni quod mutuās incurrit ex hmōi mutuatione. Sicut cū debet reddere pecuniā ad certā diē ꝛ ille nō soluit. ꝛ ppt defectum solutiōis mutuās dānuz incurrit. Potest repetere dānū suū nec hoc ē pecuniā vēdere sz se indānē seruare ¶ P. Nūqd fauor vl obseqū pōt recipi p pecunia mutuata. S. Beniuolētia amor ꝛ hmōi pūt ex mutuo recipi tū nō possēt pecunia mēsurari. munus tū ab obseqo vl a ligua nō pōt repeti sicut nec mun9 a manu cū nō possint pecunia mēsurari qd pz in suētib9 q sui obseqū vēdūt. Et silr i aduocatis q laborē sui ɔsilii ꝛ penā vēdūt. verūtū tale munus ab obseqo vel a ligua ex sola beniuolētia pōt recipi. Nō qsi ex recōpensatōe mutuate pecunie. Silr aut pōt recipi mun9 a manu vel donū gratuitū nō ex pacto tacito vl expsso qd etiā dās donassz ātēq pecuniā mutuo recepisset. Ideo donū ex beniuolētia solūmō pōt mutuās recipe. qr ppt mutuatio-

nem nõ efficit peioris cõditionis. Etiã nota q̃ licet nõ possit pro pecunia mutuata plus exigi q̃ pecũia tñ ille q̃ cõmittit pecuniã mercatori vel artifici per modũ societatis potest ille q̃ mutuat partem lucri qđ ex ea prouenit expectere: sicut de re sua qr dñiuz nõ transfert pecunie in eũ cui cõmisit: sz magis remanet in mutuante. Et hoc intelligit qñ periculuz dãni non solũ spectat ad suscipientẽ sed etiã ad dãtẽ τ mutuantẽ. Et sic bene licitũ est q̃ vn⁹ soci⁹ det pecuniã: τ ali⁹ suppleat laborẽ. ¶ P. Ut dictũ est qđ accipit pro vsura ẽ restituendũ. Nũquid oĩa que lucrata sunt ex pecunia vsuraria sunt restituenda. R. Possessiones q̃ ex vsuris sunt cõparata τ nõ fuerũt nec sunt eoꝝ quoꝝ fuerũt vsure. τ ideo nõ sunt eis totaliter restituende. cũ ex industria sua τ labore suo ille qui recipit vsuras illas acq̃sierit. Etiam fortis qr pl⁹ valent q̃ vsure sz qr obligate sunt his quoꝝ fuerũt vsure. Ideo p̃cipit vt vendant τ ipaꝝ precia restituant scđm q̃titatez vsurarum receptaruz. Et sic intelligit illa decretalis extra de vsuris Cum tu sicut asseris. Nota tñ q̃ ille qui recipit domũ vel agrũ aut rem aliam q̃ habz vsumfructũ ab alio sub vsuris. Non tenet solum restituere domũ vel agrũ aut rẽ quã accepit sed tenet fruct⁹ indẽ ꝑceptos restituere. qr fruct⁹ illaꝝ rerũ sequunt eas τ eis debent. Aliud tñ ẽ de reb⁹ q̃ nõ habẽt vsũfructũ vt vinũ bladũ τ hmõi. qr soluz eas tenet restituere ille q̃ p vsurã eas recipit. Nec illđ qđ acq̃situ ẽ ex illis reb⁹ restituat cũ nõ sit fruct⁹ eaꝝ sic acq̃situ sz hũane idustrie. nisi forte ꝑ detẽtionẽ illi⁹ rei. alter cui⁹ res ẽ q̃ est ꝑ vsuraz extorta. sit nimis dãni

ficatus. qz tūc ille qui per vsurā eam recepit tenet ad recōpēsationē nocumēti. ¶ P. Nūc de restitutione aliaꝝ reruz michi dicas sicut de nocumentis illatis in ꝑsona vel in rebꝰ. S. De dāno illato ipersona sicut est abcisio mēbri vel defloratio virginis quia non potest restitui ad equale cū mēbrum abscisum ⁊ integritas carnis restitui non possit debet scd̄m recōpēsationē restitui sicut in pecunia vel honore ad arbitrium boni viri. Et hoc intelligitur de puella qn̄ per violētiam corrūpitur: quia si ex voluntate eius sine fraude ⁊ violentia corrumpatur. Non tenetur ad restitutionez q̄ eā violauerit. De fama vero scias ꝙ tripliciter pōt quis alterius famā auferre. Primo modo dicendo verū ⁊ ordine debito seruato sicut ꝓbādo crimē alterius scd̄m ordinem iuris ⁊ sic non tenet restituere. Scd̄o modo verum dicēdo sed nō ordine ⁊ sic tenet ad restitutionē fame q̄tum potest absq; mandato. scz se malum dixisse dicendo vel eum iniuste diffamasse. Et si famā ei restituere nō potest debet ei aliter recōpēsare. Tertio modo falsum dicendo ⁊ iniuste ⁊ sic tenet famā restituere ⁊ q̄bꝰ ꝓdiit etiā oibꝰ falsum crimē se mētitū fuisset ⁊ falsū dixisse Et scias ꝙ illi q̄ ex officio suo hn̄t ꝓuidere saluti alioꝝ peccāt nisi ifamiā a se repellāt. Cū fama sit nccia ad efficatione ꝓximoꝝ. Repellit aūt ifamia dupliciter vel casū ifamie substrahēdo vł ligwas detrahētiū ꝯpescēdo. Circa vero restitutionē faciēdā ꝓpt dānū illatū rebꝰ. Scias ꝙ aliq̄s dānificat in rebꝰ dupliciter. vno mō qz aufert ei ꝙ actu hz ⁊ tale dānū restituēdū ē bz recōpēsatōez eq̄lē sicut ꝯburēdo domū vł iterfi

ciendo equũ ⁊ hmõi. restitutio debet fieri scd̃m va
lorẽ domus vel equi. Alio mõ ipedit aliqs ne adi
piscatur illud qd̃ erat in via saluãdi ⁊ tale dãnum
nõ oportet restituere ex equali sz scd̃z iustã estima
tionẽ dãni. Cũ possit pluribꝰ causis impediri sicut
de blado seminato ⁊ lucro ipedito. Non tenet dã-
nificans ad totũ ꝓuentũ restituendũ sz solũ iustaz
estimationẽ dãni illati ad arbitriũ boni viri. de im
pedimẽto vero beneficii ne alter adipiscat. Nota
ꝙ multipliciter põt ipediri. Uno mõ impedit quis
iuste ne alter beneficiũ vel prebendã obtineat in-
tendens ad honorẽ ⁊ ꝯmodũ eccłie. vt si detur di-
gniori cũ alter dignus nõ sit ⁊ sic restituere nõ te-
net. Alio mõ impedit iniuste scz causa odii vel in-
uidie aut vindicte sumẽde. Si nondũ beneficium
ille q̃ impedit obtineat sz solum sit in via habendi
nõ tenet impediẽs ad restituẽdũ equale cũ ille nõ
sit illud adeptꝰ ⁊ posset pluribꝰ causis ipediri: sed
tenet ad recõsiliandũ ⁊ recõpensandũ scd̃m arbi-
triũ boni viri. Si vero sit iam adeptꝰ beneficiũ vel
iam firmatũ sit ꝙ alicui detur ipediens ꝓpter cau
saz idebitã ad restitutionẽ equalẽ tenet ¶ P. Nũ
quid restitutio semꝑ est faciẽda ei a quo res abla-
ta est vel dãnuz infert. R. Si possit inueniri debet
ei restitutio fieri vel eiꝰ heredi cuz vna ꝑsona ꝯpu
tetur cũ eo. Si vo sit multũ distãs debet ei trans-
mitti ⁊ ꝑcipue si sit res magni valoris. Nec ex ea
se teneat restituẽs grauatũ ꝙ ei mittat ⁊ expensas
faciat imittẽdo. qz hoc est in recõpensationẽ dãni
illati qd̃ alter habuit ꝓpt defectũ rei sue. Si vero
nõ possit ei ꝯmode mitti debz in loco tuto poni. vt

ꝓ eo seruetur. Si autem ille cui est restitutio faci-
enda sit omnino ignotus: debet restitutio fieri se
cundū ꝙ pōt per elemosinas vel alio modo scḋꝫ cō
silium eccl'ie. ¶ P. Nūquid semꝑ restituere tenet
qui dānū infert vel rem accipit. R. Semper tene-
tur primo ⁊ principaliter. Alii tamen ꝯsentientes
ex cōsequenti quia vt dixit apl'us. Digni sunt mor
te nō solū qui faciūt sed etiam qui ꝯsentiunt faciē-
tibus. Ideo omnes illi qui sunt causa iniuste acce-
ptionis vel dāni illati ad restitutionē tenent. Con
tingit autē nouem modis q̄ per hos v'sus notant
Iussio: ꝯsiliū: ꝯsensus; palpo: recursus Participās
mutus: nō obstās nō manifestās. Iussio qui iubet.
scꝫ iniuste accipere vel dānū inferre. Consiliuꝫ qui
hoc ꝯsulit. Cōsensus qui expresse ꝯsentit sine quo
sequi nō poterat. Palpo adulādo ex cuiꝰ adula-
tione sequit dānū alterius dicēdo: esse strennuum
factum ⁊ hmōi. Recursus receptando ⁊ substinen-
do dānum ⁊ res ablatas. Participans. scꝫ socius
maleficii. Mutꝰ. s. ille cui icūbit ex officio reprehē
dere malefactorem. Vel ꝑ ꝯsilium impedire: ⁊ hoc
nō facit: ad restitutionē tenetur. Non obstās. s. il-
le cui ex officio incūbit obuiare malefactoribꝰ si-
cut priceps q̄ substrahit auxiliū: ⁊ ide dānuꝫ sequit
ipe restitue re tenet. Cū principiū stipēdia sunt ad
hoc eis data. Nō manifestās. scꝫ ille qui tenet ma
nifestare malefactorē quādo latitat oīs enim pre
dicti ad restitutionem tenentur verūtamen princi
palis in facto tenetur: secundus ex ꝯsequenti ⁊ cō
sequēter alii. Et vno restituente illi q̄ dānū habuit
Alii eidē āplius nō tenētur Sꝫ pricipalis i facto te

nentur satisfacere τ restituere ei q̄ ꝑ eis restituit. ¶ P. Nunquid illi qui in bello accipiũt rapinam ꝯmittunt τ ad restitutionẽ tenentur. R. Si illi qui depredãtur hostes iustum bellũ habẽt nõ ꝯmittũt rapinã in accipiẽdo nec ad restitutionẽ tenent͛ licz peccare possint ĩ mõ accipiẽdi ꝓ nimia cupiditate ex praua intẽtiõe. Si vo nõ iustũ bellũ accipiẽdo ꝯmittunt rapinã τ ad restitutionẽ tenẽtur. Scias tñ ꝙ ad hoc quod bellũ sit iustũ tria reqrunt͛ τ necessario. Primum est auctoritas principis cuius mãdato bellũ est gerendũ qꝛ pricipibus τ publicis ꝑsonis pertinent bella mouere τ non ꝑsonis priuatis. Scdm est causa iusta vt scz illi qui; impugnantur sint culpabiles. Tertio requirit͛ intentio recta vt. scz illi qui pugnãt intendant malũ corrigere et bonũ ꝓmouere. Et hec tria ita ꝯcurrũt ad bellum ad hoc qd sit iustum qd si vnũ illoꝝ defuerit bellũ iniustum τ illicitum efficitur. Unde si ille qui ĩpugnat ĩ tali bello iusto accipit nõ tenetur restituere sed ei suũ esse ꝯceditur. ¶ P. Nũquid prescriptio semꝑ valet. R. Prescriptio mala fide habita non valet. Uñ si quis lõgo tẽpore mala fide ꝑscripserit scdm ius canonicuz restituere tenet͛ reddendo qd abstulit τ cui abstulerit. Nã ius canonicuz semper intendit aiaꝝ comodũ. Nullus autẽ in pctõ mortali saluari potest. Ideo qui mala fide prescripserit ẽ in pctõ mortali cum rem alterius retineat iniuste Peccatum autem non dimittitur nisi prius restituatur ablatum. Quod autem prescriptio male fide habita non sit sine peccato habetur de prescriptionibus. Quoniã omne. vbi dicitur quod oĩe

quod non est ex fide peccatū est. Sinodoli iudicio diffinimus ꝙ nulla valeat absqȝ bona fide prescriptio tam canonica ꝙ̄ ciuilis. Cū gn̄aliter sit oī ꝯstitutioni atqȝ ꝯsuetudini derogādū quod absqȝ peccato mortali non pōt obseruari. Unde oportet qui prescribit ꝙ in nulla parte tp̄is conscientiā habeat rei aliene. Si vero prescribat bona fide possidē do nō tenetur ad restitutionem. Etiam si sciuerit aliena fuisse post prescriptionē. Hec igitur de restitutione facienda circa dānū petre quo ad presens tibi sufficiat. ¶ P. Quia circa emptiones ⁊ venditiones fraus consistit in quib⁹ etiam qn̄qȝ cadit restitutio ideo de ip̄is michi aliq̄ꝫtulum dicas. Et p̄rio si liceat rem plus vēdere ꝙ̄ valeat. Cum venditio ⁊ emptio sint iuēte ꝑ cōmuni vtilitate hoīm scȝ qꝛ re alterius alius indiget nō debet magis esse in grauamē vnī⁹ ꝙ̄ alterius iō debȝ scd̄m equalitatem rei ꝯtractus institui; que equalitas rei ⁊ q̄ntitas mēsurat̄ scd̄m p̄ciū pecunie ꝑ quas res datur. Et ideo siue p̄ciū excedat quantitatē valoris rei vel res excedat precium tollitur equalitas iusticie Et sic vendere carius aut vilius emere rem ꝙ̄ valeat est illicitum ⁊ scd̄m se est peccatum. Ueruntamen si in emptione ⁊ venditione alter multum leditur; vt puta ꝙ vnus multum indigeat re alteri⁹ ⁊ alter leditur si ea careat: in tali casu iustum est non solū respiciatur rem que vendit̄: sȝ ad dānum quod venditor incurrit. Et sic subueniendo dāno vēdentis potest res vēdi licite plus ꝙ̄ valeat scd̄m se licet non vendatur plus ꝙ̄ valeat necessitatem habēti. Si tamē venditor nō dānificatur carendo

re sua: nō debet eā plus vendere ꝙ valeat: lz ille q̄ emit miretur ex ea: qꝛ vtilitatem q̄ accrescit alteri nō est suū vendere. licet possit vendere dānum suū cū precium rerū non ñ sit scd̄m se determinatū. Inde est ꝙ modicuz plus vendere vel minus emere non tollit equalitatez iusticie. sed satis ꝑmittiť. ¶ P. Dic michi quō vēditio est illicita ꝓpter defectum rei. H. Tripliciter redditur venditio illicita ꝓpter defectū rei. Prim⁹ defectus est scd̄m speciez rei sicut si vēdať aqua pro oleo vel stannū pro argēto ꝛ hunc defectū si vēditoꝛ cognoscat in re quam vendit fraudē cōmittit ꝛ restituere teneť etiā si vendat auricalcū pro auro. Scd̄us defectus est scd̄m q̄titatē que per mensurā cognoscitur. ideo si venditoꝛ scienter vtatur deficiēte mensura. peccat et ad restitutionem teneť. Nec ꝓpť hoc est inconueniens esse diuersas mensuras secūdū diuersitatez locorum ꝓpter diuersitatem copie ꝛ inopie rerū: quia vbi maioꝛ copia rerum abūdat/ necesse ē maiorem mensurā habere. Et hoc ꝑtinet ad rectores ciuitatis ꝛ nō priuate persone ideo eas p̄terire nō licet. Terti⁹ defect⁹ est ex parte q̄litatis. scʒ si vendatur aīal infirmum ꝓ sano qui scienter hoc facit fraudez ꝯmittit: ꝛ in omnibus predictis venditoꝛ scienter peccat ꝛ ad restitutionem tenetur. Si vero ignorāter hoc fecerit non peccat vendendo sed cū ad eius notitiā peruenerit debet recompensare emptori. Et sicut ex ꝑte venditoris fraus committiť/ sic ex parte emptoris sicut qñ venditoꝛ credit rem suam minus p̄ciosam vt si vendat aurum purum quod credat esse auricalcum. emptoꝛ si illud

cognoscat iniuste emit et ad restitutionem tenetur dū minꝰ illud emit ꝙ valeat. Et sic est in omibus aliis rebꝰ que minꝰ venduntꝰ p ignorantiā vendē-tis et cognitionē emētis. sicut qui vendit verū au-rū pro auro sophisticato et emens cognoscit. ad re-stitutionē teneꝰ. Similiter si venditor vēdat aurū per alkymiā factum pro vero auro fraudem ꝯmit/tit; cū nō sit aurū ꝓciosum in substantia sicut veruz aurū. ¶ P. Nūquid vēditor debet semp dicere vi ciū rei ꝙ vēdit. R. Si viciū rei que venditꝰ occul-tū sit vēditor debet illud ementi manifestare Alio quin venditio est dolosa. et peccat venditor: quia dat emēti occasionē damni et periculi. et teneꝰ ven-ditor ad restitutionē seu recōpensationē dāni sicut si venderet equū claudicantē ꝓ veloci vel domum ruinosaz ꝓ forma: et cibū corruptuz pro sano et huiꝰ modi. Si vero vicium manifestuz fuerit: sicut cum equus est monoculus et hmōi. quia licet non cōpe-tat venditori. potest tamen esse; cōueniens aliis si ipse ꝓpter illud vicium substrahat de precio ꝙtum oportet nō teneꝰ ad manifestandū viciuz rei. qꝛ for te si manifestaret illud. emptor propter illud viciū plus vellet subtrahere de precio ꝙ esset subtrahen dum. Unde potest venditor licite indennitati sue consulere. nō manifestando vicium rei sed reticen do. Nota tamē ꝙ in re viciosa vendenda cuius vi/ciū venditor scit: debet ēptori manifestare et dice-re teneꝰ. non tamen oportet ꝙ p preconem vendi-tor illud viciū manifestet et prenunciet. qꝛ sic exter reret oīs emptores ab emendo qui alias rei con ditiones non cognoscerent in quibus res bona est

⁊ vtilis. Sed sufficit singulariter dicere qui vult emere. q potest simul omnes conditiones rei comparare. scz bonas ⁊ malas. quia nichil prohibet rē in aliquo esse viciosam ⁊ in multis aliis conditionibus vtilem. Et nota q res potest vendi secundū precium quod reperitur in locis. Unde ille qui bladum defert ad locum vbi caristia est. ⁊ scit plures blada afferentes per quos melius forum habebitur potest vēdere bladum suum scdm precium qd ibi inuenit. Nec tenetur ratiōe iusticie manifestare aduentum aliorum bladum apportantium. Si tamen illud manifestaret vel de precio subtraheret hoc esset virtutis. ¶ P. Nunquid licz rē plus vendere q̄ sit empta. R. Rem absolute vēdere propter cupiditatem lucri solum. est inhonestum. ⁊ illicita est talis negociatio etiam clericis est prohibita. Rem tamen vendere carius q̄ sit empta ꝑpter aliquem finem honestū. vt scz lucrum honestū querat ad domus sue substentationem ⁊ ad subuenienḋum indigentibus aut ꝑpter publicā vtilitatem: scz ne res que sunt necessarie patrie desint. Et si talis negociatio licita est ⁊ lucrū expedit vt nō queratur quasi finis. sed vt stipēdiū laboris nec ꝑprie talis est negociatio. Uñ ille q̄ rem emit solūmodo vt cari⁹ vēdat negociat̃ q2 solū lucru3 q̄rit ⁊ turpis questus est. Sed ille qui rem emit nō vt vēdat sed teneat propter necessitatem subleuandam ⁊ postmodum propter causam necessariam vendat non negocitatur. Nec talis negociatio est venditio licet carius vendat q̄ emit. Potest tamen carius vendere rem aliq̄s licite q̄ emit. pluribꝰ de causis

Quia scz rem melioravit vel quia preciũ rei est mutatum propter loci diuersitatem. aut temporis vel propter periculum in quo se emẽdo exposuit ꝛ vẽdendo transferendo res suas de loco ad locuz. vel alias fieri faciendo. aut propter alias necessitates occurrentes. Et sic vendendo res plusq̃ sint empte. non est negotiacio absolute: sed iusta venditio. Negotiacio autem vt dictũ est clericis est interdicta propter lucrum terrenorum. cuius esse debent contemptores. ꝛ ne animũ suum a diuino seruitio nimis retrahant ad qđ sunt specialiter deputati. Ideo apostolus. ii. ad corinth. ii. Nemo militans deo implicat se negotiis. secularibus vt placeat ei cui se probauit. De restitutione vero ac de sacramento penitentie ad presens petre tibi sufficiant predicta.

De sacramento extreme vnctionis.

Post sacramentum penitentie: de sacramento vnctionis extreme michi dicas. s. quibus ꝛ a quibus ꝛ quomodo ministratur. que sit eius materia ꝛ q̃ sit forma. S. Extrema vnctio est sacramentum contra reliquias peccatorum que non sunt sufficienter per penitentiam sublate. aut per negligentiam aut per ignorantiam. Est etiam extrema vnctio vltimũ remediũ disponens ad gloriam ꝛ exhibetur per moduz curationis. Item extreme vnctionis sacramentum est vnũ. non vnitate indiuisibilitatis. sicut punctus sed vnitate perfectionis. quia in eo datur gratia ad curationẽ vulnerũ spiritualium. Datur autez hoc sacramentum solis infirmis qui sunt in statu transeundi de hac vita.

quia vt dictū est hoc sacramentum ad gloriam disponit & in extremo vite corporalis. Et quia solum per modum curationis infirmis datur & non sanis Similiter non datur pueris cū vsum rationis non habeant eo quod actualis deuotio requiritur in suscipiente. Similiter nō debet dari illis qui nec deuotionē nec cognitionē habēt: sicut furiosis & dementib⁹ nisi prius habuerint lucida interualla & illud cū instantia petierint: quia infirmis qui instanter petūt dum cognoscunt & intelligūt. si oppressi fuerint morte in extrema necessitate potest dari. Hoc autem sacramentū solis sacerdotib⁹ pertinēt ministrare vt ait beatus. Jacobus. Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros vt orent super eum vngentes eū oleo in nomine domini. Materia huius sacramenti est oleū oliuarum cum balsamo ab epō ꝯsecratum. Forma aūt huius sacramēti ē hec Per istā sanctā vnctionē & per suā piissimā misericordiam idulgeat tibi dñs omps quicquid peccasti p visum auditū & sic de ceteris sensib⁹ aliis. Vñ forma hui⁹ sacramēti ē solū depcatiua vt pz ex dictis bti Jacobi apli pri⁹ dictis iō illa forma idicatiua. s. Ego vngo os oculos oleo sctificato In noie pris & filii. &c. nō sunt forma hui⁹ sacramēti. sed solummodo illa verba prius dicta scilicet per istam sanctam vnctionē. In quibusdā tamē ecclesiis premittuntur. Quia vero vt dictū est hoc sacramentum datur p modū curationis spiritualis. ideo illa mēbra solū iungenda sunt vbi radix ē morbi spiritualis. Sicut sunt quinqz sensus. scz oculi ꝓpter visum aures propter auditū nares propter odora

tuz os ꝓpter gustum manus propt̃ tactũ qui in di gitis viget maxime. Et ista vnctio ab oib⁹ genera liter obseruatur. ⁊ est de necessitate: verũtñ ꝓpter vim appetitiuã a quibusdaz inungunt̃ pedes ⁊ qñ qz pectus. ⁊ q̃dam inungunt pectus ⁊ non renes. ⁊ ecõuerso. s. renes ⁊ non pedes. Hoc tñ nõ est de ne cessitate sacramẽti sicut illa vnctio que fit ad q̃n qz sensus. Genitalia vero propt̃ honestatẽ ⁊ reue rentiam sacramẽti non inungent̃. in illis vero qui habẽt oculos erutos: vel manus abcisas aut na sum abscisuz vel alia mẽbra que debent inũgi par tes que sunt illis ꝓpinquiores debẽt inũgi. Quia licz illa mẽbra non habeant ⁊ ex illis peccare non possunt exterius. habent tamẽ illa membra in ra dice anime ⁊ oĩa que debent̃ eis ⁊ peccare ex eis in terius possunt circa ea que ad illa membra ꝑtinẽt. q̃uis exterius explicare non possint. ¶ D. Nun quid hoc sacramentũ pro quacũqz infirmitate po test sepius iterari. R. Potest. qz vt dictum est su pra. vi. ca. p. solum sunt tria sacramenta que non possunt iterari. scz baptismus. confirmatio. ⁊ ordo Eo ꝙ imprimũt caracterẽ Sacramentum aũt ex treme vnctionis caracterem non imprimit. ⁊ ideo potest sepi⁹ iterari. Similit̃ vt dictum est hoc or dinatur ad curã spũalem reliquiarũ actualis pec cati. in quo homo pluries cadit ⁊ infirmatur spiri tualiter. Et ideo eius medicina potest pluries ite rari. Similiter est notandũ quod hoc sacramentũ nõ solũ respicit infirmitatẽ sed infirmitas statum. Ideoqz pro qualibet infirmitate dari potest sz non in quolibet statu infirmitatis. sed solũ in extrema

necessitate in articulo mortis in quo sperat hominem mori. Ideo ꝓ infirmitatibus diuturnis nō datur. sicut est paralisis. lepra ⁊ hmōi. Nec etiam pro quibusdā infirmitatib⁹ non diuturnis sicut febris continua ⁊ hmōi. nisi periculum mortis immineat Nota etiā ꝙ si quis inunctus fuerit ĩfirmitate durāte in eodē statu: nō iterum debꝫ inungi: quia est eadem infirmitas. Si curat⁹ fuerit a pristina ĩfirmitate ⁊ recidiuat iterū possꝫ inungi. quia non est eadeꝫ infirmitas que prius. Similiter si periculū mortis euadat ⁊ durāte adhuc infirmitate. ⁊ iterū per eandē infirmitatē ad simile periculuꝫ reducat potest iterū inungi. qꝛ iam est quasi alius infirmitatis status. ¶ P. Nunquid est infirmis aliquid de fide sua requirendū cū petūt extreme vnctionis sacramentuꝫ. S. Debet eis indicare vt pater noster dicant ad diuinā gratiā implorandā. similit ⁊ symbolū ad suē fidei explanationeꝫ si loqui possint. qꝛ tamē laici vt ĩ plurib⁹ adeo rudes sunt ꝙ etiā simbolum non sciunt. Ideo curati sacerdotes pluries ac sepissime debēt eos ĩ pronis suis monere vt simbolum addiscant ⁊ articulos fidei debent eos explicare. vt sciant quid credere debeant ⁊ maxime in extremo mortis articulo. vt suum habeant in illo statu pre oculis cordis creatorem etiam ⁊ redemptorem. ¶ PETRUS. Rogo vt articulos contentos in symbolo qui sunt et quot sunt michi dicas ⁊ exponas. S. Articuli fidei contenti in symbolo. xiiii. sunt/scilicet septem circa diuinitatem. ⁊. vii. circa humanitatem xpi. ⁊ in vtroqꝫ symbolo. scꝫ patrum et apostolorum continentur

Primus articulus est de vnitate deitatis q̄ vna ē in tribus psonis. Ideo dicit̄ credo in deū. Et i sym bolo patrū credo in vnū deū. Quantū aūt ad tres personas. sunt tres articuli: scilȝ ad personā patris dicit̄. Patrem omnipotentem. quantum ad perso nā filii dicit̄. Et in iesum xp̄m filiuȝ ei⁹. ⁊ quātū ad personā spūssancti dicit̄. Et in spiritū sanctum. ⁊ in symbolo patrū dicit̄. Et in spm̄ sanctum dn̄m ⁊ vi= uificantē qui ex patre filioqȝ procedit. Et sic ponū tur quatuor articuli q̄tum ad deitatē. Ponuntur deinde tres articuli qui pertinēt ad opera trinita= tis. quoꝝ primo ponit̄ articul⁹ qui ptinet ad opera trinitatis ꝓpria/ qui ptinet ad esse nature. ideo dr̄ Creatorē celi ⁊ terre. Ponit̄ scd̄o sextus articulus qui pertinet ad esse gratie ⁊ ꝯprehēdit omnia que pertinēt ad sanctificationē ⁊ ad sacramēta eccl̄ie ideo dicit̄. Sanctā eccl̄iam catholicā scōꝝ cōmu= nionē. remissionē peccatoꝝ. Et in symbolo patrum dicit̄. Qui locut⁹ est p prophetas ⁊ in vnā sanctam catholicā ⁊ apostolicā eccl̄iam. Tertio ponit̄ vnus qui ptinet ad esse glorie. ⁊ sic ponit̄ septimus arti= culus qui est. Resurrectio mortuoꝝ in vitam eter= nā. Et in symbolo patrū dicit̄. Et expecto resurre= ctionem mortuorum ⁊ vitam vēturi seculi. Amen. Et sic sunt septē articuli circa deitatem. Si volue= ris tn̄ solū quinqȝ articulos numerabis. Ita q̄ de tribus psonis vnus solus erit articul⁹ ⁊ sic grosso= modo laicis exponēs. Credere firmiter debem⁹. s. vnū deuȝ verum ⁊ sic est prim⁹ articulus. Et q̄ ille verus deus est trin⁹ in psonis ⁊ sic est secund⁹ ar= ticulus. Item q̄ idē deus vnus est in essentia ⁊ ri=

nus in personis est creator oim ꝛ sic est tertius arti culus. Item credere debemꝰ ꝙ fides catholica vera est. ꝛ sacramenta eccłie que hoiem sanctificant vera sunt. Et etiã ea que in scripturis sacris ꝯtinẽt qđ est vna fides: vnum baptisma: ꝛ sic est quartus articulus. Itẽ ꝙ erit resurrectio mortuoꝝ ꝛ est vita eterna quam expectamus. ꝛ sic est quintus articulus. Deinde sunt septẽ articuli circa humanitatez xp̄i. quoꝝ primꝰ est de incarnatione. scꝫ ꝙ filiꝰ dei carnẽ veraꝫ assumpsit: ideo dicit̄. Qui ꝯceptus est de spiritu sancto ꝛ in symbolo patrũ. Qui ꝓpt̄ nos hoies ꝛ ꝓpter nostrã salutẽ descendit de celis ꝛ incarnatus est de spũssancto. Scđs articulus de natiuitate eiꝰ ex vtero beate ꝟginis. ideo dr̄. ex Maria virgine. Et in symbolo patrũ dicit̄. Et homo factus est. Et hi duo articuli ĩ vno possunt formari. s. ꝙ descendit de celis vt carnem assumeret ꝛ ex virgine nasceretur. Tertius est ꝙ mortẽ passus ẽ pro nobis ꝛ sepultus. ideo dr̄. Passus sub pontio pylato. Et in symbolo patrũ dr̄. Crucifixus etiaꝫ pro nobis. ꝛc. Quartus ꝙ descendit ad inferos. s. anima eius corpore existente supra terram. ꝛ ideo dicitur. Descendit ad inferos. Quintus est ꝙ tertia die resurrexit. ꝛ ideo dicitur. tertia die resurrexit a mortuis. Sextus ꝙ ascendit in celũ. ideo dicitur. ascendit ad celos. ꝛc. Septimꝰ est de aduentu eiꝰ ad iudiciũ. ideo dicit̄. Inde venturus est iudicare viuos. ꝛc. Et sic sũt duodecim articuli q̄ nobis proponuntur firmiter ad credendũ. Et ignorantibus exponendi sunt vt superius est dictum. Sic igitur petre de sacramento extreme vnctiõis ad presens

que dicta tibi sunt sufficiant.

¶ De sacramento matrimonii.

PEtrus. De sacramento matrimonii per quod carnalis ppagatio conseruatur michi dicas. vt sic pcludas de oibus sacramentis. Et primitus de matrimonio qd sit an sit sacramentum. H. Matrimoniu vt dicit magister sententiaru est viri mulierisqz coniunctio maritalis inter legittimas psonas indiuiduã vite psuetudinem retinẽs. Est etiã matrimonium sacramentum. ꝛ in eo pfert gratia ad opera matrimonii scd̃m q in fide xpi ptrahit. ¶ P. Quõ potest cõferri gratia in matrimonio. in quo actus carnalis cõsistit in quo viget concupiscentia ꝛ peccatu. H. At iam dixi in matrimonio gr̃a confert. Et vt hoc attendas. Scias tria bona esse in matrimonio q̃ excusant actum eiꝰ vt non sit peccatu: sed fides: ples: ꝛ sacramẽtu. Fides eni cõseruat vt in matrimonio reddẽdo debitu vel exigẽdo. ita q accedat quis ad suã ꝛ nõ ad alienã. Proles etiã est bonu matrimonii rõne finis vt inde ples educat ad cultu diuinu. Sacramẽtu etiam est tertiu bonu q̃tu ad iseparabilitatẽ. quia signu est coniūctionis xpi ꝛ ecclesie. ꝛ ista bona actu excusant ne sit vitiosu sed magis virtuosu. ¶ P. Nun qd carnalis copula est de essentia matrimonii. H. Quantu ad essentiã matrimonii scd̃m q matrimoniu est sacramentu carnalis copula nõ est de essentia matrimonii. quia aliter non fuisset verum matrimonium inter mariam et ioseph quod falsuz est quia verum fuit matrimonium. Quantum vero ad esse secundariuz scilicet esse completum: qui

per opera declaratur: carnalis copula est de essen
tia matrimonii. Et sic vt dictuz est cognoscere suã
virtuosum est ꝛ non peccatum. sed est meritorium
quando coniuges sunt in actu merendi scilicet in
caritate. ꝛ intentio recta fuerit in actu. scilicet ad
redendum debitum vel prolis generationẽ ¶ P.
Quia sponsalia precedũt matrimonium: ideo pri
mo de sponsalibus michi dicas ꝛ postea de matri-
monio de quibus efficiatur. R. Tam sponsalia ꝙ
matrimonium efficiuntur per verba de consensu
animorum sed differenter. Quia sponsalia fiunt
per verba de futuro vt dicendo: accipiaz te in meã
Et matrimonium fit per verba de presenti vt di-
cendo accipio te in meum. Et hoc intelligas sane
cum ꝯsensu animorum vtrorũqz cõiugum. Quia
licet verba prolata fuerint predicta et consensus
animorum defuerit vtriusqz persone vel ex parte
vnius sponsalia seu matrimonium non valẽt. sicut
inferius dicetur ca. sequenti. ¶ P. Quod modis
fiunt sponsalia. R. Quattuor modis. Primo nu-
da promissione. vt dicendo accipiam te. Secundo
datis arris sponsalitiis. sicut pecunia vel aliquo
alio. Tertio annuli sub arratione. Quarto iura-
mento interueniente vel fide. ¶ P. Nunquid spõ
salia sub conditione fieri possunt. R. Quãdoqz fie
ri possunt ꝛ quãdoqz nõ. Quia aliqñ ẽ honesta con
ditio qñqz inhonesta. Si honesta fuerit conditio
vt dicendo accipiam te si patri tuo placuerit vel si
dederis michi centum solidos ꝛ hoc pro te. Tunc
stante conditione stat promissio: ꝛ non stante con-
ditione non stat promissio. Si vero inhonesta

fuerit conditio hoc fit dupliciter. Quia aut est cõ
tra bona matrimonii vt dicẽdo accipiant in meã
si venena sterilitatis ꝓcures vel si te ad adulterã
dum exponas. Si nõ stat ꝓmissio nec tenẽt spon-
salia aut illa ꝓmissio vel cõditio inhonesta nõ est
contra bona matrimonii ⁊ naturam eius vt si di-
cat: accipiã te in meam si furtis meis consenseris:
vel hominẽ interfeceris. Sic tenent spõsalia ⁊ illa
conditio debet abici ⁊ tolli ⁊ pro nulla haberi. Et
quia ex conditione spõsalium obligatur quis alte
ri peccat mortaliter qui nõ soluit ꝓmissum nisi in
casibus exceptis a iure ꝓpter quod spõsalia semꝑ
sub cõditione fieri debẽt scꝫ scdm consensuꝫ ⁊ ordi/
natione ecclesie. ¶ P. Quod sunt casus qui diri/
miunt ⁊ dissoluunt sponsalia. S. Octo sunt casus.
Primus est quãdo alter ingredit religionẽ Secũ
dus est quãdo alter eorũ contrahit cum alia p ver
ba de pñsenti. Et in his duobꝰ casibus sponsalia sol
uũtur ipo iure. Tertius est quando alter eorum se
transfert ad regionẽ lõginquã ⁊ diu expectatꝰ seu
requisitus non reuertitur: statuto tempore ad ma-
trimonium contrahendum. Quartus est quando
alter contrahentiũ incurrit infirmitatem graueꝫ
que ipsum debilitat vt epilentiam vel paralesim
⁊ huiusmodi. aut difformitateꝫ vt abcisionem nasi
vel alterius membri necessarii: aut incurrit infir-
mitatem que est contra bonum prolis sicut lepram
que solet inficere prolem. Quintus quando alter
contrahẽtium fornicatur. Sextus est quando suꝑ
venit affinitas. scꝫ quando sponsus prius cogno-
uit consanguineã sponse: ⁊ econtra qñ sponsa co-

gnita ē a ꝯsanguineo spōsi. Similiter quādo reperitur inter eos cognatio spūalis. Septimus est quādo se ad inuicem absoluūt ab obligatione sponsaliū. Octauus est quando ꝯtrahētes spōsalia sunt minores etatis ꝙ sit tēpus determinatum a iure: ꝛ quādo perueniunt ad etatē legitimā dissentiūt vel alter eorū. In his tm̄ sex casib⁹ scd̄m iudiciū ecclesie. scȝ episcopi vel officialis seu archidiaconi sponsalia sunt soluēda. ¶ P. Quod tp̄s requiritur ad sponsalia ꝯtrahēda. R. Tempus septennii tam in viro ꝙ in muliere requiritur Nec ante tēpus illud tenent illorum sponsalia si per se aut per parentes facta fuerint. nec aliqua affinitas ex illis creatur nisi ad illud tēpus ꝑuenietes ea ratificauerint: qꝛ tūc valerēt. Unde postꝙ vir vel mulier primū septēnium attigerit pōt se per verba de futuro obligare nō tm̄ matrimonium ꝯtrahere. Qua mulier in duodecimo anno matrimonio pōt copulari ꝛ ad matrimonium pōt se obligare. Quia eo tēpore est apta generationi vir autē in decimoquarto anno. Tamen qn̄qȝ preuenitur tempus secūdum corporis eorū potentiam ꝛ aptitudinem ꝛ vsus rationis accelerationem. ¶ P. Nunquid copula carnalis subsecuta post sponsalia de futuro matrimonium facit. R. Si copula fuerit affectu maritali. ita ꝙ cuilibet copuletur cum suo: talis copula carnalis sequens sponsalia facit matrimonium verū. qꝛ per illam copulam exprimitur consensus de presenti qui verum matrimonium facit. Si vero copulentur carnaliter solum affectu fornicario illa copula carnalis post sponsalia non facit matrimonium

Sicut cum aliquis dat fidem mulieri eam ducēdi in vxorem solum ea intētione vt eam incarnaliter cognoscat. Si ex tali copula ꝯsensus defuerit nullum est matrimonium. In foro tamē exteriori vbi ecclesia iudicat de allegatis ⁊ apparētibus matrimonium esse iudicatur. Et si cū altera contraxerit cogetur cuꝫ prima redire quam si cognouerat. In foro tū conscientie ꝯsulendū est tali ꝙ cū secunda remaneat: quia est vxor propria ⁊ non prima: ⁊ ꝙ potius prius sustineat omneꝫ excōmunicationē ꝙ̄ ad primam reddeat ⁊ scdam dimittat. Et sic breuiter scias ꝙ carnalis copula post sponsalia de futuro si consensus defuerit nullū facit matrimoniū. Si vero affuerit ꝯsensus verū facit matrimoniū. Et hoc ad presens de sponsalibus sufficiant.

PEtrus. Post spōsalia: de matrimonio michi dicas. Et primo quot ad matrimoniū requiruntur. H. Duo ad matrimoniū requirūtur: scilicet ꝯsensus: ⁊ verba exprimētia ꝯsensum aiorū eorum qui matrimonialiter copulantur. ¶ P. Que sunt autem illa verba. H. Jam prius tibi dixi ꝙ illa sūt de presenti. vt dicēdo accipio te in meam vel accipio te in meū. ¶ P. Sufficit ne ꝯsensus vnius tantum ad matrimonium perficienduꝫ. H. Non quia matrimonium claudicare nō potest ideo nō sufficit consensus vnius tātum: sed mutus consensus vtrorūqꝫ. Unde remoto ꝯsensu vnius nubentium non est matrimoniū. licet alter ꝯsentiat quecunqꝫ verba de presenti ab vtroqꝫ proferant. ¶ P. Et si ille qui non consenserit: aliam ducat in vxorem. Nunquid primam potest dimittere ⁊ cum secunda

manere. R. In foro conscientie non potest cum prima manere: cum non sit eius vxor: sed potius cum secunda cum qua consensum habuerit. verũtamẽ in foro exteriori in quo ecclesia de apparentibus ꝛ exterioribus iudicat cogetur cum prima redire ꝛ secundam relinquere. Nec ecclesia in hoc iudicãdo decipitur licet decipiatur in facto. Ille tamen potius in hoc deberet omnem excõmunicationem sustinere vel ad partes extraneas fugere: ꝛ secum secundam ducere. cum qua cõsensum habuit ꝙ ad primam redire cum qua consensum non habuerit ¶ P. Quia dixisti ꝙ verba de presenti exprimentia ꝯsensum interiorem sunt de essentia matrimonii. Videtur ergo ꝙ muti contrahere non valeant nec illi qui seinuicem non intelligũt. R. In talibꝰ qui se adinuicẽ intelligere nõ possunt ꝓpter ydiomatum diuersitatem vel qui loqui non possunt signa pro verbis reputantur ꝛ in eis signa exprimẽtia ꝯsensum sufficiunt. ¶ P. Nunquid per verba aliorũ ꝙ nubentiũ seu per procuratores põt effici matrimonium. R. Si puella pro verecũdia taceat ꝛ parentes loquantur ꝛ ipsa verbis eorum non cõtradicat nec contradicere videatur. videtur eis consentire ꝛ computantur: verba parentũ pro verbis puelle ꝛ sic matrimonium efficitur. Similiter si aliqui potestatem sui consensus in procuratores posuerunt et consensus inter procuratores firmentur. Et nuntios: non contradicentibus illis pro quibus mittuntur anteꝙ dictorum procuratorum aut nuntiorum ꝯsensus firmiter verũ ẽ matri

moniū. Si tamen ꝓbabiliter sentiret ꝙ ambo vel alter eorū non cōsentiret priusꝙ̄ ꝓcuratores suum preberēt cōsensum nullū esset matrimoniū. ¶ P. Nunquid furiosi ⁊ amētes possunt cōtrahere matrimoniū. S. Circa tales furiosos scias ꝙ aut furia ꝑcedit matrimoniū aut sequit̄. Si sequat̄ matrimoniū nullomō dirimit matrimoniū iā ꝯtractū Si vero ꝑcedat furia matrimonium: aut furiosus habet lucida interualla ⁊ tūc licet nō sit tutū ꝙ̄ cōtrahat matrimoniuz eo ꝙ nescit educare ꝓlem. tū si ꝯtrahat verū est matrimoniū Si vero nō habeat lucida iteruallа: sȝ semꝑ in furia permaneat. cum vsuȝ rōnis non habeat per ꝯsequens nec ꝯsensum nō est matrimoniū. ¶ P. Nūquid ꝯsensus conditionat⁹ facit matrimoniū. S. Sicut dictū est supra de sponsalib⁹. qn̄qȝ facit ⁊ qn̄qȝ non. Quia conditio illa qn̄qȝ per verba de ꝑterito fit. aut de p̄senti aut de futuro. Si de presenti vt contraho tecum si sis virgo tunc stante conditione est matrimonium Et non stante nō tenet. Si vero de preterito vt dicendo. Contraho tecū si marit⁹ tuus sit mortuus: tunc stante conditione tenet matrimoniū: aut est conditio de presenti vt contraho tecum si sis virgo: tunc etiā stante cōditione tenet matrimonium Si vero conditio sit de futuro: si cōditio illa sit cōtra bona matrimonii nō tenet matrimoniū. vt dicendo accipio te si venena sterilitatis matrimonii procures. vel quia nunꝙ̄ debituȝ tibi reddā ⁊ huiusmōi. Si vero conditio de futuro sit pro alio fine inhonesto qui nō est cōtra bonū matrimonii vt dicendo. Contraho tecum si furtis meis consen-

tieris: talis ꝯsensus nõ ĩpedit matrimonium: cum talis conditio pro nõ adiectiua habeatur. Si vero conditio fuerit de futuro ⁊ necessaria vt si dicatur contraho tecuꝫ si sol oriatur cras tenet matrimonium qꝛ talia futura sunt presentia in suis causis. Si vero cõditio sit impossibilis tunc pro non adiecta habeṫ ⁊ tenet matrimonium. Si aũt fuerit contingẽs. vt dicendo. contraho tecũ si dederis michi centũ libras. vel patri tuo placuerit. tũc stante conditione stat ꝓmissio. ⁊ non stante non stat. vt dictũ est supra de sponsalibus.

PEtrus. Cũ carnalis copula licet nõ sit de essentia matrimonii absolute sed solus consensus per verba de p̄senti exp̄ssus: verũtñ sequiṫ ad ip̄m implicite sicut ad causaꝫ effectꝰ ⁊ vsus rei ad vsum Ideo cũ talis carnalis copula q̄ diciṫ actus cõiugalis consistat in petitione ⁊ redditione debiti de ip̄o michi dicas. scꝫ vtrũ alter coniugum teneatur alteri reddere debitũ ⁊ si teneaṫ vtꝝ semper teneatur reddere. B. De rõne p̄cepti alter cõiugum tenetur alteri reddere debitum. vt dicit ap̄ls prima ad corinht. vii. Uir vxori reddat debitum similiter ⁊ vxor viro. mulier potestatẽ sui corporis nõ habꝫ. ſꝫ vir. ⁊ vir potestateꝫ sui corp̄is nõ habet sed mulier. Et ideo in obligatione reddendi debitũ vir ⁊ mulier sunt equales ⁊ tenẽtur alter alteri reddere debituꝫ. Quia tamẽ queris. vtrũ semper teneatur alter alteri reddere debitum. Circa hoc scias ꝙ licet reddere debitum sit de ratione p̄cepti. tamen incolumitas persone prius debet saluari et conseruari. Quia si vir videat sibi iminere periculum

ex eius redditione: reddere non tenet. Unde si vir reddatur impotēs ad reddendū debitū ex causa q̄ ex matrimonio consequit̄ sicut ex frequētiori concubitu mulier nō habet vlteri⁹ ius petēdi debituz ꝛ in petendo vlteri⁹ mulier se magis meretricem q̄ cōiugē exhiberet. Si autem reddat̄ impotēs ex alia causa ꝛ illa causa licita est rōnalis sicut propt̄ infirmitatē casualē vel ꝓpter nimiū laborē i victū eius acquirēdo ꝛ sue ꝓlis. sic nō tenet̄ reddere debitū nec pōt mulier exigere. Si vero īpotens fiat ex causa illicita sicut hastilicidia secando ꝛ hmōi. peccat vir. Et peccatum mulieris si propter hoc in peccatū labat̄ aliquomō ipi viro īputat̄. Uñ debet vir q̄tū pōt operam ponere vt vxor cōtineat. ꝛ cauere ne ꝓpter causā illicitā ad reddendū debitum īpotēs efficiat̄. ¶ P. Nūqd vir tenet̄ reddere debitū etiā vxori nō petenti cū propter verecundiaz petere non causa sit. R. Imo debet vir etiam vxori nō petenti debitū reddere eo q̄ ꝓpt̄ reditionem huius prestat̄ remediū cōtra cōcupiscentiam vxoris. Uerūtamē petitio vxoris licet non apta fuerit ne verbo fiat ꝓpter verecundiā. tamē signis ꝛ nutibus plerūqz indicat̄. Et hec petitio dicit̄ iterpretatiua: Unde quando vir ꝑcipit signis ꝛ nutibus q̄ vult vxor ꝛ querit sibi reddi debitū: debet reddere nec debet expectare q̄ verbis vel ꝑcibus petat. vt eius incōtinentie obuiet. ¶ P. Nūqd viro leproso petēti debitum reddere tenet̄ vxor. R. Sic tenetur vxor debitum reddere sed non cum eo habitare. quia non tam cito ex concubitu carnali vxor inficitur reddendo debitū viro leproso sicut

posset infici ex freque͂ti cohabitatione cum eo. Et licet ex tali concubitu qn̄q3 proles infirma generetur. Melius est tame͂ proli sic esse ꝙ penit⁹ no͂ esse. Et sic viro leproso tenet mulier eius reddere debitum si petat. ¶ P. Nunquid l3 a muliere me͂struosa petere debitum aut ipsi reddere. R. Circa menstruu͂ mulieris distingue. q2 aut illud me͂struu͂ contigit ei naturaliter. aut non naturalit. Si contingat ei naturaliter qua͂do sana est ⁊ te͂porib⁹ determinatis in tali fluxu menstrui ꝓhibitum est ne vir accedat ad mulieře menstruata͂ Cum in tali fluxu mulier posset de facili concipere prole3 que de facili corru͂peretur ideo tali tp̄e prohibitu3 est ab ea debitu͂ petere. aut ei reddere. Sed notandum est circa hu͂c fluxu͂ me͂strui naturale͂ ꝙ si vir hoc sciuerit ⁊ petierit ab vxore debitu3 vxor deb3 auertere precib⁹ ⁊ monitis vt desistat a petitione. No͂ tn̄ debet ita auertere efficacit ꝙ possit viro e͂e occasio incide͂di in alias corruptio͂es culpabiles. Et p̄cipue si vir sit pron⁹ ad illas ⁊ incontine͂s fuerit. q2 tunc posset illa reddere debitu͂. Si vero vir ignoret fluxum menstrui naturalis sue vxoris ⁊ debitu͂ petat Mulier deb3 aliquam occasione͂ sine me͂datio pretendere vel infirmitatem allegare ne debitu͂ reddat. Nisi periculu3 vt prius de incontinentia viri. vxor probabiliter presumat. Si vero fluxus menstrui in naturalis fuerit. sc3 si i͂moderate ⁊ quasi co͂tinue. siue propt infirmitate3 mulier patiatur fluxum potest vir debitum petere q2 aliter oporteret hominem perpetuo continere. Etia3 q2 in tali statu ⁊ h̄moi continuo fluxu no͂ po͂t concipere mulier

Infirmitatem tamē huiusmodi viro suo nullomō vxor debet indicare ne de ipā vir abhominationē concipiat. Nisi de prudentia viri vxor ꝓbabiliter presumat. Sic igitᵉ patet ꝙ in fluxu naturali vir non debet petere nec reddere debitum vxori hunc patienti. Sed potest reddere ⁊ petere in fluxu in naturali. ¶ P. Nunquid licet viro debitū petere a muliere pregnante. R. Si debitum posset reddi sine periculo aborsus. potest vir ab vxore sua pregnante debitum petere ⁊ ei reddere. qꝛ vsus matrimonii licitus non solum est in officium. sed etiā in remediuꝫ contra incōtinētie casum. Si vero nō possit reddi debitum sine periculo aborsus. vel timeatur probabiliter de periculo fetus non debet debitum exigi nec reddi. quia principalis est institutio matrimonii in officium. s. propter prolis educationem ⁊ conseruationem ꝙ in remediū. ⁊ sic intelligitur illud. Jeronimi. Postꝙ venter intumuerit. non perdant filios. ¶ P. Nunquid licet temporibus sacris reddere ⁊ exigere debitum. R. Si vir vel vxor qui petit vel reddit debitum ductus aliqua infirmitate. non incontemptu ecclesie. vel temporis irreuerentia vt dicit augustinus mortaliter non peccat. Cuius ratio est. quia ecclesia non potest iuri naturali ⁊ diuino p̄iudicium facere. nec intendit filiis suis laqueum dānationis ponere. Et cum huiusmodi redditio sit de iure naturali etiam de diuino iure: quia vir potestateꝫ sui corporis non habet. sed mulier. nec mulier habet potestatem sui corporis sed vir vt dicit apostolꝰ. Ideo quocunqꝫ tempore quacunqꝫ hora tenentur con-

iuges inuicem reddere debitum nec ecclesia ꝓhi=
bet petitionez. sed dissuadet vt mens coniugum a
carnalibꝰ abstracta facilius ad celestia referatur
ꝛ ad spiritualia intendat. Ideo in diebꝰ ieiunioꝛuꝫ
ꝓcessionū ꝛ hmōi tempoꝛibꝰ institutū fuit conue=
nienter vt cōiuges illis diebꝰ ab actu carnali de=
sisterēt/seu abstinerēt. Uerūtñ si alter coniugū cau
sa delectationis solū explēde. non causa procrea=
tionis liberoꝛū vel causa redditionis debiti pete=
re debitum grauiter peccaret tali tempoꝛe actum
carnalem exercendo. Notandum etiaꝫ ꝙ licet vir
ꝛ vxoꝛ quocūqꝫ tempoꝛe ꝛ quacūqꝫ hoꝛa. debitum
reddere teneantur non tñ in loco quocūqꝫ. qꝛ sta=
tim in publico nō opoꝛtet ꝙ debituꝫ reddant cum
in talibus actibus honestas exigat. ¶ P. Sicut
ex pꝛedictis sentio matrimonium ex consensu per
verba de p̄senti expꝛesse perficitur completur au=
tem per carnalem copulam subsecutam. Nunquid
ergo omnes etatis legitime possunt inuicē matri=
moniū cōtrahere cū habeant consensum pfectum
ꝛ ad copulam carnalem sint apti ꝛ idonei iudicen/
tur. S. Non omnis vir cuilibet mulieri potest ma/
trimonium ꝯtrahere eo ꝙ matrimonium non so=
lum ex causis diuinis. sed etiā ex causis humanis
ꝯstituitur. que possūt multipliciter impediri. ideo
multa sunt que matrimoniū impediunt non solum
contrahēdum. sed etiā matrimoniū cōtractū diri=
munt. Propt̄ hoc ꝓhibitum est vt nō fiāt matri=
monia clandestina ꝛ sine consensu eccl'ie ꝛ solenni
tate. vt psone ꝯtrahētes legitime ꝯpꝛobēt. ¶. P.
Dic michi quō fit matrimoniū clādestinū. ꝛ pꝰ que

sunt impedimenta matrimonium impedientia. H. Matrimoniū clandestinum tripliciter habꝫ fieri. Uno mō qn̄ non adhibent testes qui adhibentur ad celebrationē matrimonii. ne alter contrahentiū matrimoniū deneget illud matrimoniū iam cōtractū. ⁊ ne penitendo de matrimonio sic cōtracto aliud mr̄imonium vellet ꝯtrahere. ⁊ sub specie matrimonii fornicet. Scd̄o mō matrimoniū clādestinū hꝫ fieri qn̄ solēnitas adhibet quā solet eccl'ia i nuptiis adhibere. sicut benedictio ⁊ hmōi. Tertio quando non ꝓponunt banni. Un̄ constituit eccl'ia ꝙ tres banni ponant in ecclesia solēniter in dieb⁹ festiuis inter missarum solennia ad cognitionem impedimēti inter personas contrahētes. si qd̄ fuerit ad ꝓbādū eas esse legittimas ad matrimoniū ꝯtrahendum. Notandū etiaꝫ ꝙ licet matrimonia clādestina sint ab ecclesia ꝓhibita verūtamē si facta fuerint vera sunt mr̄imonia. nec sic contrahētes possunt separari. cum ibi verus sit consensus ꝑ verba de presenti expressus. licꝫ illa que dicta sunt deficiant. que non sunt de essentia sacramenti. sed solus consensus predictus.

PEtrus. Ut iam dictum est potest multipliciter matrimoniū ipediri. De hmōi ipedimētis q̄ sūt ⁊ quot sūt michi dicas. H. Quedā sūt q̄ ipediūt mr̄imoniū ꝯtrahēdum sꝫ nō dirimūt iā ꝯtractum. Et alia sunt q̄ ipediūt ꝯhēdū ⁊ dirimūt iā ꝯtractū. Quedā aūt q̄ impediūt ⁊ non dirimūt ꝯtractum ⁊ duo sunt. s. ꝓhibitio eccl'ie ⁊ tēpora feriaꝝ q̄ notāt in his versibus. ¶ Ecclesie vetitū necnō tēpus feriarum. ¶ Impediunt fieri permittunt iuncta te

neri. ¶ Hii ergo duo casus solummodo impediūt contrahendum pro tanto ꝙ sunt contra prohibitionem ecclesie. ¶ Quorum primum est quando timetur de aliquo impedimento inter aliquas personas prohibetur ne contrahant donec constiterit de impedimento. ⁊ si contraxerint debent separari: donec habeatur certitudo de illo impedimento ⁊ postea impedimēto non inuento: debet eis iniungi penitentia eo ꝙ contra prohibitionem ecclesie contraxerunt. Et ad coniugium postmodū per ecclesie licentiam reuertuntur. ¶ Circa vero tempus feriarum est notandum: quod quedam sunt tempora in quibus prohibentur ne nuptie celebrātur. scꝫ ab aduentu domini vsqꝫ ad oct. epiphanie. Similiter a septuagesima vsqꝫ ad octauas pasche. Et a tribus diebꝰ ascētionis dn̄i vsqꝫ ad octauas penthecostes. s. trinitateꝫ. Et hec habentur in hoc versu. Aspiciēs vetereꝫ: circū quasi quis benedicta. Per hanc dictionem aspiciens. intelligitur prima dominica aduentus in qua cantatur in matutinis. Aspiciēs. Per veterem intelligitur octauas epiphanie Per circū intelligit̄ septuagesima per quasi octauas pasche per quis dies lune ante ascensionē domini. per benedicta dies trinitatis. De his autem quidam dicunt ꝙ aliqui dies ponūtur exclusiue. ⁊ aliqui inclusiue scꝫ ꝙ ī quibusdam eorum non celebrantur nuptie. ⁊ inquibusdam celebrantur. Quia in prima dominica aduentus nō celebrantur nuptie ponit̄ inclusiue. In oct. epiphanie quādo cantat̄ ad laudes matutinarū veterem hominem dicunt quidam ꝙ celebrantur nuptie. ⁊

ponitur exclusiue. In dñica septuagesime qua cir
cũdederũt cantat᷑: scđm omẽs non celebrant᷑ nup-
tie. ⁊ ponitur hec dies inclusiue. Sed in domini-
ca qua cantatur quasimodo. scʒ in octauis pasche
celebrantur nuptie vt dicunt ⁊ ponitur exclusiue.
Similiter die lune ante ascẽsionem dñi ĩ qua can
tatur in euãgelio. quis vestrum habebit amicum
ponitur inclusiue. ⁊ non celebrantur in ea nuptie.
Sed dies trinitatis ponitur exclusiue ⁊ in eo cele
brant᷑ nuptie. Et sic secunduʒ illos tres ponunt᷑ ex
clusiue ⁊ in eis nuptie celebrantur ⁊ alii tres ponũ
tur inclusiue in quibus non celebrant᷑ Verũtamen
alii dicũt ꝙ de illis tribus sola dies trinitatis po-
nit᷑ exclusiue. ⁊ in eo solummodo nuptie celebran-
tur ⁊ non in aliis duabus diebus. scʒ in octauis pa
sche ⁊ in octauis epiphanie eo ꝙ isti duo dies ad
solẽnitates precedentes pertinere dicũtur. s. dies
trinitatis ad solẽnitatem penthecostes nõ perti-
net cum octauis careat. Similiter quia missa pro
nuptiis ꝯmunit᷑ de trinitate cantat᷑ ideo illa die so
la dicunt nuptias celebrari. ⁊ hec videt᷑ dicere illa
decretalis extra de feriis. Capellanꝰ. Et ideo di-
cunt ꝙ ille ỽsus supradictꝰ ẽ magistralis. Verũtñ
qꝛ scđm diuersas eccl'ias ꝯsuetudines sũt diuerse
⁊ in quibusdam eccl'iis in octauis epiphanie ⁊ pa-
sche nuptie celebrant᷑ in aliis autem ecclesiis non
celebrant᷑. Ideo stãdũ ẽ ad ꝯsuetudinẽ loci ⁊ eccl'ie
nec hoc est peccatum. Quia quelibet prouincia
abũdat in suo sensu vt dicitur in decretis in. lxxv.
di. Utinam. Sic ergo patet ꝙ ista duo. s. ꝓhibitio
ecclesie ⁊ tẽpus feriarũ ĩpediũt mr̃imoniũ ꝯtrahẽ-

dum verūtamē non dirimūt iam ↄtractū. vt supra dictū est. ¶ P. Nunc que sunt illa que impediunt ↄtrahēdum ꝛ dirimunt iam cōtractuꝫ michi dicas ꝛ quot sunt. R. Duodecim sunt impedimenta q̄ in his versibus continentur. Error: conditio: votū: cognatio: crimē. Cult⁹: disparitas: vis: ordo: ligamē honestas. Si sis affinis: si forte coire neq̄bis. Hec sociāda vetant concubia facta retractant. ¶ P. De omnibus his michi dicas sigillatim secunduꝫ q̄ in his versibus ↄtinentur. Et primo de illo errore quis sit ille error: qui impedit matrimoniū iam ↄtractuꝫ ꝛ dirimit ꝛ quare. R. Iste error qui īpedit matrimoniū ꝛ dirimit iā ↄtractum est duplex. s. error ꝑsone: ꝛ error seruilis conditionis. Et ratio est quia illud quod īpedit causam ꝛ dirimit impedit ꝛ dirimit effectum illius cause. Consensus mutuus est causa matrimonii vt dictuꝫ est supra. Mutuus autem consensus ꝓsupponit cognitionem. Et quia error ꝑsone cū qua contrahitur tollit ꝛ impedit cognitionem illius persone. Ideo tollit ꝛ impedit cōsensum cum ea. ꝛ per ↄsequēs matrimoniū. Sicut cū aliquis vult ꝛ intendit ↄtrahere cum iohāna: ꝛ maria sibi offertur nulluꝫ est ibi matrimoniū. quia nullus fuit cū maria ↄsensus. Et sic de iure naturali error ꝑsone īpedit ꝛ dirimit matrimonium. Ad cui⁹ euidētiā notādū ē q̄ matrimoniū duo īcludit scꝫ ꝑsonas ↄtrahentes ꝛ q̄tum ad hoc vt dictū est. Aliud qđ includit matrimoniū error ꝑsone īpedit mr̄imoniū ē mutua ptās ad inuicē q: vir nō habet potestatē sui corporis. sꝫ mulier: nec mulier hꝫ potestatē sui corporis. sꝫ vir hanc aūt potestatē tollit ser

nitus: q2 seru⁹ nõ habet potestatē suis sui corporis sed dñs. Ideo nõ põt seru⁹ alteri nubere sine licē-tia dñi sui. Et p pñs talis error seruilis cõditionis ĩpedit ꝛ dirimit matrimoniũ ꝛ hoc est itelligenduꝫ qñ liber ignorat ꝯditionē seruilē esse in eo cuꝫ quo ꝯtraxit: quia si sciret eã esse in eo cum quo ꝯtraxit anteq̄ cõtraheret: iã non esset error nec matrimo-nium ĩpediret nec dirimeret. De errore ꝑsone no-ta q̄ error nobilitatis aut dignitatis q̄tũ in se est nõ tollit nec ĩpedit matrimoniũ vt si aliqua mulier cõsentiat in hũc virũ directe quē ignorat nobilē nõ ĩpedit matrimonium talis error duꝫ tñ talis error nõ redũdet in ꝑsonam absolute. Quia talis error nobilitatis redundaret in errorē ꝑsone absolute: ꝛ matrimonium tolleret ꝛ illud impediret sicut cum aliquis credit contrahere cum filia regis directe quecunqꝫ sit illa ꝛ sibi offeratur alia. impedit ꝛ di-rimit matrimoniũ nisi postea ꝯsentiat in ea quam credebat esse filiam regis: cuꝫ error ille ad notitiã eius ꝑuenerit. Iterũ scias q̄ ille error qui est tali-um impedimētorum que faciunt simpliciť ꝑsonas illegitimas ad ꝯtrahendũ matrimonium impedit ꝛ dirimit matrimoniũ siue sit factũ cuꝫ errore illi⁹ ĩpedimēti siue absqꝫ errore. Sicut cũ mulier ꝯtra-hit cũ suo cõsanguineo siue ꝯtrahit cũ ꝓmoto ĩ or-dinib⁹ sacrĳ vł cum ꝓfesso ĩ religiõe siue hoc sciat mulier siue ignoret si ꝯtrahat nõ ē verũ mřimoniũ Et hec de ĩpedimēto erroris tibi ad pñs sufficiant

¶ De impedimento cõditionis

PEtr⁹. Q2 iã de ĩpedimēto ꝯditionis tetigisti ꝛ sequitur in versibus post errorē. Ideo de ĩpe

dimēto ꝯditōis quare mr̄imoniū ipedit: ⁊ dirimit michi dicas. R. Superi⁹ dictū est ꝙ i tractatu matrimonii obligat̄ vn⁹ ꝯiugū ad reddendū debituꝫ carnalis copule alteri. ⁊ ideo sequit̄ ꝙ illud ꝙ facit alterū ꝯiugū ipotentē ad reddendū debitū āte matrimonii ꝯtractū dirimit illō hoc aūt facit cōditio seruitutis: qꝛ seruus libere reddere debitū non pōt cū sit in potestate dn̄i sui vt dictuꝫ est ⁊ ideo seruit⁹ dirimit mr̄imoniuꝫ. Et hoc semꝑ intelligit̄ qn̄ illa seruitutis ꝯditio ignorat̄ ab alio q̄ cū seruo cōtrahit. quia si anteq̄ ꝯtraheret cuꝫ seruo cognosceret hāc seruitutis ꝯditionē; postea reclamare nō possꝫ ille qui est liber ꝯditionis nec talis seruit⁹ mr̄imoniū dirimeret. ⁊ hoc dictū ē supra de errore. Igitur patꝫ i summa ꝙ seruit⁹ ipedit ⁊ dirimit mr̄imoniū qn̄ ingorat̄ a ꝯiuge libero ⁊ postea qn̄ ad noticiam ꝑuenit in seruū nō ꝯsentit: qꝛ si postea ꝯsentiret dū ad liberi cognitionem ꝑuenit nō dirimiret mr̄imoniū. ¶ P. Nūq̄d pōt seru⁹ ꝯtrahere mr̄imonium absqꝫ ꝯsensū dn̄i sui. R. Immo pōt qꝛ cuꝫ seruit⁹ sit de iure positiuo ꝓiudicare nō pōt iuri naturali vel diuino. Mr̄imoniū aūt ē de iure naturali ⁊ diuino iō seruit⁹ ei nō ꝓiudicat q̄n seru⁹ possit ꝯhere mr̄ioniū sicut non ipedit alios act⁹ carnales vt bibere ⁊ comedere. ita nō ipedit q̄n possit liberos ꝓcreare. Verūtn̄ si seru⁹ ꝯhat dn̄o ignorāte vel ꝯdicēte tūc dꝫ pott⁹ obedire ⁊ ei⁹ seruiciū adiplere q̄ vxori debitū reddat nisi forte de ꝑiclō vxoris ⁊ i ꝯtinētia timeat̄ qꝛ tūc dēret ꝑiclo vxoris succurrere ⁊ ei debitū reddere pri⁹ q̄ dn̄o obedire. Silr̄ si seruus dn̄o sciētie ⁊ non reclamante vel ꝯcedente aut contra

dicente matrimonium cõtrahat: tenet seruus ma-
gis reddere debitũ vxori ꝙ domino precipiẽti obe
dire. ¶ P. Nunquid potest se vir seruũ facere in
vita vxore. R. Sic qꝛ licet vir ꝛ vxor in actu ma-
trimonii ad paria iudicent. s. in actu carnalis co-
pule. In omnibus tamen aliis. vir est dñs ꝛ caput
mulieris ꝛ sui iuris est. ꝛ ideo nolente vxore po-
test vir se dare in seruitutẽ alterius nec ꝓpter hoc
matrimoniũ dissoluat quo ad vinculũ nec quo ad
thorum quia licet dño ꝑcipiente eadem hora qua
mulier petit debitũ: debet mulieri prius reddere
debitũ ꝙ domino obedire. Et licet vir possit se fa-
cere seruũ vxore ĩuita. vxor tamẽ inuito viro se an
cillam facere non potest. quia mulier est subiecta
viro ꝛ vir est caput mulieris vt dictũ est. ¶ P. Si
seruus liberos generet cuiꝰ conditionis erũt aut
patris aut matris. R. Scdm ius nature ꝛ leges ꝑ-
tus sequitur ventrem ꝙtum ad seruitutem ꝛ liber
tatem. Et ideo licet seruus generet ex libera ma-
tre filius non erit seruus: sed liber. In quibusdam
terris tamen que non regunt iure ciuili: sed solum
ex consuetudinibus sequitur puer deteriorem con
ditionez: ita ꝙ si pater fuerit seruus: sic ꝛ puer erit
seruꝰ. ꝛ si mater fuerit ancilla ꝛ pater ꝛ liber puer
erit seruus. Et si vterqꝫ parentum. s. tam pater ꝙ
mater seruilis conditionis sunt ꝛ pertineant ad di
uersos dominos: tunc diuidant dñi pueros inter se
si plures sint. Et si non fuerit nisi vnus tantum alꝫ
dñorum recõpensabit alteri dño de precio ꝛ acci-
piet prolem natam in seruum suũ. Hec autem con
suetudo non est consona rationi nec iuri: quia con

muniter partus debet sequi conditionem matris vt dictum est. Et hec de impedimento conditionis ad presens sufficiant.

PEtrus. De tertio impedimento.s. voti michi dicas: quid sit votum primo ꝛ que est differentia votorum: ꝛ ex quo fiat votum. ꝛ qui possunt uouere. ꝛ ad quem dispensatio pertinet: ꝛ postea quomodo votū impedit ꝛ dirimit matrimoniū. S. Votum est quedam ꝓmissio deo facta de aliquo actu virtutis. Duplex est autem votum.s. votū tacitum ꝛ votū expressum. votum autē tacituȝ fit ex sola cogitatione cordis. ꝛ diffinitur sic. Votum est conceptio melioris ꝓpositi animi deliberatione firmata. Votum auteȝ expressum fit verbis aut signis. ꝛ diffinitur sic. Votum est testificatio quedā ꝓmissionis spontanee. ideo que dei sunt offerri decet. verū tamen votum tam tacitum ꝙ expressum scd̄m ius canonicum sic diffinitur. Votum est alicuius boni cuȝ animi deliberatione deo facta ꝓmissio. ꝛ bene dicitur cū deliberatione quia tria requiruntur ad votum. quorū primū est deliberatio volūtatis. qꝛ ꝗ vouet debȝ deliberare in mēte vtꝝ illud qd̄ vult vouere sit ei expediēs ꝛ possit ꝑseuerare ꝛ hmōi. Secūdo reqrit̄ ꝙ ꝓpositū volūtatis sit firmū Et tertio reqrit̄ ꝓmissio ī qua ratio voti ꝑficit̄. Sup addūt̄ his trib⁹ alia duo ad ꝯfirmationē voti.s. ꝓnunciatio oris/testimoniū alioꝝ. Et sic duplex dr̄ votū scȝ simplex ꝛ solēne. Est aūt votuȝ simplex qd̄ fit mēte deo vel nuda ꝓmissiōe sine solēnitate spāli. Votuȝ ꝟo solēne fit qñ hō actualiter se dedicat deo. scȝ ꝑ sacri ordīs susceptionē ꝑ ꝓfessioneȝ debite regule

tacite vel exp̄sse factā debito mō in manu abbatis vel abbatisse vł altert⁹ sup̄ioris cui debꝫ fieri ꝓfes sio: vel p̄ susceptionē sacri ordis vł habit⁹ q̄ tm̄ da tur ꝓfessis. ¶ P. Ex q̄b⁹ hꝫ fieri votū. Nunq̄d de malo sicut de bono. R. Simplicit̄ votū ē alicui⁹ bo ni: nō de eo q̄ malū ē simplicit̄ nō pōt fieri votū: vt si q̄s voueat se fornicare vel hoīeꝫ occidere imo in oībus talib⁹ malis decretuꝫ volūtatis ē mutādū ꝛ agēda ē penitētia de turpi voto. Silr̄ nec votū ha bꝫ fieri de ip̄ossibilib⁹ vt si voueat q̄s se nō moritu rū. Silr̄ nec de idecēti. i. q̄tū nō ē materia v̄tutis vt leuare festucā ꝛ hmōi. Silr̄ nō habꝫ fieri votum de bono cōi qđ ē oībus necessariū ꝛ ad quos oēs te nent̄ sicut votū baptismale. q꜡ licꝫ sit votū cōe non tm̄ sp̄ale de quo hic loq̄mur. Sꝫ solū votū habꝫ fieri de bonis superogatōis. vt ē ieiuniū. elemosina pe grinatio. abstinētia. ꝛ hmōi. ¶ P. Nūq̄d hō sēp te net̄ adiplere qđ vouit. R. Sic nisi occurrat ipedi- mentū ei qđ nō possit adiplere qđ vouit dū illđ vo uit. Vn̄ scias q̄ hō licꝫ cū deliberatiōe voueat ꝛ po tuit adiplere illđ qđ vouit dū vouit illđ Si postea fiat ipotens ꝓ aliqua causa ad soluēduꝫ votū non tenet̄ illud facere. debꝫ tm̄ facere qđ in se est vt sal- tē habeat p̄optam in se volūtateꝫ faciēdi qđ pōt. Vn̄ si vouit religionē aut monasteriuꝫ itrare sp̄ale ꝛ nolūt illi qui sunt de monasterio illuꝫ recipere de bet opam dare quantū potest vt ibi recipiat̄. Et si nō pōt ibi itrare: q꜡ nullomō volūt eū recipere non tenet̄ aliā itrare. q꜡ ad illā solū se obligauit: cōsen su recipientiū supposito q̄ semp i talib⁹ sub intelli- git̄. Si vero intētio sua fuit se obligare ad religio

nis ingressum ꝛ ex ꝯsequēti eligit hoc monasteriū ꝛ non potest in illo recipi: debet alium locum requirere. donec ꝓfecerit ꝙ ꝓmisit. Notandū est etiam ꝙ ille qui votum fecit si incidat ex propria culpa ĩ impossibilitatē soluendi votū debet de culpa ꝯfiteri ꝛ agere penitentiam sicut cū mulier vouit virginitatē si postea corrūpat. nō soluꝫ tenet seruare qđ potest scꝫ perpetuaꝫ ꝯtinentiam sed de peccato qđ cōmisit debet penitentiam facere scđm arbitrium absoluētis. ¶ D. Qui sunt illi qui vouere possunt H. Scias ꝙ illi qui sunt in potestate alterius non possunt vouere nec per votum se obligare ĩ his in quibus alteri subiciunt. Sed in q̄bus nō subiciunt possunt vouere: ꝛ se per votum obligare. Unde hō vel mulier ad annos pubertatis ꝑueniens sue conditionis est nec est sub potestate parentum q̄tū ad ea que pertinent ad personam suā ideo potest ꝛ religionē ĩtrare: ꝛ matrimoniū ꝯtrahere absqꝫ parētū ꝯsensu. Sꝫ q̄tum ad ꝯseruationē domesticā cuꝫ non sit in potestate sua: sed magis parentū nō potest vouere quod sine ꝯsensu parentum sit ratum ꝛ firmū. Sit̄r seruus qui est in potestate dn̄i sui q̄tuꝫ ad ꝑsonales operatōes nō pōt religionem vouere vel aliud votum facere. per quod obsequio dn̄i sui subtrahat Sit̄r nec religiosus pōt vouere absqꝫ cōsensu superioris nec vxor absqꝫ ꝯsensu viri sui. nec puella absqꝫ ꝯsensu patris. Et si tales q̄ vouere nō possunt: voueant nō peccāt vouēdo si adiplere nō possunt. Qꝛ ĩ voto illoꝝ ĩtelligit debita ꝯditio. s. si supiorib⁹ suis placeat. Uir etiā sine assensu sue vxoris ꝯtinētiā vouere nō pōt nec vxor sine assēsu viri

Cũ vir potestatẽ sui corporis non habeat s3 mulier nec etiã mulier sui corporis habet potestatem. sed vir. Et si alter eorũ illud vouerit nõ est tenendum votũ. s3 deb3 agere penitentiã de malefacto voto. Notãdũ tñ q̈ licet vir nõ possit continẽtiã vouere inuita vxore. potest tñ ipa inuita crucem vouere ꝛ accipere Et hoc in fauorẽ negotii pro quo crux sumit᷑. sicut poss3 militare ꝓ dño suo terreno. ꝛ a quo feodũ tenet absq3 assensu vxoris. Nec ꝓpter hoc substrahit᷑ oĩno vxoris ius suũ cũ possit virũ sequi. Etiã ꝓbabile est satis q̈ vxor continere debeat ad tempus subueniendo necessitate eccl'ie gñali' Nec ꝓpter hoc si vir potest accipe sine assensu vxoris sue crucẽ ẽ sil'r q̈ vxor possit illam vouere sine assensu viri cum vir sit caput mulieris. Sil'r q2 vxor cũ maiori ꝑiculo castitatis discurreret ꝑ terras q̃ vir. Et cu3 maiori vtilitate eccl'ie ẽ vir q̃ mulier. ꝛ ideo vxor illud votũ ꝑegrinationis terre sctẽ vouere non põt sine assensu viri. lic3 vir illud vouere possit sine assensu vxoris. ¶ P. Ad quos ꝑtinet votoꝝ dispensatio. S. Dispensatio votorũ precipue ꝛ pricipalit᷑ ꝑtinet ad summũ põtificẽ qui plenarie vicẽ gerit xp̃i. Aliis aũt ꝑlatis iferioribus cõmittitur dispẽsatio i votis que ꝯmunit᷑ fiũt. ꝛ que indigent frequẽti dispẽsatiõe. Sicut in ꝑegrinationibus ieiuniis ꝛ hmõi. Uota tñ maiora sicut ꝯtinẽtie ꝛ ꝑegrinatiõis terre sctẽ sũmo põtifici reseruantur ¶ P. Q2 de his que quesiui a principio de voto dixisti. Nunc ad propositum redeamus. s. quomodo votum impediat ꝛ dirimat᷑ matrimonium michi dicas Et si simplex votũ illud ĩpediat ꝛ dirimat

S. Uotū simplex impedit matrimoniū ꝯtrahendū sed nō dirimit iam ꝯtractū cuz in eo sit sola ꝓmissio nuda vt dictū est. Un̄ cū vouens nō adīplet qđ promisit. inde peccat ꝯtrahendo. Sed postq̄ dedit sui corporis potestatē per matrimonium ꝯtractū iam illud matrimoniū tenet ⁊ non dirimit. Un̄ scias qui post votum continentie simplex ꝯtrahit matrimoniū ꝑ verba de p̄senti. non potest vxorem suā cognoscere nec ꝯsumare per carnalem copulā matrimonium absq; pctō mortali. q2 adhuc sibi restat facultas ꝯtinentie votū adimplendū per religiōis ingressum anteq̄ matrimoniū ꝯsumet. Sed postq̄ ꝯsummatū est matrimoniuz ꝑ carnalē copulam tenet postea reddere debituz vxori petēti siue petat expresse ꝑ verba/siue interpretatiue ꝑ signa Un̄ licet teneat reddere debituz. non pōt tn̄ absq; pctō petere debitū. q2 nō in ei⁹ potestate est petere debitū post votum simplex continentie. Et non ex vinculo matrimonii obligat ad petēduz lz obliget ad reddendū. Et sic patz q̄ votum simplex nō dirimit matrimoniū iam ꝯtractū. licz impediat ꝯtrahendū. ⁊ q̄ alter coniugū post matrimonium ꝯsummatuz tenet reddere debituz ⁊ non petere sine pctō. Quidā tn̄ dicūt ⁊ sentiūt q̄ pōt petere ne matrimoniū videat onerosuz. Prima tn̄ opinio videt esse certior. Scias tn̄ q̄ mortuo hoȝ altero ꝯiugū ille q̄ ꝯtinentiā vouerat voto simplici ante mr̄imoniū debet ꝑpetuo ꝯtinere nec alteri dz nubere. seu cū alio matrimonialiter copulari. Uotū autē solēne. hō dat deo sui corporis ptātē ad ꝯtinēter viuendū. Et idō hō siue mulier q̄ votū solēne fecit vt debz

fieri non potest alteri sui corporis potestatē dare. Et ideo opz eū ppetuo viuere ɔtinēter. De voto autez publico cōi. scz q̄ ad multoꝝ notitiaz puenit absqz aliqua solēnitate. Idē est iudiciū sicut de voto pri/uato ꝛ simplici. qꝛ mr̄imonium ɔtrahendū īpedit ꝛ nō dirimit iā ɔtractū. Et hoc de īpedimento voti.

PEtrus. Nunc de impedimento cognationis michi dicas. S. Cognatio triplex est. quedaz est carnalis ꝛ quedam legalis. quedaz sp̄ualis De qua vis habere notitiā de oibus tribus successiue. ꝛ primo de carnali. S. Cognatio carnalis idem est q̄ ɔsanguineitas q̄ per gradus distinguit̄. ¶ P. Dic michi q̄ ɔsanguineitas sit ꝛ gradus eius qui ꝛ postmodū quō impedit ꝛ dirimit matrimoniuz. S. Consanguineitas est vinculū ab eodez stipite de-scendentiū carnali ꝓpagatiōe ɔtractū. Vn̄ consan guineitas est quasi sanguinis ɔcomitātia per car nis ꝓpagationē. que causat quandā amicitie vnio nem. ꝛ fundat̄ sup imaginationem ꝛ memoriam ipsius generationis q̄ amicitie vnionē conseruat. que etiam ꝓcessu tēporis per obliuionē delet̄. ꝛ in de paulatim ɔsanguineitas se dirimit. Unde licet oēs hoies ex vno ꝓcesserint scz ab adā non tamen omnes hoies ɔsanguinei dicunt̄. ¶ P. Qui sunt gradus ɔsanguineitatis. S. Distinguit̄ cōsangui neitas per gradus ꝛ lineas. Unde consanguinei-tas ad modum arboris describitur. Quia sicut in vno trunco arboris ad multos ramos arbor dif-funditur quo partes arboris inuicem colliguntur ita in hominibus. Quia principium generis sti-pes vel truncus dicitur ducentes vero ab eo ori-

ginem quasi rami appellantur. ꝛ habitudo istoruꝫ ramorũ inter se consanguineitas dicitur. Et sic in hac ꝯmunione triplex habitudo reperit̃. Una que est patris ad filium. Alia filii ad patrẽ. Tertia filiorum inter se. qui fratres dicuntur. Et scd̃m has tres habitudines linee consanguineitatis computantur. quia secundum habitudineꝫ que est patris ad filium. est linea descendentiuꝫ. ƀm vero secundam habitudinẽ que est filioꝝ ad patrem est linea ascendentiũ. sed scd̃m tertiã habitudinẽ que ẽ filiorum inter se vel eorum qui ab vno principio descẽdunt/est linea transuersaliũ. Et quia motus ꝓpagationis non quiescit in vno termino sed vltra ꝓgredit̃ ideo in eadẽ linea plures ꝑsone sunt quarũ vna distat ab altera. ꝛ hec distãtia gradus vocant̃ ꝛ sic consanguineitas per gradus cõputatur scd̃m appropinquitatem ꝛ distantiam a primo principio siue stipite. Et in eadem linea consanguinitatis plures gradus reperiuntur. Unde linea ascendentium primum gradum faciunt pater et mater Secundum auus et auia. Tertium proauus proauia. Quartum abauus abauia ꝛ cetera. In linea vero descendentium primum gradum faciunt filius ꝛ filia. Secundum nepos ꝛ neptis. Et sic descendendo vsqꝫ ad quartum gradum. In linea vero collaterali seu transuersali. sicut modo dictũ est duo fratres faciunt primum gradum vel due sorores. secundum gradũ faciunt filii dictoruꝫ duorum fratrum. qui dicuntur fraternales. Tertium gradũ faciunt dictorum fratrũ nepotes. Et quartum pronepotes. Et sic ꝯsanguinitas per gradus

cōputatur scđm appropinquitatem ⁊ distantiam a cōmuni stipite. Et sic in eadē linea diuersi gradus reperiunt̄ sed alteri compata scđm propinquitatē ad stipitē. Unde idemptitas ⁊ distantia nimia ab eo graduȝ consanguinitatis tollunt. Computatur auteȝ gradus ꝯsanguinitatis dupliciter. Uno mō scđm iura ciuilia. Aliomō scđm canonica. Scđm iura ciuilia duo fratres attinēt in scđo gradu. Et filii duoꝝ fratrum in quarto. nā legalis cōputatio attēdit descensum a cōmuni radice ab vtraqȝ pte. Sed scđm iura canonica duo fratres attinēt se in primo gradu. Et filii eorū in scđo gradu. qꝛ scđm distantiā a cōmuni pricipio scđm iura canonica cō putant̄ vnde q̄to gradus aliquis distat ab aliquo superiori radice tanto distat ab aliquo descenden tium ab ip̄o superiori. Et quia duo fratres īmedia te descendunt a patre suo nec distat ab eo nisi per vnum graduȝ. Ideo duo fratres attinēt sibi inui- cem in primo gradu. filii vero eorū distant a patre in scđo gradu. Et ideo attinēt sibi inuiceȝ in scđo gradu. Et sic ascendēdo ⁊ descendendo in genera tione ⁊ propagatione cōsanguinitatis. Et notan- dum q̄ q̄uis aliqui sint in eodē gradu ꝯsanguini tatis alicuius. vnus tñ est magis ꝯsanguineus q̄ alter. sicut pater alicuius ⁊ frater eius sunt in pri- mo gradu cōsanguinitatis. quia ⁊ neutra pte ca- dit psona media ⁊ tñ pater est magis consangui- neus filio suo q̄ ipse filius fratri suo porprio. quia duo fratres nō attinent sibi nisi intantū quia de- scendunt ab eodē patre. Et ideo q̄tum aliquis est cōmuni principio ꝓpinquior a quo ꝯsanguinitas

descendit tāto est magis cōsanguineus q̄uis non sit in ppinquiori gradu. Et scd̄m hoc patruus est magis ɔsanguineus alicui q̄ nepos ei⁹. q̄uis sint in eodē gradu. ¶ P. Nunc videam⁹ quare ɔsanguinitas īpedit matrimoniū ɔtrahendū ⁊ dirimit iam contractū. R. Ut naturalis amicitia ⁊ affinitas inter ɔsanguineos remaneat Sed scire debes q̄ ɔsanguineitas de iure naturali inter aliquas p/sonas īpedit matrimoniū scz inter patrē ⁊ matrem filiū ⁊ filiā. qr patrē accipere filiā in vxorē. ⁊ filiuz matrē suā naturalis ratio nō pmittit. qr cum vir ⁊ vxor ad paria iudicent̄ q̄tū ad actum matrimonii absurdū essz nec ɔsonū rōni q̄ filia debeat adequari patri. Sil'r qr vir est caput mulieris ratio nō permittit filiū dānari matri. Sil'r etiā de iure diuino quedā psone excipiunt̄ scz ille q̄ sunt in scd̄o gradu scz frater sororis ⁊ soror patris vel matris. filia filii ⁊ hmōi. Et ppter ɔseruationē pudicitie q̄ debet inter eos esse q̄ debet in eadē ɔseruari domo. Similiter de iure positiuo quedā etiā psone a matrimonio excipiūt̄. s. ɔsanguinei. Et hoc ppt̄ ɔfederationē ⁊ multiplicationē amicitie dū scz hō se habet ad cōsanguineos vxoris sicut ad suos. Unde huic multiplicatōi ⁊ ɔfederationi amicitie p̄iudiciū generaret si q̄s cōsanguineam vxoris sue duceret in vxorē. Et sic scd̄z hūanas leges ⁊ eccl'ie statuta plures grad⁹ ɔsanguinitatis a mr̄imonio sunt exclusi ¶ P. Qui sunt illi gradus q̄ a matrimonio excludunt̄. R. Scd̄m tp̄a diuersa diuersi gradus cōsanguinitatis sunt exclusi a mr̄imonio. In principio eni legis nature solū patres ⁊ matres a mr̄imonio

repellebant̃ ⁊ nõ alie persone. qꝛ frater accipiebat sororẽ suã in vxorẽ ſ3 nullo mõ matrẽ. Et hic accipiebat sororẽ ꝓpter paucitatẽ hoim vt genꝰ humanũ multiplicaret̃. Postea ṽo multiplicato genere hũano qꝛ tũc ꝯcupiscentia vigebat ad reprimendũ eam in lege moysi plures ꝑsone excipiunt̃.s.frater soror: vxor patris vel soror ⁊ hmõi. de q̃bus habet̃ libro leuitici.xviii. Alios gradꝰ aũt lex illa nõ ꝓhibuit ſ3 magis p̃cepit.s. vt q̃lib3 de cognatiõe sua vxorẽ accipiat ne ꝯfusio successionũ esset. qꝛ illius populi tribꝰ ⁊ possessores erãt distincte. Et cultus diuinꝰ tũc tp̃is ꝑ successionẽ gñis ꝓpagabat̃. In lege aũt noua q̃ est lex gr̃e ⁊ amoris plures gradꝰ cõsanguinitatis sũt distincti ſ3 diuersimode sunt diuersa tp̃a. qꝛ antiq̃tꝰ vsq3 ad septimũ gradũ ꝯsãguinitatis seruabat̃: nec infra poterat aliq̃s cũ sua ꝯsanguinea mr̃imonialit̃ copulari. Et hoc fuit rõnabiliter ordinatũ qꝛ vltra gradũ illũ mẽoria radicis nõ habeat̃. Silr̃ vsq3 ad gradũ illu3 ꝓhibitio erat qꝛ septiformi gr̃e spũsctĩ ꝯgruebat. vt naturalis amicitia seruaret̃ S3 postmodũ circa hec tp̃a vltia ẽ restrictũ eccl̃ie int̃dictũ vsq3 ad q̃rtũ gradũ. Nec vltra quartũ gradũ tenet ꝓbatio eccl̃ie ꝓpt̃ hoc qꝛ vltra quartũ gradũ ꝓpter obliuionẽ ⁊ negligẽtia3 ꝯsanguinitas nõ seruabat̃. Et qꝛ vsq3 ad q̃rtã gñatõe3 hoies solebãt viuere. idõ nõ potuit sic memoria ꝯsãguinitatis deleri. Et sic ĩ q̃nto gradu possũt hoies nubere: nec infra q̃ntu3 pñt ꝯtrahere mr̃imoniũ. ⁊ si ꝯtrahãt sũt sepandi. Ad cognitionẽ aũt graduũ in q̃bꝰ põt ꝯ̃hi mr̃imoniu3 ⁊ in q̃bꝰ nõ q̃nq3 regule assignant̃. Prima est ꝑsona addita ꝑsone per car

nis ꝓpagationē addit gradus sicut filius pater ⁊ hmōi. ⁊ hoc habet locū in linea ascendēti ⁊ descendenti. Scd̄a regula ē ꝙ quot psone sunt de qb⁹ qrit tur ɔputatis intermediis vna min⁹ tot sunt. Vñ si qnqȝ sunt psone q̄tuor sunt grad⁹. ⁊ hoc etiā hȝ locū in linea ascendēti ⁊ descēdenti. Tertia regula ē quoto gradu psone de qbus querit distāt a cōmuni stipite. toto gradu distant inter se. Vñ nepos ex vno filio ⁊ ꝓnepos ex altero distant inter se ī scd̄o gradu ex vna pte: ⁊ ex altera in tertio gradu. Et hoc habȝ locū in linea transuersali seu collaterali Quarta regula est quoto gradu psona remotior distat a stipite toto gradu distāt inter se. Unde nepos ex vno filio ⁊ ꝓnepos ex alio distant in tertio gradu: q̄uis vnus illorū sit in scd̄o. ⁊ hoc similiter habet locum in linea transuersali seu collaterali. Quinta regula est quoto gradu distat aliqua persona a stipite toto gradu distat a quolibet descendentium ab eo. ⁊ hec regula solum habet locū vsqȝ ad equalitatis lineam. vnde pronepos alicuius sicut in tertio gradu distat a stipite ipō ita ab omnibus descendentibus ab eo vsqȝ ad tertium gradū Sed ab his qui transcendunt tertium gradum distat scd̄m ꝙ transcēdens est remotior a ɔmuni stipite. quia gradus semper computari debet scd̄m distantiam persone magis remote: cum ratio proximitatis ortum habeat a stipite: quia nulla persona est propinquior collaterali quam stipiti. vnde persona que distat a stipite in quinto gradu distat etiam in quinto gradu a quolibet collaterali siue distat a stipite per vnum gradum siue per du-

os aut p tres. τ possit cuz eo matrimoniū ↄtrahere Et sic scias φ i linea ascēdentiū i nullo gradu licet mrimoniū ↄhere: qꝛ reputaꝛ vna caro vñ si adā vi ueret nulla sibi nubere possz. nec ipe nulli In linea ꝯo trāsuersali seu collaterali vt dictū est nō lz nubere vsqz ad quartū gradū iclusiue. Sz vltra quartum gradum psona que distat a stipite pōt nubere cū quolibet collaterali vt dictū est. Et sic pz qđ sit ↄsanguineitas τ quot sunt gradꝰ ↄsanguineitatis τ quot mrimoniū dirimit τ impedit τ causa quare Et hec de ↄsanguineitate ad presens sufficiant

¶ De mrimonio τ affinitate.

PEtrus. Quia affinitas ex cōsanguinitate seq̄ videtur ideo de ipsa in mediate michi dicas. Quomō ex sanguineitate ↄtrahitur. H. Sicut supra dictuz est naturalis amicitia fundaꝛ sup naturali cōicatione. que cōmunicatio naturalis dupliciter fit. Unomō per carnis ppagationē τ hec diciꝛ ↄsanguineitas vt dictū est. Aliomō per cōiunctionem ordinatā ad ppagationem. vt diciꝛ affinitas. Unde affinitas fit mediāte ↄsanguinitate carnali cōmixtione: τ eam imitaꝛ. τ in hoc differt affinitas a ↄsanguinitate. Quia ↄsanguinei attinent in eodē genere attinētie τ sunt participes eiusdez radicis τ sanguinis. licz sint in diuerso gradu consanguinitatis. vt filius τ pronepos sunt in eodem genere attinentie τ sunt consanguinei. licz sint in gradu differenti secundum maiorem distantiam a radice vt dictum est. sed affinitate persone affines non sunt participes eiusdem radicis τ nature sed ab extrinseco veniunt per carnalem copulam

licet sint in eodem gradu ꝛ sic cōsanguinitas non mutat genus attinentie licꝫ mutet gradū. Sꝫ affinitas mutat genus attinētie licꝫ nō mutet graduꝫ ꝟsus. Mutat nupta genꝰ sed gñata gradū. Et sic oēs ꝯsanguinei viri sūt affines mulieri quā carnaliter cognouit. ꝛ econuerso oēs ꝯsanguinei mulieris sunt affine viro a quo cognita est. nec desinit affinitas esse iter affines ꝙuis ꝑsona per ꝙ ꝯtrahit affinitas moriatur. Quia carnalis copula viri vel mulieris ꝑ ꝙ contrahitur affinitas nō causat huiusmōi affinitatē scḋm ꝙ est actu naturalit̄ ꝯiungit sed scḋꝫ ꝙ est cognitū esse. sicut nō dicit̄ pater vł̄ filius scḋm ꝙ actu gñari: sed scḋm ꝙ est genitū eē: ꝛ sic mortua vxore cognita remanet adhuc affinitas inter ꝯsanguineos vxoris ꝛ viri ꝛ econuerso ꝛ sic patꝫ ꝙ affinitas causatur ex carnali ꝯcubitu. vñ affinitas sic diffinit̄. Affinitas est ꝓpinquitas personaꝝ ex carnali copula ꝓueniēs oī carens parentela. Et bene dicit ex carnali copula ꝓueniēs absolute: qꝛ affinitas ita bene causat̄ ex concubitu fornicario: sicut ex materiali ꝛ legittimo: sil̄r bñ dicit oī carēs parētela. qꝛ si quis cognoscit ꝯsanguineā suā. nō ꝓpter hoc dicit̄ affinis sibiipsi: quia affinitas requirit diuersitatem: sicut ꝯsanguinitas. ꝛ sicut similitudo qꝛ nichil dicit̄ sibiipī simile. Sil̄r nō est incōueniens inter aliquas personas esse consanguinitatem ꝛ affinitatem sicut consanguineus meus ex parte patris duxit cōsanguineam meam ex parte matris in vxorem. Et quia affinitas causatur ex carnali copula que fit ex commixtione seminum ideo concubitus qui est contra naturam:

ꝛ extra ordinaria pollutio: non causat affinitatem cum non habeat commixtionem seminum ad generationē ordinatā. Sicut cuꝫ vir ꝛ mulier efficiātur vna caro per seminū cōmixtionē: ideo quicūqꝫ claustrū pudoris inuaserit vel fregerit nisi sequat seminū cōmixtio: non ꝓpter hoc causat affinitas. Notandū ē etiā ꝙ affinitas sicut causat ratione societatis: ꝛ vinculi ꝯiugalis ideo ī ipo ꝯtractu mrīmonii p verba de pñti añ carnalē copulā affinitas cōtrahit. Ex spōsalibꝰ aūt puris nō ꝯtrahit ꝓprie affinitas. sed qōdam affinitati sile qō dicit publice honestatis iusticia de quo īfertꝰ dicet. Sciendum est etiā ꝙ ex affinitate non gñat affinitas sicut antiquitꝰ erat. Sicut sciendū ꝙ in affinitate sūt gradus sicut in cōsanguinitate. ꝛ tot sūt gradꝰ affinitatis quot sunt gradus ꝯsanguinitatis: ꝛ īpediūt matrimoniū. Ad cuiꝰ euidētiā notandū ē ꝙ affinitas p̄cedit mrīmoniū aut sequit. Si precedat matrionii: īpedit ꝯtrahenduꝫ ꝛ dirimit ꝯtractū: post illā affinitatē cōtractam. Vbi gr̄a. Aliqs vult contrahere cū maria ꝛ priꝰ cognouerit carnaliter eiꝰ ꝯsanguineā in p̄io gradu aut scd̄o. aut t̄tio. vel in quarto. iā factꝰ est affinis marie. nec potest eā habere ī vxorē. ꝛ si eā postea accepit separādus ē ab ea. Si vo affinitas supueniat matrionio iā ꝯtracto. nō dirimit matrimoniū ꝯtractū. sꝫ tñ ꝑsona ex cuiꝰ cōcubitu affinitas contrahit priuat a petitione debiti. ꝛ nō a rei redditiōe. Sicut vir postꝙ ꝯtrxit matrioniū cū vxore cognouit ꝯsanguineā vxoris sue. perdit ius petendi debituꝫ carnalis copule. sꝫ tenet reddere debitū vxori petenti manifeste vel

interpretatiue.s.p aliqua signa. Patet igit͂ q̄d sit affinitas ⁊ q̄ matrimoniuz ip̄edit ⁊ dirimit ¶ P. Quō p̄cedēdū est ad dirimendū matrimoniū iter affines seu ꝯsanguineos. R. Scire debes q̄ matrimonium ꝯtractuz inter affines seu ꝯsanguineos p diuortium ab eccl̄ia dirimit͂. ⁊ iō est qꝛ oē vinculuz societatis qd̄ cū pctō est stare nō pōt ⁊ ab ecclesia ē separandū/cū ecclesia oīb⁹ modis pctā īpedire conatur. Tale aūt est matrimoniū in gradu p̄hibito ꝯtractum.s. ꝯsanguinitatis vel affinitatis ideo ab ecclesia ē dirimēdū ⁊ dissoluēdū. Nec potest hmōi matrimonium per diuturnitatem tp̄is p̄scribi nec ratificari. Quia illa que sine peccato fieri nō possunt nulla/p̄scriptione firmantur. qꝛ diuturnitas tēporis peccatū nō minuit sed auget vt dicit innocētius. Ad dirimenduz aūt hmōi.matrimoniū pōt procedi per viam accusationis.sed talis accusatio debet fieri per parentes. qꝛ si extranei accusarent parentib⁹ tacētib⁹ ⁊ p̄pinquis. tanq̄ suspiciosi haberent͂ q̄ ex malicia hoc facerēt seu ex maliuolentia ⁊ ideo p parentes aut p̄pinquos est talis p̄batio facienda. Quia etiā propinqui melius sciūt cognationē seu affinitatē q̄ extranei. Nec oportet q̄ ille qui talem accusationem facit obliget se ad penam talionis. ¶ Quia pena talionis habet locuz quando persona accusatur de crimine. ¶ Quia tunc accusatur vel agitur per purgationem eius qui accusatur. Sz hic solum accusatur factū quod est illicitum ad ip̄ediendū illud. Et ideo p̄sona accusans tale matrimoniū ad nullā penā se obligat Si v̄o ille qui scit īpedimētū nō accusauerit illud

cū illud sciuerit vel audierit: si velit vlterius accusare nō est audiēdus nec admittēdus ad accusandū. Et hoc totū habetur extra de his q̄ possunt matrimoniū accusare. Cuz tua. Similiter in hac causa procedenduz est per testes sicut in aliis causis. tamen vt dicunt iuriste. Multa specialia inueniuntur in hac causa que in aliis causis non obseruantur. Scilicet q̄ idem potest esse accusator ꝛ testis ꝛ q̄ non iuratur de calumnia: cum sit causa spiritualis. ꝛ q̄ consanguinei admittuntur ad testificandum. Et q̄ non seruatur ordo iudiciarius omnino. quia tali denuntiatione facta. potest contumax excommunicari lite non contesta. Et valet hoc testimonium de auditu. Et post publicationez testium testes possunt induci. ¶ Et hoc totum fit vt peccatum tollatur quod ex tali cōiunctione potest esse. Aduertendum autē est q̄ cum ecclesia nō intendit aliquem priuare suo iure. si decepta fuerit ꝑ falsos testes. ꝛ ad separationē mr̄imonii processerit Altera ꝑsona suo iure spoliata debꝫ ei fieri restitutio etiā si alter cōiugum votū emiserit. Ita tamē q̄ ille qui tale votū emisit nō debet petere debitum sed solū reddere. Itē notandū q̄ qn̄ alter cōiugum agit ad reintegrationem matrimonii aut agit petitorio aut possessorio si petitorio vel vir petit vxorem sibi restitui in iudicio dicendo q̄ est eiꝰ vxor illa negāte. Primo debet exceptio mulieris audiri qua probata ꝑimit primā q̄stionē. Et eadeꝫ est etiā ratio de vxore si petit virū ꝛ vir neget. Exceptio viri prīo dꝫ audiri qua etiā ꝓbata ꝑimit primā q̄stionē ꝛ absolutus ē ab illa q̄stiōe. Aut alter

agit possessorio scz qñ supponit q̄ vxor eius sit vel ipse sit vir suus ⁊ q̄ cohabitauerit cū ea: vel ea cum eo tanq̄ coniunx ⁊ petit restitui sibi vel illa eum. Et ille vel illa q̄ vel que petit confitetur matrimoniū sz exceptionez pponit ꝯtra restitutionē anteq̄ pbetur exceptio debet fieri restitutio spoliato petenti eā vel vxori petenti eū. Excipiunt tñ qnq3 casus. Prim⁹ est si obiciat fornicatio publica cōtra petentē. Secūs si obiciat consanguinitas lege diuina phibita incōtinenti pbanda. Tñ si differat pbatio oportet fieri restitutio p sententiaz. Et ille q̄ habet ꝯscientiam de ꝯsanguinitate non debet alteri reddere debitum. Tertius casus est si obiciat exceptio rei iudicate: a quo non fuit appellatum qñ scz lata est sententia diuortii: ⁊ ideo fuit appellatū de ea. tunc p̄mo debet cognosci de prima sententia anteq̄ fiat restitutio. Quart⁹ casus ē qñ tāta ē sententia illius q̄ petit sibi restitutionez q̄ non pōt secure ⁊ absq3 periculo ille qui petit cum eo manere. sicut vir cum psequit vxorem odio capit ali. vel mulier psequit virū in mortē ei⁹ pcurādo. Quit⁹ casus est qñ ille q̄ agit spoliauit aliuz iniuste ⁊ sine iuris ordine. ⁊ hoc fit qñ obicit alteri⁹ spōsi vel alteri⁹ sponse exceptio. tūc eni oportet q̄ spoliatore restituat ⁊ q̄ prius debeat fieri restitutio. Notādū est etiā q̄ cū accusationes plures ex maliuolentia fiant. Si duo fratres duas sorores duxerūt in vxores. ⁊ p accusationez vni⁹ fratrū separet a cōiugio alteri⁹ sororis pter cōsanguinitatē: alii duo propter hoc non sunt separandi. qz in foro cōtentioso res inter alios acta aliis non p̄iudicat. Et si vnus

frater repellatur a matrimonio ꝓpter hoc non est alius repellēdus. qꝛ per falsos testes potuit separari. Nec ꝓpter hoc oportet ꝙ ille qui remanet in matrimonio suo ꝯscientiā suā īformet ex his que facta sūt fratri suo. Verūtñ circa hoc est distinguēdum. qꝛ ille q̄ manet in mr̄imonio habet certā cōscientiā de īpedimēto circa illud mr̄imoniū ꝓbato. ꝛ tūc non debet debitū reddere aut petere. aut solū habet opinionē ꝛ sic pōt reddere ꝛ petere. Sꝫ igiꝰ pater de diuortio faciēdo ꝛ sepatione mr̄imonii ꝓpter affinitatē ꝛ ꝯsanguinitateꝫ. De diuortio autem faciendo propꝰ alias causas inferius diceꝰ capitulo de crimine.

PEtrꝰ. Qꝛ publice honestatis iusticia quādaꝫ honestatē ꝛ siꝉitudinē habet ad affinitatem ideo cōsequenꝰ de eas michi dicas. Quid sit ꝛ vñ causeꝰ ꝛ quō impedit mr̄imoniuꝫ. S. Publice honestatis iusticia est ꝓpinq̄tas ex spōsalibꝰ ꝓueniens, robur trahēs ex ecclie īstitutiōe ꝓpꝰ eiꝰ honestatē. Differt aūt publice honestatis iusticia ab affinitate. quia vt dictum est affinitas per carnalem copulam contrahiꝰ per consensum per verba de futuro expressum vel per verba de presenti añ carnalem copulam subsecuta. Unde post primum septennium publice cantatur honestatis iusticia cum etiam sponsalia vt dictum est supra ca. xxiii. non teneant nisi forte peracto septennio puer illa sponsalia que ante septennium contraxerat rataꝫ habuerit ꝛ approbauerit. Impedit autem publice honestatis iusticia matrimoniū quemadmodum consanguinitas ꝛ affinitas ꝛ scd̄m eosdeꝫ gradus

Unde si quis despõsauerit puellã septez annoꝝ vel vltra per verba de futuro seu de p̄senti tp̄e nubilis q̄uis eã carnaliter nõ cognouerit. tñ null⁹ de ꝯsanguinitate ei⁹ eam carnaliter poterit habere i vxorem vsq₃ ad quartũ gradu₃ nec ipse aliquã ipsius puelle ꝯsanguineã vsq₃ ad quartũ gradum ⁊ si cõtraxerit separand⁹ est ⁊ hoc habet in decre. xxvii. causa. q. ii. Si quis vxorem desponsauit. ⁊c. ⁊ hoc idẽ dicit. Juli⁹ papa ibidẽ. Si q̄s vxorẽ despõsauerit vel subarrauerit. ⁊ sine p̄ueniẽte die mortis siue irruẽtib⁹ q̄buscũq₃ aliis causis minime eã cognouerit neq₃ sup̄stes ei⁹ frater neq₃ vll⁹ de ꝯsanguinitate ei⁹ eãdẽ sibi in vxorẽ tollat vllo tp̄e nũq̄. Scias tñ ꝙ q̄uis quidã sentierint ꝙ si per ip̄edimẽtu₃ legittimũ spõsalia ad nichilu₃ redigãtur nec inde oriri asserũt publice honestatis iusticiam cũ spõsalia ꝓpter ip̄edimentũ dicerẽtur esse nulla ꝙ postmodũ poterat alter illoꝝ cõsanguinee alteri⁹ matrimonialiter copulari. Bonifacius tamẽ octauus li. vi. de sponsalibus contrariũ determinat. cui totaliter ẽ adherendũ ꝙ si consensus fuerit in sponsalibus illis l₃ nulla viderint sponsalia sunt tamen sponsalia propter consensum ⁊ causant publice honestatis iusticiã ⁊ impediunt sequẽtia sponsalia: ⁊ nõ precedẽtia verba cui⁹ hec sunt. Ex spõsalib⁹ puris ⁊ ceteris etiã si ꝯsãguineitas aut affinitas aut religio/aut alia q̄uis ratione sint nulla dũ mõ non sint nulla ex ꝯsensu defectu oritur efficax ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia non autẽ ad precedentia dissoluendu₃ ip̄edimentũ iusticie publice honestati q̄re ille. pri⁹

publice ↄtraxerit ⁊ post moduȝ cũ secunda prioris
ↄsanguinea ideȝ fecerit ex rigore priorũ spõsalioꝝ
ꝗbus per publice honestatis iusticiaȝ ex secundis
spõsalibꝰ subsecutam minime derogaṫ: ⁊ sic ad ma-
trimoniũ ↄtrahendum cũ pria remanet obligatus
Item statim subdit ꝙ ꝑ spõsalia sub cõditione nõ
impediṫ sequens matrimoniũ an̄ ↄditionẽ comple-
tam ꝓpter publice honestatꝭ iusticiã dicẽs Ille ꝟo
q̄ spõsalia cũ aliqua muliere ↄtrahit si postmoduȝ
an̄ conditionis euẽtũ cũ aliq̄ prioris ↄsanguinea ꝑ
ꝟba ↄtraxerit de p̄senti cũ scd̄a remanere debebit
cũ ex sponsalibꝰ ↄditionalibus ante ↄditionẽ exi-
stentẽ. sicuti ex ↄsensu nõ hñtibꝰ ⁊ icertis nulla pu
blice honestatis iusticia oriaṫ. Sic ergo pateȝ quid
sit publice honestatis iusticia ⁊ ꝙ tollit matrimo-
nium ⁊ ipedit ⁊ hoc ꝙ̄tum ad carnalem copulam.

¶ De cognatione spirituali.

Petrus. Nũc de cognatiõe spũali michi dicas
quomodo ⁊ ex quibus contrahitur ⁊ quomo-
do ipedit mr̄imoniũ. H. Spiritualis cognatio est
ꝓpinquitas q̄dã ꝑsonaꝝ ꝓueniẽs ex sacramẽti da
tione vel ad illiꝰ int ẽtionẽ. sicut baptisans ⁊ susci-
piẽs de baptismo. vterqȝ ẽ pr̄ spũaꝭ baptisati. Con
trahiṫ aũt cognatio spũalis ex duobꝰ sacramẽtis
solũ. s. sacramẽto baptismi ⁊ sacramẽto ↄfirmatõis
⁊ nõ ex aliis sacramẽtꝭ. s. sacramẽto ordĩs vel peni-
tẽtie. qꝛ filiꝰ sacerdotꝭ põt ↄhere cũ illa ꝙ sacerdos
paṫ eiꝰ audiuit de ↄfessiõe: ⁊ iõ ex baptismo ⁊ ↄfir-
matiõe gñaṫ solũ spũaꝭ cognatio q̄ solũ ex baptis-
mo ⁊ ↄfirmatiõe hȝ fieri. Et chatecismo aũt nõ ipe
diṫ mr̄imoniũ cũ nõ sit sacramẽtũ ſȝ magꝭ sacramẽ

tale. Et ideo matrimoniũ nõ dirimit: sed debiliter ꝛ vix impedit ꝯtrahendum. ¶ P: Quomõ ꝛ qualiter impedit cognatio spũalis matrimonium. R. Scias ꝙ cognatio spũalis aut p̄cedit mr̃imoniuꝫ aut seq̃tur. Si p̄cedit sic impedit mr̃imoniũ ꝯhendum: ꝛ dirimit iam ꝯtractum matrimoniũ. Si aũt sequatur iam ꝯtractũ matrimoniũ. tunc vinculum mr̃imonii nõ dirimit sed actuꝫ matrimonii scilicet petitionẽ ꝛ redditionem debiti quandoqꝫ impedit ꝛ quandoqꝫ non. Quia si cognatio spũalis indicat causa necessitatis sicut pater vel mater in necessitate baptisat ꝓprium filium in articulo mortis. ꝛ nõ sit alius qui possit baptisare eum nisi pater aut mater. tũc nõ ĩpedit matrimonii actum. Nec ex ꝑte patris nec ex parte matris. Si vero illa cognatio spũalis ꝯtrahit extra casum necessitatis si hoc ex ignorãtia fiat ꝛ non ex fraude. sicut cũ baptisat filiũ suũ quem nõ credit esse filiuꝫ: sꝫ magis alienũ ꝛ diligentiã adhibuit. tũc ex neutra ꝑte talis etiaꝫ cognatio spiritualis sequens actũ matrimonii nõ impedit. Si vero fiat ex malicia: ꝛ fraude sicut cũ quis baptisat filium suum scienter vt elongetur a sua coniuge vel ex alia malicia tunc ille q̄ baptisat vel cuius actu ꝯtrahitur illa cognatio spũalis: qꝛ scꝫ filium suũ accepit istomodo amittit ius petẽdi debitum. Sed tenet alteri petenti reddere debitũ qui nõ est in culpa. Quia ex culpa ꝛ malicia illius nõ debet alter in comodũ reportare nec innocens priuari suo iure. Si vero ambo coniuges fuerit in culpa debet separari quo ad thorũ nõ quo ad vinculum. Et sic patꝫ q̄ cognatio spũalis impedit ma

trimonii & dirimit & quomodo. ¶ P. Inter quas personas contrahitur cognatio spūalis. S. Inter quattuor psonas. Ad cui9 euidētiam scias q tres sunt species cognationis spūalis. vna dicit paternitas q̄ cōtrahit inter baptisantem & baptisatum inter ɔfirmantē & confirmatū vel suscipientē: & susceptū. Alia dicitur compaternitas que contrahit inter generantē carnaliter. scz patrez & matrem & regenerantē spūalit. scz baptisantē & suscipientem Tertia dicitur fraternitas spūal que contrahitur inter generatum carnaliter a patre spirituali & regeneratū spiritualiter. Item species cognationis spūalis que dicitur paternitas īpedit matrimoniū & dirimit iam contractū: quia pater spūalis nō pōt habere filiolam suam que est eius filia spiritualis nec filius spūalis matrem spiritualē: & sicut generatione carnali pater & mater nō possunt ɔtrahere matrimoniuz cum filiis suis sic nec in cognatione spirituali. Qz baptisans se habet vt pat & gerit psonā xpi & suscipiens se habet vt mater & gerit psonā eccl'ie vt dictuz est de baptismo. ca. iiii. Et iō isti duo excludūtur a matrimonio respectu filiorū spiritualium Similiter secūda species que dicitur cōpatnitas excludit a mrimonio vtrosqz pētes tā carnales q̄ spūales qz pr carnalis non pōt hre in vxorē matrē spūalē filii tui q̄ ē ei9 ɔmater nec pat spūal ei9 commatrē: que est mater carnalis filioli sui. Similiter tcia spēs cognationis spūal īpedit matrimonium. scz fraternitas que excludit omēs filios & filias. siue ante natos siue post natos patris & matris spiritualis: et hoc solum respectu

psone illius q solũ in baptismo vel in ɔfirmatione cognatio spũal' ẽ contracta.s.filioli vel filiole. Et oẽs alii filii vel filie parentũ possunt ɔtrahere matrimoniũ cũ filiis ꝛ filiab⁹ paternoꝝ. Cũ per ipos nulla cognatio spũalis contrahit'. Et sic patet q cognatio spũal' ipedit matrimoniũ ɔtrahenduꝫ: et dirimit ɔtractũ inter psonas p̃dictas.s.iter spũales parẽtes ꝛ filios spũales ꝛ inter carnales ꝛ spirituales parẽtes iter filios carnales ꝛ spũales per quos cognatio spũalis ɔtrahit' soluꝫ modo ꝛ nõ inter alios. Et sic sunt q̃tuoꝛ psone excluse a mr̃imonio ꝓ cognatõe spũali.s.patres: ɔpatres filioli ꝛ filii carnales ɔpatruꝫ. ¶ P. Nũquid põt cognatio spũal' ab vno ɔiugũ ɔtracta in altũ trãsire vt si vir absente ei⁹ vxore vel vxoꝛ absente viro leuet vel baptisat pueꝝ. Nũq̃d alter ɔiugũ absens efficit' cõpat' ꝛ patern⁹ pueri rõne alteri⁹ ɔiugis. R. Quãqꝫ sic ꝛ qñqꝫ nõ: qꝛ tñ iste mod⁹ cognationis idirecte sumit'. ꝛ nõ directe sicut ẽ ille q̃ est iter baptisantẽ ꝛ baptisatũ.seu suscipiẽtẽ pueruꝫ ꝛ parẽtes carnales pueri. Sꝫ est idirecte p factũ alterius ɔiugis altero absente. Ideo notãdũ est q si alter ɔiugũ leuet puerũ alteri⁹ sine suo cõpari ɔiuge anteq mr̃imonium eius fuerit in eos carnalit' ɔsũmatũ sꝫ solũ p verba de p̃senti ɔfirmatũ sic ille q̃ absens est p sui cõiugis actionẽ nõ ɔtrahit spũalẽ cognationẽ qꝛ nondũ effect⁹ est vna caro cũ eo q̃ pueꝝ leuauit aut baptisauit qꝛ per vnionẽ caris sequentẽ nõ trãsitur ad vnionẽ spũ⁹ p̃cedentẽ Si xo leuauit vel baptisauerit pueꝝ post mr̃imoniũ ɔsũmatũ p carnalem cplã sic distigit' qꝛ cognatio illa spũal' ɔhit' p actionẽ vni⁹ ɔiugis alteri⁹ filiũ de sacro fõte suscipien-

tis. sic transit cognatio spūalis ab vno coniuge in alium cum sint vna caro. qꝛ suas actiones cōicant licet cōicent suas passiones. Vbi gratia. Johānes ⁊ maria coniuges sunt vna caro per carnalē copulam coniugalem per matrimoniū coꝝ ꝯsummatuꝫ Maria suscipit de sacro fonte puerū duoꝝ coniugum. s. martini ⁊ berthe iohāne viro suo ignorante ⁊ absente vel econuerso. Johānes suscipit puerum ⁊ maria ignorat per actionem illius marie iohannes efficit̄ compater maritini ⁊ berthe ⁊ econuerso. Maria fit cōmater p̄dictoꝝ per actionē iohānis. nec potest post mortē marie bertha cum iohāne matrimonialiter copulari. nec martin⁹ cum maria post mortē iohānis. nec etiā cum baptisato potest cōiunx que absens fuerat copulari. Aut illa cognatio spūalis contrahit̄ per factum alterius puerū vnius cōiugis suscipientē. ⁊ tūc aut ille puer est ex eorum coniugio ⁊ sic nō potest absens vt dictum est cū leuante puerū matrimoniū contrahere sil̄r cū suscipiēte. aut puer nō est ex coꝝ cōiugio sed ex alio. ⁊ sic potest cū suscipiente puerum alter coniunx cuius puer nō est matrimonialiter copulari. qꝛ sic non transit cognatio spūalis a matre in virū. nec ecōuerso. vt si bertha leuauerit puerum marie quē habuit ex alio q̄ꝫ a iohāne. post mortem marie poterit iohānes cuꝫ bertha matrimonialit̄ copulari. Vñ vsus. Que michi vel cui⁹ mea natuꝫ fonte leuauit. Hec mea cōmater fieri mea non valet vxoꝛ. Si qua mee mater non ex me fonte leuauit. Hanc post facta mee non me neutrabor habere. Notandū est etiā q̄ inter suscipientem puerum

& leuentē & baptisantē. nulla cognatio spūalis con trahitur: nec inter eos aliqua cōpaternitas nec co gnatio spūalis est. Siliter inter virū & vxorem suā: si simul leuent puerū de sacro fonte nō ɔtrahitur ali qua compaternitas: nec cognatio spūalis. Siliter vt dictū est nec inter eos & baptisantē. Etiā si plures leuent puerum non ꝓpter hoc ɔtrahitur inter eos aliqua cognatio spūalis: nec paternitas. q̄r vnus solus ad leuandū sufficit: sed solum inter parentes carnales pueri & suscipientes de sacro fonte est cō paternitas. vñ ꝟsus. Unus semper erit compater spūalis. Alter carnalis: nec fallit regula talis. Et hec de cognatione spūali ad presens tibi sufficiant

PEtrus. Nūc de cognatione legali ad presens michi dicas q̄ sit & quō matrimoniū impediat H. Cognatio legalis ē ꝓpinquitas ex adoptōe ꝓ uentēs. Adoptio aūt ē extranee ꝑsone i filiū vl' ne potē vel deinceps legittima assūptio. Uñ vbi natu ra deficit in gñatiōe filioꝝ ars supplet defectū per adoptionē. Et nota q̄ cū ꝓpinq̄s succedat in here ditatē iō ꝓpiqu⁹ nō adoptat: sꝫ extrane⁹ Et sic vir pōt adoptari in filiū. Ita & mulier pōt adoptari i fi liā vel neptē. ¶ P. Que sunt ꝑsone q̄ possūt ado ptare. H. Persone libere q̄ possunt de hereditate sua disponere. Uñ serui nec iuuenes ifra. xv. ānos etiā mulieres nō possūt aliquē adoptare i filiū vel nepotē nisi ex spāli ɔcessiōe pricipis. Illi etiā q̄ ha bent ꝑpetuū īpedimētū filioꝝ gñationis sicut sunt frigidi nō possunt adoptare. q̄r nō idigēt solatio fi lioꝝ. sꝫ illi q̄ habuerūt liberos & amiserūt vel q̄ nō habuerūt ꝓpter īpedimētuꝫ accidētale & nō perpe

suũ ꝛ hũere poterũt tales pñt adoptare. Sił'r. iu-
nioꝛ senioꝛẽ adoptare nõ põt ſ ꝫ opꝫ ꝙ adoptãs pce
dat tp̃e adoptatũ tãto q̃to potuisset ipꝫ naturalit'
gñasse.s.octodeci ãnis. Eo ꝙ adoptãs dꝫ sup ado
ptatũ dñari qđ nõ eẽt ꝯueniẽs si iunioꝛ senioꝛ ẽ ado
ptaret ¶ P. Quõ fit adoptatõ R. Sicut ẽ duplex
gñatio q̃dã naturalis ꝛ ip̃fecta sicut ẽ eoꝝ filioꝝ q̃
ĩ foꝛnicatiõe gñant' ꝛ tales nõ pcipiãt ĩ hereditatẽ
pr̃is Alia ẽ gñatõ pfecta q̃ fit ĩ mr̃ionio ꝛ tales sũt
heredes pr̃is Ita etiã ẽ duplex gñatio ꝛ adoptatio
legalis. q̃dã ip̃fecta ꝛ sĩplex ꝛ sic nõ trãsit adopta-
tꝰ ĩ ptãtẽ adoptãtis. Et istomõ q̃libꝫ adoptare põt
quãlibꝫ etiã sine auctoꝛitate p̃ncipis ſꝫ solũ auctoꝛi
tate alicuiꝰ mgr̃atꝰ. Et tał' adoptatꝰ nõ trãsit nec
succedit ĩ hereditatẽ adoptãtis. nec adoptãs tenet'
tali adoptatio dimittere aliq̃d ĩ testamẽto suo nisi
velit. Est aũt alia adoptatio pfecta q̃ nõ fit nisi au
ctoꝛitate pꝛincipis: nec sic adoptare põt nisi ille q̃ ẽ
sui iuris. Et sic succedit adoptatꝰ ĩ hereditatẽ ipiꝰ
adoptãtis ꝛ bonis eiꝰ. Et talis adoptio dr̃ abroga
tio vel adoꝛtatio ip̃fecta ꝛ pfecta q̃ dr̃ arrogatio ĩ
q̃ttuoꝛ differũt. Pꝛimo qꝛ ille arrogatꝰ ẽ sui iuris:
ſꝫ adoptatꝰ ẽ q̃ ẽ alieni. Scđo qꝛ arrogatꝰ trãsit in
ptãtez arrogãtis: ſꝫ adoptatꝰ nõ. Tertio arrogatꝰ
hꝫ de ncitate legitimã ptẽ vł' successiõnẽ ĩ bonis ar
rogãtis siue eũ emãcipet siue decedat dꝫ ei quartã
ptẽ bonoꝝ suoꝝ relinq̃re vt legitimã suã: ſꝫ adopta
tus nõ hꝫ ĩ bonis adoptãtis legitimã: nec tenet' ei
aliq̃d reliq̃re Quarto arrogatõ nõ fit nisi auctoꝛi
tate pꝛĩcipis. ĩ cuiꝰ ptãte sũt oẽs q̃ sũt sui iuris. ſꝫ ado
ptio fit auctãte alicuiꝰ mgr̃atꝰ ꝯpetẽtis. ꝛ sic pꝫ q̃ã
fit adoptio ¶ P. Nũc dicas quõ ip̃a ĩpedit mr̃io-

niū. H. Qz vt dictū ē lex ꝓhibet inter alias ꝑsonas mr̄imoniū ꝯiūgi q̄ necesse ē simul cohabitare sicut dictū ē de ꝯsanguineis ꝛ affinib⁹. Eo ꝙ talib⁹ ꝯcu piscētie pateret loc⁹. Et qz fili⁹ adoptat⁹ ꝯuersat̄ ī domo p̄ris adoptātis sicut fili⁹ naturalis. Ideo le ges ꝓhibēt matrīoniū īter eos copulari. Et hm̄ōi ꝓhibitio p ecclesiā ē approbata. Vn̄ nicola⁹ papa dicit. ꝙ adoptiui nō possūt ꝯiūgi naturalib⁹ filiis Aduertēdū ē aūt ad sciēdū īter quos adoptio ꝓhi bet matrimoniū fieri ꝙ triplex ē cognatio legalis Prima ē descēdētiū q̄ ꝯtrahit̄ īter patrē adoptātē ꝛ filiū adoptatū. ꝛ filiuz filii adoptati ꝛ̄ nepotem ꝛ deiceps Scd̄a ē īter vxorē adoptātē ꝛ filiū adopta tū ꝛ inter patrē adoptātē ꝛ vxorē filii adoptati. Et iste due cognatiōes legales īpediūt ꝑpetuo matri moniū. Tertia ē inter filiū adoptatū ꝛ filiū natura lē. ꝛ hec qn̄qz īpedit ꝛ qn̄qz nō. qz manēte filio ado ptato in ꝑtāte p̄ris adoptātis. nō pōt ꝯtrahere ma trimoniū cū filia naturali. sz mortuo p̄re adoptāte vel emancipato filio adoptato. pōt mr̄imoniū ꝯhi inter eos. Sil̄r īter patrē adoptantē ꝛ matrē natu ralē siue patrē. nulla ꝓpinquitas ꝯtrahit̄ ex hm̄ōi adoptiōe. nec mr̄imoniū īpedit̄. Sic ergo pz ꝙ co gnatio legalis prima ꝛ secūda īpediūt ꝛ dirimunt mr̄imoniū. Tertia quādoqz impedit ꝛ qn̄qz nō vt dictum est. Sic patet de cognatione legali.

Petrus. De impedimento criminis conse quenter michi dicas Et que sunt crimina. H. Crimina impedientia matrimonium plura sunt ꝛ differentia. Quedam sunt que impediunt matri monium contrahendum ꝛ nō dirimūt contractum.

Quedã etiã sunt q̃ ipediũt simpl'r ꝛ dirimũt. Que vo ipediũt ꝛ nõ dirimũt sũt hec. Incest⁹. scꝫ cognoscere ꝯsanguineã vxoris sue. Scdm ẽ leuare proprium filiũ de sacro fõte. Tertiũ ẽ vxoricidiũ de quo post dicet. Quartũ ẽ rapt⁹ aliene sponse Quitũ est iterfectio presbyteri Sexto qñ aliquis penitẽtiã solennẽ facit. i istis ipedit matrimoniũ ꝯtrahendum sed nõ dirimit iã ꝯtractũ. Vñ si velit ille qui habet aliqđ predictorũ ipedimẽtoꝝ in se ꝑ licentiã eccl'e debet ꝯtrahere nec ꝓhibet ei cũ de ꝑiculo eius incõtinentie timet. Notandũ igit q̃ illi duo casus. s. incest⁹ ꝛ leuare puerũ de sacro fonte sicut iam supra dictũ est. ca. xxiii. dupl'r possũt ꝯtingere. Aut añ matrimoniũ ꝯtractũ. s. cũ aliquis cognouit aliquã mulierẽ ꝛ postea vult ꝯtrahere cũ sua consanguinea: vel leuat pueruꝫ de sacro fonte anteq̃ contrahat cũ matre pueri. Sic ipedit matrimoniũ contractũ ꝛ ꝯsummatũ: sꝫ ius petẽdi debitũ ꝑdit. sꝫ tenet reddere illud alteri ꝯiugi petenti vt dictũ est. Alia etiã sũt plura crimia sicut ꝓhibitio eccl'e. ꝛc. de q̃bus dictũ est supra. Crimina vo que ipediũt mr̃imoniũ cõtrahẽdũ ꝛ dirimũt iã ꝯtractũ tria sũt Primũ ẽ qñ adulter machinat cũ effectu in mortẽ viri legitimi adultere vt postea mr̃imoniũ ꝯtrahãt. vl' ecõuerso. vl' vir i vxorẽ Si postea mr̃imoniũ ꝯtrahãt ꝛ cõiũgant debꝫ mr̃imoniũ dirimi. Si vir in mortẽ vxoris isidiat vl' vxor i morteꝫ viri: Primo rõne culpe q: adultera cõtrahere vel illa cum adult'o Primũ ẽ pctm̃ magnũ: q: ꝭm leges ciuiles in actu ipo liceat eã iterficere: cũ penã lex infligat Scdm ẽ graui⁹ pctm̃. Sꝫ tertiũ grauissimũ. Duo

pria ipediũt mr̃imoniũ ɔ̃hendũ sȝ nõ dirimũt iã cõtractũ. Sȝ tertiũ ipedit simpl'r cũ q̃cũqȝ ⁊ dirimit ɔtractũ cũ adultera, sed nõ dirimit ɔtractũ cũ alia ꝑsona. Scd'm crimẽ ẽ qñ viuẽte legitimo coniuge ꝑstat fidẽ adult' cũ adultera de mr̃ionio ɔ̃hendo ꝑ x̃ba de futuro: ꝙ ducet eã i vxorẽ post mortẽ viri legitimi. ⁊ post mortẽ vxoris legitiẽ ipi⁹ adulteri ⁊ hoc itelligit' qñ scit eã habẽ virũ vl' ipa eũ habere vxorẽ. Ita ꝙ vt'qȝ scit ipedimẽtũ ꝓpt' qd̃ nõ põt si mul copulari. q2 alit' nõ dirimeret' mr̃ioniũ postq̃ eẽt ɔ̃ctũ. Tertiuȝ crimẽ ẽ qñ adult' de facto ꝑ x̃ba de p̃nti ɔtrahit mr̃ioniũ viuẽte legitĩo viro adultere vel vxore legitia adult'i. Et sic dirimit mr̃ioniũ ⁊ hoc itelligit' qñ vt'qȝ sit ipedimentũ. Si autẽ vir hñs vxorẽ legitiam ɔ̃hit de facto mr̃ioniũ ꝑ x̃ba de p̃nti cũ aliq̃ muliere nõ ɔiugata q̃ ignorat vtrũ illũ vxorẽ hr̃e. vl' ecõuerso põt i eos post mortẽ legitimi viri vl' vxori legitie mr̃ioniũ cõsistere dũ tñ ille q̃ solut⁹ erat fuerit i sciu⁹ crimis. ⁊ ꝙ bona fide ɔ̃xit. ⁊ ꝙ de nouo ɔsentiat i mr̃ioniũ dũ ad ei⁹ noticiã ꝑueñerit. Et hoc intelligit' etiaȝ si nulla fuerit inter eos carnalis copula subsecuta viuẽte legitĩo ɔiuge. q2 sic nõ liceret ɔiungi mr̃ionialit'. vt habet' extra de eo q̃ duxit i mr̃ioniũ illã q̃ i adulterio polluit. Si qs vxorẽ. Sil'r hoc intelligit' si nõ ẽ machinat⁹ i mortẽ legitiẽ ɔiugis vt dr̃ ibidẽ. Veniẽs ad p̃ntiam. Et pȝ q̃ sũt crimia q̃ tm̃ mr̃ioniuȝ ipediũt ⁊ q̃ ipediũt ⁊ dirimũt mr̃ioniuȝ ¶ P. Nunq̃d põt vir ꝓpt' crimẽ adult'ii vxorẽ dimittere ⁊ alt'i nubere R. Vir põt vxorẽ dimittere cã adult'ii cũ maifestũ sit q2 vt pote. Inuenit eã solã cuȝ solo. ⁊ loco ⁊ tp̃e

suspecto ei nudã cũ nudo. Et sic q̃tũ ad thorũ pôt eã dimittere. Nõ pôt eã accusare ꝛ celebrabit̃ iter eos diuortiũ p ecclãm nec tenet̃ vir reddere debitũ ipi petẽti ꝛ sepabũt̃ quo ad thoꝝ nõ tñ quo ad vinculũ qꝛ vincl'm m̃rionii ppetuũ ẽ ꝛ manet q̃diu ãbo vixerit nec pôt ꝓpt̃ diuortiũ alt̃ eoꝝ alteri nubere ¶ P. Pôt ne vir vxorẽ fornicariã dimittere. R. Septẽ sũt cas⁹ i qb⁹ nõ lꝫ vir vxorẽ fornicariã dimittere. Prim⁹ ẽ si vir etiã fuerit fornicat⁹ Scd's ẽ si vir ꝓstituerit ꝛ duxerit eã ad fornicãdũ Terti⁹ ẽ qñ vxor credit ꝓbabilit̃ virũ suũ eẽ mortuũ ꝛ alteri nubit ꝛ alt̃o redeũte ab illo recesserit cũ quo postea nupserat. Quart⁹ ẽ cuꝫ est ab alio cognita sub spe viri quẽ credebat virũ suũ. Quit⁹ ẽ qñ fuit oppssa vi. ꝛ itelligit̃ de vi absoluta q̃ nõ fit p metũ Sext⁹ ẽ qñ recõsiliauit sibi post ꝯmissuꝫ adulteriũ vel publice adulterãtẽ retinuit. Septim⁹ ẽ cũ ifidelis ab alio cõiuge infidel' dimissis ẽm ritũ suum eo dimisso alteri nubit Et postea vtroqꝫ ꝯuerso ad fidẽ cogit̃ p eccl'aꝫ eã recipe In istis ergo septẽ casib⁹ nõ lꝫ viro vxorẽ fornicãtem dimittere. ¶ P. Pôt ne vir iudicio ꝓpo vxorẽ fornicãtẽ dimittere R. Vir pôt eã dimittere dupl'r Unomõ quo ad thorũ tm̃ ꝛ sic pôt eã dimittere q̃ cito ꝯstat ei de illi⁹ fornicatõe nec tñ ei reddere debitũ tenet̃. nisi p ecclesiã cõpellat̃. Si tñ cõtigerit q̃ volũtarie ei reddat debitũ notã irregularitatꝫ incurrit ꝛ bigam⁹ efficit̃ ꝛ generat sibi p̃iudiciũ accusãdi eã de fornicatõe sua. Si vo p ecclãm ꝯpellat̃ ad reddẽdũ ei debitũ efficit̃ irregularis sꝫ nõ generat sibi p̃iudiciũ accusãdi eã de fornicatõe sua. Aliomõ pôt vir

vxorē fornicantē dimittere. ꝛ q̄tū ad thoꝝ ꝛ q̄tuꝫ ad cohabitationē. ꝛ sic nō pōt dimittere nisi p iudiciū ecclie ꝛ p diuortiū ¶ P. Nūq̄d pōt etiā mulier virū suuꝫ dimittere cā fornicatōis ꝛ adulterii. sicut vir vxorē. R. In cā diuortii q̄ fit ꝓpt fornicationeꝫ ꝛ adulteriū vir ꝛ vxor ad paria iudicant. qꝛ sicut viro lꝫ dimittere vxorē ꝓpt fornicationē ꝛ adulteriū Sic ecōuerso. lꝫ vxori dimittere virꝝ ꝓpt fornicationē q̄tū ad bona mr̄ionii q̄ sūt fideles ꝓles ꝛ sacramētū. Et vxor ꝛ vir i his ad paria iudicāt. Quātū tū ad bona mr̄ionii qđ ē ꝓles maius pctm̄ ē ex pte mulieris q̄ ex pte viri. Et istomō ꝓpt certitudineꝫ ꝓlis maior cā diuorcii ē adulteriū vxorꝭ q̄ viri Sic sedꝫ ꝙ vir sua vxor i diuorcio ad eq̄lia iudicāt ꝓpt fidē ꝛ sacr̄m. nō tū ad eq̄lia ꝓpt ꝓlē. ꝛ vt dictuꝫ ē lꝫ diuortiū fiat iter eos q̄tū ad thoꝝ ꝛ cohabitationē nō tñ q̄tū ad vinculū. qꝛ ipis viuētibꝰ vt dictū ē sēp manet vinculū mr̄ionii: nec pōt alꝫ alio viuēte aliū nubere ¶ P. Nūq̄d pꝰ diuortiū pōt hō vxorē fornicātē recōsiliare sibi. R. Si vxor pꝰ diuortiū de pctō suo penitentiā suā fecerit ꝛ emēdata fuerit pōt eaꝫ vir recōsiliare sibi ꝛ tenetꝫ ad virū redire. ꝛ ei debitū reddere si petat qꝛ diuortiuꝫ datuꝫ fuit i penā ad eā vir recōsiliare sibi ꝛ tenetꝫ ad virū redire ꝛ ei debitū reddere si petat qꝛ diuortium datū fuit i penaꝫ adulterātꝭ ꝛ i fauorē eiꝰ q̄ fidē seruauit. Si vō post diuortiū icorrigibilis ꝑmāserit fuerit nūc voluerit emēdari. Nō dꝫ eā vir sibi recōsiliari ne sui criminis ꝑticeps videatꝫ. Si vō ꝯtigerit ꝙ vir post diuortiū fornicauerit q̄ priꝰ añ diuortiū innocēs erat p vxorem suā q̄ prius fornicata fuerat nō potest cogi ad

reconsiliationē. tñ iudex eū ex officio suo dz eū cogere ad recōsiliādū vxori ꝛ per hoc caueat ꝑiculo aīe eius ꝛ scandalo. Et eodē modo agit de viro adultero añ diuortiū sicut de vxore dictū ē ¶ P. Qr filii illegitimi ꝓbant ex actu fornicario ꝛ legitimi ex vero matrimonio. Ideo de talib⁹ aliq̄ tulū michi dicas. S. Quia duplex est status filioꝝ quidā sunt naturales ꝛ legitimi: sicut illi q̄ nati sunt ī matrimonio legitimo solēniter cōtracto ꝛ bona fide. Alii sunt filii naturales ꝛ nō legitimi, vt illi q̄ sunt nati ex fornicario concubitu sicut ex concubina. Alii sunt legitimi et non naturales sicut sunt filii adoptiui. Alii sunt q̄ nec legitimi sunt nec naturales vt illi q̄ in adulterio nati sūt: ꝛ de incestu. Et tales dicunt spurii. Tales aūt nascunt ꝛ ꝯtra legem positiuā: ꝛ ꝯtra legē nature expresse qr vero ignorātia excusat illicitū ꝯcubitū a pctō nisi sit ignorātia culpabilis ideo illi q̄ ꝯtrahūt bona fide ī facie ecclesie. q̄uis sit īpedimentū m̄rimonii dū tñ ꝯiuges absq3 sua culpa illud ignorēt nō peccāt nec eoꝝ filii sunt legitimi. Si vterq3 aūt ꝯtrahentiū in facie eccl'ie stat īpedimētū q̄uis eccl'ia sustineat lȝ ignoret nec a pctō excusant nec filii sunt legitimi. Sil'r nec illi q̄ ꝯtrahūt ī occulto clādestine excusantur a pctō nec eoꝝ filii legitimi reputāt. Scias tñ ꝙ illegitim⁹ fili⁹ duplex dānū incurrit. s. qr nō admittit ad act⁹ legitimos: sicut ad officia ꝛ dignitates sil'r nec succedūt ī hereditate patna. Verūtñ naturales filii pñt succedere ī sexta ꝑte tm̄ Spurii vero ī nulla ꝑte succedūt pēres vero eoꝝ tenēt eis ꝓuidere ꝛ ad epm̄ ꝑtiet vt cogat pētes vt eis ꝓuideāt. P. Mūqd

pñt illegti filii de iure legitiari. R. Impossibile ē q illegitim⁹ fili⁹ fiat legitim⁹ de legitio coitu: q̄a iā trāsiit ille coit⁹ ⁊ nunq̄ pōt fieri legiti⁹ coit⁹ ex quo semel fuit illegitim⁹. Sȝ quodā mō alio pōt fi li⁹ legitiari i q̄tū dāna q̄ illegitim⁹ icurrit substra hūtur ⁊ remouētur per legis auctoritatē Sunt sex mōi legitimādi filios. Duo ꝭm canones. Et quat tuoꝛ ꝭm leges. Prim⁹ scd̄m canones ē qn̄ matri-moniū seqtur. scȝ qn̄ ille q̄ gn̄auit filiuȝ ex muliere soluta ⁊ nō per adulteriū ꝯtrahit cū ea in facie ec-clesie. Et hic mod⁹ non extēditur ad spurios. Se-cūdus modus fit ꝑ spālem indulgētiā ⁊ dispēsatio nem dn̄i pape. ⁊ hic modus etiā extēditur ad spu-rios. Alii q̄tuoꝛ modi sūt scd̄m leges Prim⁹ ē qn̄ pater filiū naturalē vel spuriū curie iꝑatorꝫ offert ⁊ legitimat eo ip̄o ꝓpter curie honestatē. Scd̄s ē qn̄ pat in testamēto suo noiat eū legitimū heredē ⁊ fili⁹ postmodū testamētū iperatori offerat. Ter-tius si nullomō sit legitim⁹ p̄ris fili⁹: ⁊ fili⁹ semet ip̄m offert p̄cipi. Quart⁹ ē qn̄ pr̄ suo testimonio vel triū testiū sub scriptiōe eū legitimū noiat ⁊ ad dicit naturalē. Predictis ergo mōis solēt filii il-legti legitimari Et sic de impedimēto crimis ⁊ de his que ad ip̄m pertinent ad p̄ns sufficiant.

PEtr⁹. Nūc de ipedimēto dispis cult⁹ ē dicēdū Utꝝ. i fidelis possit mr̄imoniū ꝯhere cū i fid li ⁊ si int̄ fideles fit veꝝ mr̄imoniū. R. Nō lȝ fidel ꝯhere cū i fideli q̄ꝛ p̄cipale bonū mr̄imonii ē ꝓles educāda ⁊ nutriēda ad cultū dei ⁊ q̄ꝛ talis educa-tio ⁊ nutritio fit ꝑ patrē ⁊ matrē. Ideo si pater fi-del duceret vxorē i fidelē ⁊ ecōuerso vtrq̄ꝫ conaret

educare puerũ ſm ritũ legis sue. Et sic ĩfidelis iñstrueret filiũ suuʒ ſm falsã legẽ suã ꝛ averteret a lege xp̄iana Siľr bonũ fidei nõ observaret q̄tuʒ ad deũ: qꝛ ĩfidelis semꝑ niteret̄ ꝯuertere fidẽ alteri⁹. Siľr nec bonuʒ m̄rionii qđ ẽ sacramẽtũ ſuaret̄. q̄a m̄rioniũ ĩfideliũ nõ ẽ ꝑfectũ signũ ꝯiũctionis xp̄i eccľe cũ nõ sint baptisati ſʒ tñ̄mõ ẽ aptitudie signũ ꝛ nõ actu Et iõ talis dispitas cult⁹ ĩpedit m̄rioniũ ꝯhendum ꝛ dirimit iã ꝯtctuʒ. Verũtñ sciẽduʒ est q̄ lʒ iter ĩfideles nõ sit m̄rioniũ ꝯpletũ q̄tuʒ ad sacramentũ qđ designat vniõnẽ xp̄i ꝛ eccľe. tñ ẽ int̄ eos m̄rioniũ inq̄tuʒ ẽ ĩ officiuʒ nature ꝛ ĩ fed⁹ societatꝫ ¶ P. Nũqđ tenet̄ fidelis ꝯuers⁹ ab ĩfideli ꝯiuge discedere. R. Si fideľ ꝯuersus hʒ spẽ de sua ꝯiuge q̄ debeat ꝯuerti ꝛ ad fidẽ de ĩfidelitate reuerti põt cuʒ eo manere. Si vo sciat ei⁹ obtinationẽ ꝛ q̄ nõ possit cũ ea ꝯmorari sñ ꝯtumelia creatoris dʒ eã relinq̄re ¶ P. Nunqđ lʒ fideli q̄ ab ĩfideli discessit aliđ m̄rioniũ ꝯhere. R. Ad hm̄õi euidẽtiã ẽ notãđ q̄ vt dcm̄ ẽ ad m̄rioniũ tria occurrũt. Pͥo. s. q̄ sit initiatũ ꝑ vba de p̄nti. Scđo q̄ sit copulatũ ꝑ carnalẽ copulã. qꝛ aľr possʒ ꝑ religiõis igressuʒ dissolui. Tertio q̄ sit ratuʒ ꝑ baptismi susceptionem. vñ m̄rioniũ qđ hʒ hec tria dissolui nõ põt: nisi ꝑ mortẽ alteri⁹ ꝯiugis. vñ m̄rioniũ ĩfideliuʒ cũ ñ sit ratũ ꝑ baptismuʒ qđ est ianua oĩʒ sacramẽtoꝝ solui põt ꝑ ꝯuersionẽ alteri⁹ alio ꝑmanẽte in errore. ꝛ põt nubere cuʒ fideli. ꝛ hoc ĩ trib⁹ casib⁹. Pͥo qñ ĩfideľ nõ vult cohabitare cuʒ fideli ꝯuerso. ſʒ dimittit euʒ tũc põt fideľ ꝯuersus cũ fideli nubere ꝛ tũc pͥmuʒ m̄rioniũ qđ erat impfectũ ꝑ sequẽs m̄rioniũ soluit

Scdo qñ ifidelis vult cohabitare cũ fideli sꝫ nõ si ne blasphemia xp̃i. quã fidelis ꝯuersus audire ab horret Etiã qñ nõ ẽ spes de ꝯuersiõe ifidelis. ꝛ suffi ciẽter fuit ifidelis monit⁹ a fideli vt errorẽ reliquat quẽ nõ vult relinq̃re. ꝛ tũc fidelis cõuersus nubere põt cũ fideli vel religionẽ itrare. ꝛ sacros ordines suscipere. nec est postea ifideli cõuerso ad fidẽ fide lis q̃ nupserit. vel votũ religiõis emisit vł ordines suscepit restituend⁹. qꝛ tarditas ꝯuersiõis est ei in penã. Si tñ cõiunx infidelis cõuertaꝛ ad fidẽ añ͡q̃ alter in facie eccłie mr̃imoniũ ꝯ̃xerit teneꝛ ad con iugẽ suã accedere nec aliã potest ducere ipa viuen te. Tertio qñ infidelis vult cohabitare cũ fideli et sine contumelia xp̃i: sꝫ nõ sine scandalo coniugis. fidelis per contrahendum ip̃m ad pctm̃ vt si vult eum a fide diuertere. In his p̃dictis casibus licet fideli conuerso cõtrahere cũ fideli alio. Notandũ etiã est q͛ pro aliis pctis nõ soluiꝛ mr̃imoniũ con- tractũ q̃tum ad vinculum si soluaꝛ q̃tum ad coha bitationeꝫ ꝛ quo ad thorum. Et hoc tñ q̃ñqꝫ fit ad tẽpus. qñ scꝫ speraꝛ peccantis emenda. Q̃ñqꝫ etiã simpliciter qñ delinquens non vult retrahi a pctõ vt dictum est supra de diuortio ca. xxxv. Et hoc de impedimento dispꝛis cult⁹ ad presens tibi sufficiãt

PEtrus. Consequenter de impedimento coa- ctionis et violentie michi dicas. quod tan- gitur in versibus supradictis. cum̃ dicitur vis: Et quia vis et coactio generant metum. ideo primo videndum est quid sit metus. et quomodo metus cadat in constantem virum. et postmodum quo- modo matrimonium impedit et dirimit.

S. Que sit coactio vt scias que hic itelligitur. No tādum est ꝙ duplex est coactio quedam absoluta que est maioris ipetus; que non pōt euitari. ꝛ talis coactio non cadit in aia nec in ꝯsensu viri. qꝛ ē simpliciter voluntariū. Alia est coactio conditionata scꝫ per metum sicut q̄ scindit mēbrum putriduꝫ ne corp⁹ pereat vel ꝓiecit merces in mare vt se ꝛ nauem saluet ꝛ talis coactio est quodā modo voluntaria ꝯsideratis ꝯditionib⁹ particularib⁹: ꝛ circunstantiis persone ꝛ rerū ꝛ talis coactio cadit in aia viri. Unde de ista vltima coactione q̄ fit ꝑ metum hic agit̃ ꝛ diffinit̃ sic. Coactio ē met⁹ istātis vel futuri ꝑiculi causa met⁹ trepidatio. ¶ P. Quomodo cadit metus in cōstantē viruꝫ. S. Ad hoc illud scias. Notāduꝫ est ꝙ differētia ē inter virū ꝯstantē ꝛ inconstanteꝫ: qꝛ vir constans considerat periculi qualitatē ꝛ sequit̃ rectā rationē nec cogit̃ ad mai⁹ malū vt euitet min⁹ maluꝫ sed poti⁹ vir ꝯstans cogit̃ ad min⁹ malū vt euitet maius maluꝫ. Uir autē incōstans nō ꝯsiderat qualitatē ꝑiculi nec rectam rationē sequit̃ nec euitat maluꝫ mai⁹. sꝫ facit mai⁹ malum vt euitet min⁹ maluꝫ vt cuꝫ peccatum mortale facit ꝓpt̃ metū alicui⁹ pene tꝑalis. Siꝫ ē alia differētia iter eos. qꝛ vir ꝯstās nō cogit̃ nisi ex forti estimatiōe ꝛ ꝓbabili vir incōstans ex leui. Differt etiā vir constans a ꝑtinaci. qꝛ ꝑtinax nullomō cogit̃ ad min⁹ malum qđ ꝓ euitādo maius maluꝫ facit vir ꝯstās vt dictum ē ꝛ ideo vir ꝯstans medi⁹ est inter inconstantem ꝛ ꝑtinacem. qꝛ constans qñqꝫ cogit̃ ꝛ qñqꝫ non. qꝛ cogitur ad min⁹ malum vt euitet maius maluꝫ ꝯtra ꝑtinacē q̄ nunꝙ̄ cogitur.

Sil' non cogit ad maius malū vt euitet min⁹ malum ɔtra incōstantē q̄ ad hoc cogitur. ad peccādū tn̄ vir constās nullomō cogit cū pctā sint maxima maloꝝ. hō imo dz eligere mori q̄ mortaliter peccare. Sūt aūt alia dāna ꝛ p̄cipua corpalia quoꝝ q̄dā sunt maiora ꝛ q̄dā minora. Maiora aūt dāna ꝛ p̄cipua sunt q̄ ad psonā hōis ptinēt vel ad psonaz sibi ɔiunctā. sicut vxori filii ꝛ hmōi. sicut v̄beratio. dehonestatio p stuprū. mors. seruit⁹ ꝛc. silia. Et iō ex istis dānis iminētib⁹ ɔstās vir cogit ad alia dāna corporalia minora sustinēda ꝛ hoc hētur p hos v̄s⁹ Excusare met⁹ hos posse putaqz nescis. Stupri siue stat⁹ v̄beris atqz necis. met⁹ aūt īfamie nō cadit in ɔstantē virū. licet sit magnū dānum vt dicūt iura. q꞉ ei de facili pōt occurri. Qn̄ autem ex metu dēte incōstantē virū vir ɔstās ꝓmittit aliq̄d alteri ꝓpter hoc non cogit ad mētiendū. q꞉ vult dare qn̄ ꝓmittit. sꝫ cū postea vult pōt repetere restitutionē sibi fieri vl' saltē pōt iudici denūciare si promiserit se nō petiturā restitutionē fieri. Qd̄ aūt non possit denunciare iudici ꝓmittere nō pōt cū hoc sit ꝫ bonū iusticie. q꞉ nullus cogi potest q̄ faciat ɔtra iusticiā. Et sic quō coactio ꝛ met⁹ cadūt in ɔstantē virū ¶ P. Nūc ad ꝓpositā q̄stionē. s. quō ipedit matrimoniū ɔsens⁹ coact⁹ edicito. H. Quātū ad coactionē primā q̄ ē p vi q̄ absoluta coactio mr̄oniū oīno dissoluit ꝛ tollit. eo q̄ talis coactio absoluta q̄ spāliter cadit in ɔstantē virū tollit vinculū amicitie. qd̄ est signū ɔiunctiōis xp̄i ꝛ eccl'ie Tollit etiā ppetuitatē vīculi mr̄onii. eo q̄ talis coactio absoluta repugnat illi ppetuitati ɔct⁹ cū possit peti restitutio

in integrũ. Et ideo simplr coactio absoluta cadẽs inconstantẽ virũ impedit τ dirimit matrimonium Quãtũ vo ad scdã coactionez ↄditionatã. q̃ fit ꝑ metũ qñqz tenet τ qñqz nõ. Tenet autẽ qñ ille metus leuius ẽ mr̃imoniũ. Qñqz etiam nõ tenet. qñ. scz met⁹ talis ẽ ꝙ cadit incõstãtẽ vir. Et lz libere cõsentiat vn⁹ τ alter non ↄsentiat. mr̃imoniũ nõ tenet qꝛ talis met⁹ libertatẽ ↄsensus tollit Silr qꝛ mr̃imonium nõ claudicat oportet ꝙ vterqz libere i alterutrũ ↄsentiat τ ideo talis coactio mr̃imonium tollit Notãdũ tñ ꝙ lz talis coactio tollatꝛ τ dirimat matrimoniũ. si ille ↄiũx. q̃ coact⁹ fuerat postmodum libere in matrimoniũ ↄsentiat tũc illud matrimoniũ firmabit τ radificabit Vñ si mulier coacta fuerit ad matrimoniũ ↄtrahendũ per metũ cadentez in ↄstãtẽ virũ τ post i matrimoniũ libere ↄsenserit tũc illo ↄsensu fiet mr̃imoniũ τ erit firmũ τ postmodũ nõ poterit dirimi. dũ tñ vir ꝑmanet i eodẽ ↄsensu libere cũ quo pri⁹ ↄrit. Et idez ẽ iudiciũ de viro coacto sicut de muliẽ. Itẽ notãdũ ꝙ si iurauerit ꝑ metũ cadẽtẽ i ↄstãtẽ vir se ↄhendũ mr̃imoniũ cũ aliquo illud iuramẽtũ nõ obligat i iudicio fori. cũ sit extortũ i iudicio tñ poli i quo iudicat mag sm ea q̃ saluti aĩe ↄfitẽtis expediũt ↄsulẽdũ ẽ vt si ei expediat adipleat iuramẽtuz. Si vo ei nõ expediat ꝑ supiorẽ expectet de iuramẽto absolutiõis bñficiũ. Iuramentũ aũt tractum ad peccãdũ nullomõ obligatꝛ nec ẽ adiplendũ. ¶ P. Nunqd pẽtes pñt cogere pueros suos ad mr̃imoniũ ↄhendũ. R. Absolute loquendo nõ pñt eos cogere ad ↄtrahendum matrimoniũ, verũtñ ex aliqua causa rõnabili pat

pōt īducere filiū ad mrīmoniū ꝯhēdū sicut ꝑ pace amicoꝝ vel patrie. Et sicut liberi tūc se hñt ad illa tñ determiāre de necessitate ita tenēt obedire pen tib⁹ dū cā illa illos cogat aliter nō. Et ꝓpt hoc seq̄ tur q̄ñ pētes iurāt spōsalia liberoꝝ sēp subītelligit ex natura ꝯtract⁹ cōditionati.s.si liberi cōsentiāt.

PEtr⁹. Post modū de īpedimēto ordīs ē dicē dū.S. Sacer ordo ex vi ordīs ⁊ ex voto cōti= nētie eidē ānexū īpedit mrīoniū ꝯhendū ⁊ dirimit ꝯctū. Post susceptionē ordīs ꝯcte sacri īpedit etiā mrīoniū prī⁹ ꝯctū scōm vsū. Si vō vir suscepit or dinē volēte vxore vel ipa sciēte ⁊ nō reclamāte. ex tūc vxor tenēt ꝑpetuo vouere ꝯtinētiā:nec ꝓpter hoc religionē ītrare nisi de ꝑiculo ꝯtinētie ⁊ casti/ tate ei⁹ timeat̄ si vō vir vxore viuēte ⁊ ignorāte sa cros ordines suscepit caracterē suscepit ordīs sed executiōe caret:⁊ vxori petēti tenēt reddere debi/ tū ipe tñ petere nō pōt. Sūt aūt tres ordines sacri de q̄b⁹ dictū ē.ca.ordib⁹ q̄ īpediūt mrīoniū ꝯhēdū ⁊ dirimūt ꝯctū.s.subdiacon⁹ ⁊ diacon⁹ p̄sbyterat⁹ q̄ī ipis ē ānexa ꝯtinētia vt dcm̄ ē de ordib⁹ ca.vi: Miores vō ordies nō īpediūt mrīoniū ꝯtrahēdū ne dirimūt iā ꝯctū vt ibidē dr̄. Et hoc q̄d dictū est de īpedimēto ordīs habet̄ apd̄ nos ī eccl̄ia occidē tali q̄ apd̄ grecos ī eccl̄ia oriētali alit̄ se hꝫ q̄ licet apd̄ eos sacer ordo īpediat mrīoniū ꝯhendū sicut apd̄ nos tñ apd̄ eos sacerdotꝫ ordo nō īpedit mrīo niū vel vsū mrīonii iā ꝯtracti q̄ ꝓmoti ad sacros ordines in eccl̄ia oriētali pñt vti mrīmonio prius contracto cum virgine. licet post susceptionem sa crorum ordinum non possint de nouo contrahere

Et hec ad pñs de impedimẽto ordis tibi sufficiant

PEtrus. Michi dicas de impedimẽto ligaminis quid sit. H. Impedimentũ ligaminis cõsistit in eo ꝙ homo ligatus cũ muliere per matrimoniũ vel mulier cũ viro nõ potest per matrimoniũ alteri copulari alio viuẽte cum quo contraxit post matrimoniũ. Ex quo sequit ꝙ vn⁹ homo plures mulieres habere nõ potest simul. verũtñ antiqui patres ex dispẽsatione habuerũt ꝓpter causã prolis generãde: ideo in illis eis fuit licitũ. nunc aũt illicitũ est qꝛ homo ꝛ muliere efficiunt vna caro. ideo homo nõ potest dare carnẽ suam pluribus mulierib⁹. similiter nec mulier plurib⁹ viris: ꝛ iõ vir ꝛ mulier nõ possunt cũ alio nubere suo coniuge viuente: ꝛ si hoc fecerint nõ ẽ matrimoniũ. ¶ P. Mulier credens virum suũ mortuum nunq̄d põt alteri nubere licite vł vir alteri mulieri. H. Extra/ in decretali de nuptiis. ca. dñs ac redẽptor dicitur ꝙ nullus ad scđas nuptias migrare p̄sũpserit donec cum sciet ꝙ mortu⁹ sit cõiunx eius. Vñ ex sola credulitate mortis alterius cõiugis vel cõiectura leui nõ licet alteri coniugi mr̄imoniũ cõtrahere sed magis requirit certitudo q̄ per iuramẽta aliquoꝝ qui eum mortuũ nouerunt habeat. Dicit tñ hugo ꝙ iuramentũ vni⁹ testis sufficit cũ atestatione publice fame aliter nõ. Notandũ tñ est ꝙ qñ alter coniugũ credit alterũ mortuum firmiter. ꝛ postea cum alio cõtrahit si postea oriat dubitatio de vita illius si de tali dubitatiõe certitudo vite coniugis prioris habeat alter qui cũ alio ꝯtraxerit nõ petere potest nec reddere debitũ cum scđo sꝫ mor-

taliter peccaret si hoc faceret ꝛ adulteriũ cõmitteret. Si vero dubitet solũ ꝛ hoc ex cã rationabili tũc nõ debet petere debitũ a secũdo cõiuge. sꝫ põt ipsi petẽti debitum reddere. Si vero dubitet ꝙ ex leui ꝛ indiscreta dubitatõe dꝫ a corde suo abicere tñ dubitationẽ temerariã põt petere ꝛ reddere debituꝫ licite. ¶ P. Nunquid tenet primꝰ vir illã recipe q̃ sic cõtraxit cũ scdo viro. H. Sicut priꝰ dctm̃ ẽ sic dicẽdum est ꝙ si illa ꝯtraxit cum scdo viro ex certa sciẽtia sciens primũ virũ viuere adultera est nec tenetur primꝰ vir eã recipere. Si vero ꝑ ignorãtiã probabilẽ. qꝛ credebat eũ mortuuꝫ qñ ꝯtraxit cuꝫ alio tunc distinguendum ẽ: qꝛ aut statim fuerit reuersa ad primũ cum cognitionẽ vite sue habuerit ꝛ sic recipere tenet eã aut nõ ẽ statim reuersa ꝛ sic nõ tenetur eã recipere qꝛ adultera ẽ. Et hec de impedimẽto ligaminis ad presens sufficiant.

Petrus de vltimo ĩpedimẽto ĩ versibꝰ ꝓoribꝰ cõtẽto dicas. scꝫ de ĩpotentia coeundi qđ tangit cũ dr si forte coire. ꝛc. H. Impotẽtia coeundi duplici cã ꝓuenit vel frigiditatꝫ vel ex maleficio ¶ P. De vtroqꝫ audire cupio ꝛ primo de ĩpedimẽto frigiditatis quõ mrĩmoniũ ĩpedit ꝛ dirimit. H. Frigiditas ĩpedit mrĩoniũ eo ꝙ alt ꝯiugũ dat alteri corporꝫ sui ptãtẽ ad reddẽdũ debitũ carnal copule Et qꝛ frigiditas ĩpedit hmõi redditionẽ. idõ ĩpedit etiã mrĩmoniũ: qꝛ frigidꝰ ad ĩpossibile se obligare non põt: cuiusmõi ẽ redditio. Sꝫ notãdũ ẽ ꝙ cã frigiditatis duplex ẽ quedã tꝑalis cui põt subueniri beneficio artis medicĩe vl etatis ꝛ hoc mrĩoniũ totalr nõ ĩpedit nec soluit. Alia ẽ cã ꝑpetua cui nõ potest

subueniri. ꝛ hoc fit dupl'r Quia aut illa cā precessit m'rioniū aut seq̄t'. Si p̄cessit: sic ipedit m'rioniū cō-trahēdū ꝛ dirimit iā ꝯctū: ita tn̄ ꝙ ille q̄ illud ipedimētuz hꝫ ꝑpetuo maneat absq3 spe ꝯiugii. Ille vo ex pte cui⁹ nō ē reptū ipedimētū nubat cui voluerit in dn̄o. Si vo illō ipedimētū seq̄t' m'rioniū iā ꝯctū ꝛ ꝯsummatū sicut cū aliq̄s hn̄s vxorē castrat' vl' ex infirmitate deueniat frigid⁹ vel ipotēs ad carnalē copulā ꝓpt' hoc nō dirimit' m'rioniū iā ꝯtractū. No-tādū etiā ē ꝙ lꝫ senib⁹ nubere q̄uis nō possūt gn̄a-re cū nō habeāt caliditatē sufficientē ad gn̄andum hn̄s tn̄ caliditatē sufficiētē ad reddēdū debitū car/nalis copule Et iō ꝯcedit' eis m'rioniū scd̄ꝫ qd̄ ē i re mediū: ꝛ ꝑꝫ qd̄ ē i officiū nature ad gn̄ationē ¶ P Quō pōt frigiditas cognosci. R. Ad cognoscendū illō ipedimentuz frigiditatꝭ eē ꝑpetuū: eccl'ia tres ānos statuit i q̄b⁹ si fidel'r vtq3 opā carnali copule adiplende dederūt ꝛ iplerí nō potuit. iudicio eccl'ie possūt dissolui alt'o tn̄ ꝓclamāte vel vtroq3. Sed si vtq3 ꝓclamat ad iudiciū ꝛ ꝯfitet' ipedimētū. tūc ꝓpt' ipedimētū collusionis vterq3 iurabit ꝙ bona fide operā dederūt carnali copule adiplēde ꝛ eā adim-plere nō potuerūt. ꝛ cū septia manu ꝓpiquoꝝ eoꝝ ꝑsonas ꝛ statū cognoscentiū: q̄ de crudelitate iura bunt. Si vero alter ꝯfitet' tm̄. ꝛ alter negat. si vir fuerit q̄ prouocat ad separationē muliere negāte: viro icūbit ꝓbatio q2 illi soli nō credit'. Si vo mu lier ꝓuocat ad separationē viro negāte vl' ꝯriū asse rēte. s. carnalē copulā p̄cessisse credit' viro. q2 caput ē mulieris. nisi mulier velit ꝓbare ipedimētū p affe ctum corpis dꝫ tn̄ maior caliditas adhiberi circa

virũ ꝙ circa mulierẽ: qꝛ frigiditas q̃ faceret virꝛ ĩpotẽtẽ nõ faceret mulierẽ ĩpotentẽ. Notãdũ etiam ꝙ in muliere ẽ aliud ĩpedimẽtũ qḋ dicit artatio ꝛ ẽ ĩpedimẽtũ naturale ꝛ ita tollit mrĩoniũ sicut ꝛ frigiditas viri: qꝛ si nõ possit ei subueniri ꝑ artẽ cirurgie ꝛ mrĩoniũ ꝓcedat separãda ẽ a viro ꝛ viro dabit licẽtia nubendi alii ꝛ ipã mulier innupta manebit verũtñ si alii nubat ꝛ ab illo cognoscat primo viro dꝫ reddi ꝛ sic si mulier de frigiditate viri. qꝛ si vir post sepationeꝫ nupsit alii ꝛ eã cognouerit redire dꝫ cũ ꝓma vxore qꝛ ꝯstat ecc͞liaꝫ ĩ iudicãdo ipedimẽtũ ꝙ fuerit ꝑpetuũ cũ tp̄ale sit fuisse deceptã Itẽ notandũ ꝙ si vir nõ posset cõplere carnalẽ copulã cuꝫ ꝟgine ꝛ tñ possꝫ cum corrupta propt̃ hoc nõ ẽ mrĩoniũ dirimẽduꝫ: qꝛ medicialit̃ possꝫ aliquo mõ vl' ĩstrumẽto claustra pudorꝭ frãgere ꝛ ei ꝯiũgi nec hoc ẽ ꝯtra naturã qꝛ nõ fieret ad delectationẽ sꝫ magis ad medicamentuꝫ. Alterius etiam est notãdum ꝙ si alter anteꝙ cõtraxerit ignoret penitus impedimẽtũ alterius. scꝫ ꝙ si ĩpotens ad coeũdum potest separari ab eo si voluerit cũ illud ĩpedimẽtum cognoscit. Si ꝟo sciat illud ĩpedimẽtũ anteꝙ mrĩmoniũ ꝯtrahat cũ eo nõ dirimit mrĩoniuꝫ postꝙ ꝯctũ ẽ qꝛ ostendit ꝙ aliũ finẽ querit in illo cõtractu ꝛ ideo mrĩmoniũ stat ꝛ non soluit. Sic ergo patet de ĩpedimento frigiditatis.

PEtr⁹. Nũc postremo de ĩpedimento maleficii michi dicas. H. Sicut de frigiditate dictũ est dicẽdũ ẽ de maleficio: qꝛ si maleficiũ seq̄t mrĩoniũ iã ꝯctũ siue ꝯsum̃atũ fuerit ꝛ ꝑ carnalẽ copulam siue non. non dirimit mrĩonium iam contractum

Si vo p̄cedat mr̄ioniū ꝯtractū sic etiā ē distiguē-
dū vt pri⁹. q2 illud maleficiuʒ ē ꝑpetuum ⁊ sic diri-
mit mr̄ioniū. Aut ē tp̄ale ⁊ sic nō dirimit ⁊ ad hoc
experiendū eccl̄ia tp̄us triuʒ ānoꝝ statuit. sicut de
frigiditate. q2 si ĩfra illos tres ānos mr̄ioniū ꝯsū-
mari nō possit p carnalē copulā ꝑpetuum malefi-
cium iudicat᷑. ⁊ possūt ab eccl̄ia separari. sic dictū ē
de frigiditate. verūtñ differētia ē iter frigiditateʒ
⁊ maleficiū. q2 frigiditas ĩpotens ē ad oēs mulie-
res. ⁊ iō nō datur licētia nubendi alii mulieri. sʒ ex
maleficio pōt hō eē ĩpotens ad vnā mulierē ⁊ non
aliā. ⁊ iō qn̄qʒ iudicio eccl̄ie dissoluit᷑ ꝓpter ĩpedi-
mentū maleficii ⁊ vt̄qʒ dat᷑ licētiaʒ ad mr̄ioniū cō-
trahēdū: tā viro q̄ꝫ mulieri ¶ P. Vñ ꝓuenit male
ficiū. R. Ex dyabolo deo ꝑmittēte. q2 corruptō pri
mi peti p q̄ꝫ hō fact⁹ ē seru⁹ dyabolo deuenit ĩ eos
p actū gñantē. ⁊ iō ptās maleficii ꝑmittit᷑ diabolo
a deo ĩ hoc actu magis q̄ꝫ ĩ aliis actib⁹ sicut etiā in
serpētib⁹ ostēdit᷑ vt⁹ maleficioꝝ magis q̄ꝫ ĩ aliis
aīalib⁹. q2 p serpētē dyabol⁹ mulierē tēptauit ⁊ il-
lud ĩpedimētū maleficii deo ꝑmittēte pōt eē ex ĩ-
p̄ssione demonis ĩ ymaginatione hoīs ex qua tol/
lit᷑ viro ꝯcupiscētia mouēs ad talē mulierē ⁊ nō ad
aliā. Et sil̄r pōt p̄stare ĩpedimētū q̄ꝫtū ad oēs mu-
lieres ĩpedimēto excitatiōeʒ ꝯcupiscētie p q̄ꝫ car-
nalis copula tollit᷑. vñ ⁊ maleficium ꝑpetuuʒ dr̄ q2
ei hūano ope nō pōt remediū adhiberi. ¶ P. Nū
q̄d licitū ē ĩpedimētū maleficii p aliud maleficiuʒ
amoueri. R. Nō opʒ illud ĩpedimētū q̄d p malefi-
cium factū ē per aliud maleficiū amoueri ⁊ destrui
sicut maleficii testāt᷑. Et tñ si posset p maleficium

adhiberi remediū.nichilominꝰ ꝑpetuū iudicat̃ im pedimētuz. Qꝛ nullomō debz aliqs auxiliū demo- nuȝ inuocare. Nec etiā opz ꝙ si ꝓpter aliqđ pecca tum data sit dyabolo ptās in aliquē hoīez ꝙ cessan te pctō cesset hmōi dyaboli ptās qꝛ trāseūte culpa remanet pena. Qꝛ licet in hoc mūdo absolutus sit hō a culpa tñ ꝓpter reatū pene ꝙ remanet ꝑmit- tit deꝰ hoīez ī hoc mūdo a demonibꝰ fatigari. Sił sciēdū ē ꝙ licz exorcismi valeāt ad reprimēdū pluri mas demonū īfestatiōes. nō tñ sempꝫ valēt ad repri mēdū eas ꝗtū ad molestias corꝑales diuino hoc exi gēte iudicio. tñ exorcismi valēt semꝑ ꝯtra illas īfe statiōes demonū qua sunt pꝛīcipalił̃ ꝯstituti. Igił̃ patz qđ sit maleficiū ꝛ ꝙ seꝑandi sunt ꝯiuges si sit ꝑpetuū ꝛ ꝙ ab eccłia tꝑs ad cuius cognitionez est taxatū.s.triēniū ꝛ post illud tꝑs ab eccłia possūt se parari vt dictū ē de frigiditate. verūtñ si post sepa rationē potentia redierit.s.se mutuo carnaliter co gnoscēdi debz inter eos mřimoniū reitegrari. qꝛ il lud īpedimētū maleficii nō fuerat ꝑpetuū: sz potiꝰ tꝑale. Sic igił̃ de īpotētia coeūdi ꝛ sacramēto mři monii hec ad pn̄s sufficiant. Igił̃ petre hec paucu la q̄ dicta sunt de septē sacramētis tibi sufficiāt q̄ vt potui breuiꝰ de scriptis fratris thome pꝛīcipaliter collegi. ac petri de tarētoize quorūdā alia dicta in serēdo. Si qua tñ inueneris minꝰ ordinate posita nō eoꝝ scripta culpes. sz meā potiꝰ ignorantiā. Si aūt īueneris aliqua q̄ ad pn̄s nō tenent̃. hoc ē ꝓpł̃ iuriū nouitatē. q̄ sūt postmođ ꝯfirmata ꝓut reperĩ de sn̄ia excōicatiōis. ꝛ de publice honestatis iusti- cia. Hec igił̃ paucula gratuiter accipe. ꝛ ꝓpter ea

ad maiora scripta ꝛ etiā ad iura recurre. Pro me
tñ i hoc ope fesso ipz exora a quo oia sacm̄eta virtu
tē obtinēt dñz videlz Jesū xp̄m q̄ cū patre ꝛ spūsā-
cto viuit ꝛ regnat de⁹ bñdi ct⁹ i scl'a seculoꝝ. Amē

AD cognitionē p̄ntis opis de admistratiōe se-
ptē sacramētoꝝ eccl'ie. ꝛ inuētionē faciliorem
eoꝝ q̄ i eo ꝯtinēt ē notādū ꝙ q̄ vult iuenire aliquez
casuz i aliquo septē scr̄oꝝ ꝯtentū p tabulā sequētez
inueniet in quo loco ꝯtinet ꝛ in quo foliculo. Et pri
mo de sacramento baptismi. Et ꝯsequēter de aliis
sacramentis secundum ꝙ inferius ascribuntur.

Tabula

Tabula

Finit tabula

¶ Explicit Guillermus parisiensis suꝑ septeꝫ
sacramētis.

